

- Stadsplanering i Höganäs

för Höganäs övre.

ursprung i ett

Prøvet 1.500-tallet

starches. Dried in the sun.

berättelsen från Högtar

Ich danke Sie

Studio

SI II Avar

och där bygger de nya

keramiska produkter

änd e platsen Detta

ruket: Bruket I

þá leitfann man stóra

öster om tillverk

framväxten p r o d u

...som på
som som blev

[illegible]

apsarkitektprogramme

a ledde till främjande

tillverkning

av keramiska
1 1

nåvorden lera

stenkolsfyndig
på pladsen

Detta område till framtida utveckling

... är följande:

des

Slutet av

...st started as

Avancerad nivå E, Landskapsarkitektprogrammet, Alnarp 2010

produkter av den lera som fanns på platsen. Detta område kallas

er öster om Hiskelaget. Detta ledde till framförhållningssamhället

g. den keramiska produktfamiljen från 1500 till 1700-talet, tann man st

**Ett fiskeläge och bruksort söker sin nya identitet
- Stadsplanering i Höganäs**

English title: A fishing village and industrial community seeks its new identity
- City planning in Höganäs

Författare: Joel Hördin

Handledare: Karl Lövré (SLU, Landskapsarkitektur)

Huvudexaminator: Gunilla Lindholm (SLU, Landskapsarkitektur)

Biträdande examiner: Maria Kylin (SLU, Landskapsarkitektur)

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: Avancerad E

Kurstitel: Examensarbete i landskapsplanering

Kurskod: EX0546

Program/ utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2010

Omslagsbild: Joel Hördin

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Höganäs, Vision 09, City branding, trädgårdsstad, förtätning, höghus, Kevin Lynch, Edward Relph

förord

Född och uppvuxen som jag är i Höganäs kommun är jag nyfiken på de stundande utvecklingsplanerna för centralorten Höganäs och nyfiken på åt vilket håll Höganäs är på väg.

Min arbetsprocess har varit ett sökande för att skaffa mig en bild av Höganäs förr och nu. Slutresultatet har blivit en bra grund för att jobba vidare med ett konkret förslag för att utveckla staden.

Jag ser även arbetet som en nyttig erfarenhet för mig själv när jag i framtiden skall ta mig an frågor kring utvecklingen av en stad, var jag skall börja nysta och vad jag måste ta i beaktande.

Jag hade kunnat ge mer konkreta förslag. Men då hade det samtidigt verkat som om det finns ett facit. Jag har istället lyft fram frågor som planerare bör ställa sig och lyft fram mekanismer som är av vikt och har betydelse för stadsbyggnadsprocessen.

Stort tack till min handledare Karl Lövré som har lotsat mig igenom arbetsprocessen och tack till mina nära och kära för stöd under arbetets gång.

sammanfattning

Höganäs kommun ligger i nordvästra Skåne. Centralorten har vuxit fram ur två byar, ett fiskeläge och en bruksort. Under 1900-talet har staden växt samman. Men resultatet har blivit en delad och brokig stad.

Med sitt attraktiva läge vid Öresund och som en del av Öresundsregion lockar kommunen nya invånare. Höganäs kommun har som mål att gå från att vara 8 500 till att bli 10 000 invånare i centralorten. Bostäder till 1 500 människor ska erbjudas genom förtätningar i Höganäs men även genom att bygga ut norr om staden.

Under 2009 anordnade kommunen Vision 09. En utställning med visioner för hur förtätningen och utbyggnaden av staden ska se ut. Det är dels visioner framtagna på kommunens initiativ, dels förslag från privata exploatörer.

Förslagen som presenteras kommer att påverka den framtida staden på olika sätt och även dess identitet. De väcker därför frågor kring förtätning av staden och ifall man ska bygga högt eller lågt. Det finns en vilja att bygga höga hus för att sätta Höganäs på kartan samtidigt som man ger folk utsikt över sundet. Man vill genom City branding sprida en positiv bild av staden. Men är detta rätt väg att gå?

Höganäs politiker och tjänstemän är med och formar centralortens framtid. Men åsikterna går isär. Det moderata kommunalrådet vill att Höganäs ska bli en modern stad medan det socialdemokratiska oppositionsrådet tycker att det är viktigare att värna om stadens gamla identitet som bruksort.

I mitt examensarbete används begrepp från Kevin Lynch för att beskriva identitet och vad som utgör en god stad. Men som politikerna visar kan uppfattningen av en plats gå isär. Edward Relph diskuterar identitet utifrån ett inifrån och ett utifrån perspektiv. Beroende på vilket sätt man är involverad i en plats kommer man att uppfatta olika saker. Vilket har betydelse för den stad som byggs.

abstract

Höganäs municipality is located in the southwest of Skåne. The town Höganäs formed out of two villages, a fishing village and an industrial community. During the 20th century, the town has grown together. But the result has been a divided and assorted town.

With its attractive location by Oresund and as part of the Oresund Region the municipality attracts new residents. Höganäs municipality's goal is to go from 8 500 to 10 000 inhabitants in the town of Höganäs. Housing for 1 500 people will be offered through densifications in Höganäs and also by extending the town to the north.

In 2009, the municipality organized Vision 09, an exhibition of visions for the densification and expansion of the town. The visions are initiated both by the municipality but are also proposals from private developers.

The proposals presented will affect the future of the town in different ways and its identity. It therefore raises questions about the densification of the town and if you should build high or low. There is a desire to build high buildings to put Höganäs on the map and at the same time give people a view over the sea. Through City branding they want to spread a positive image of the town. But is this the right path to take?

Involved in shaping the future of Höganäs is the town's politicians and officials. But their opinions differ. The municipal commissioner and member of the Moderate party wants Höganäs to become a modern city, while the social democratic opposition commissioner thinks it is important to preserve the town's old identity as an industrial town.

In my master thesis I use characteristics from Kevin Lynch to describe the identity and what constitutes a good city. But the perception of a place may differ. As shown by the politicians. Edward Relph discusses identity from an inside and an outside perspective. Depending on how you are involved in one place, you will experience different things. which has consequences for the town to be built.

förord	
sammanfattning	
abstract	
inledning	10
höganäs?	12
historisk beskrivning	26
idag	30
åker och hav	36
parker	38
torg	40
obebyggd mark	42
bebyggelse typer	46
byggnader	48
stadsmönster	50
intervjuer	62
péter kovács	64
sven augustsson	66
henrik ranby	68
christer thorstensson	70
karl-åke nilsson	72
mila sladic	74
visionerna	78
kommunalrådets visioner	80
vision 09	82
motståndet	84
invigning av vision 09	86
presentationskväll I	88
presentationskväll II	90
presentationskväll III	92
diskussion	96
trädgårdsstaden	98
förtätning?	102
högt eller lågt?	104
branding	106
nimby&yimby	108
höganäs enligt lynch och relph	110
sense	112
fit	114
access	116
outside-inside	118
reflektion	122
källförteckning	126
bilaga 1	130

inledning

Bakgrund

Höganäs är en stad som är belägen vid Öresund i Nordvästra Skåne. En småstad inte långt från den betydligt större staden Helsingborg, och en del av Öresundsregionen. I kommunen finns stora naturvärden. I småbyarna runt Höganäs har villaområden byggts ut under de senaste decennierna. I Höganäs har man inte byggt mycket sedan 1970-talet. Men nu är det centralortens tur att förtätas och växa. I dag har man därför flera byggprojekt på gång. Men hur kommer Höganäs att påverkas? Vad kommer att hända med stadens identitet? Har staden en identitet?

Höganäs var från början ett litet fiskeläge. Öster om fiskeläget växte det fram bebyggelse kring den gruva som man öppnade i Höganäs. Det är en stad med sina rötter i ett fiskeläge men som sedan blev en bruksort. Bruket lever vidare i dag men med tillverkning av järnpulver.

Höganäs har alltså växt fram ur två olika världar, vilket ger en tudelad mental bild av staden. Men det finns också en fysisk uppdelning av staden som saknar ett

enda riktigt centrum. I stället finns två olika torg. Ett på Höganäs nedre (det gamla fiskeläget) och ett på Höganäs övre (den gamla bruksorten).

Centrum är på väg att flyttas ner mot hamnen som också ska utvecklas. Men vad händer då med resten av staden? Under 2007 och 2009 har en rad visioner presenterats. Både kommunens egna men också olika byggföretags visioner. När det nu finns flera projekt igång i staden är det intressant att undersöka Höganäs utifrån ett stadsbyggnadsperspektiv.

Syfte

Syftet med arbetet är att göra en beskrivning av Höganäs och problematisera kring stadsbyggandet i centralorten. Hur ser Höganäs stad ut? Vad finns det för historiska förutsättningar? Hur ser de nya projekten, visionerna, ut i Höganäs? I vilken planeringspolitisk kontext ska dessa förverkligas? Hur resonerar politiker och tjänstemän? Vad har man för ideal? Stämmer den vision kommunen har för Höganäs överens med stadens identitet? Vilken är Höganäs identitet?

Metod

För att förstå Höganäs identitet och dess stadsbyggande har i huvudsak tre områden undersökts:

- Kommunens syn undersöks genom intervjuer med politiker och tjänstemän.
- Stadens struktur beskrivs genom litteratur och fältstudier.
- Den publika debatten i tidningar och på möten om framtida planer följs och beskrivs.
- Genomgång av visionsarbetet i Höganäs

Den första ingången till arbete har varit intervjuer med politiker och tjänstemän i Höganäs kommun. Intervjuerna har varit utav en öppen intervju karaktär. Jag har ställt några frågor som vi har samtalat kring. På så sätt har jag fått en uppfattning om hur de ser på utvecklingen av Höganäs.

Tillsammans med en historisk beskrivning av Höganäs och dess framväxt från ett fiskeläge och bruksort till dagens Höganäs görs också en stadsanalys av stadens mönster och byggstenar för att få en bild av hur staden ser ut. Detta ligger också till grund för en allmän stadsbyggnadsdiskussion.

Den stad som ska byggas presenterades på visionsmöten under hösten 2009. Dessa förslag beskrivs och analyseras utifrån planerna, mötena och den debatt som har varit. Vad innebär visionerna och vad är det för stadsbyggnadsideal de står för?

Som underlag för att diskutera Höganäs som stad och visionerna för staden har jag använt ett antal begrepp som har varit centrala under arbetets gång. Det är trädgårdsstaden, förtätning, högt eller lågt?, branding, samt nimby och yimby. Detta har också kompletterats med begrepp från Kevin Lynch och Edward Relph. Från Lynch används hans *Five performance dimensions* från boken "A Theory of Good City Form". Av dessa fem begrepp är det framförallt tre som kommer att beskrivas vilka är *Sense*, *Fit* och *Access*. Lynchs bild av staden och dess identitet kompletteras med Relphs teori från boken "Place and Placelessness" och begreppen *insideness* och *outsideness*.

Den nedlagda konsumbutiken

höganäs?

Småbåtshamnen

höganäs?

Storgatan under kulturnatten

höganäs?

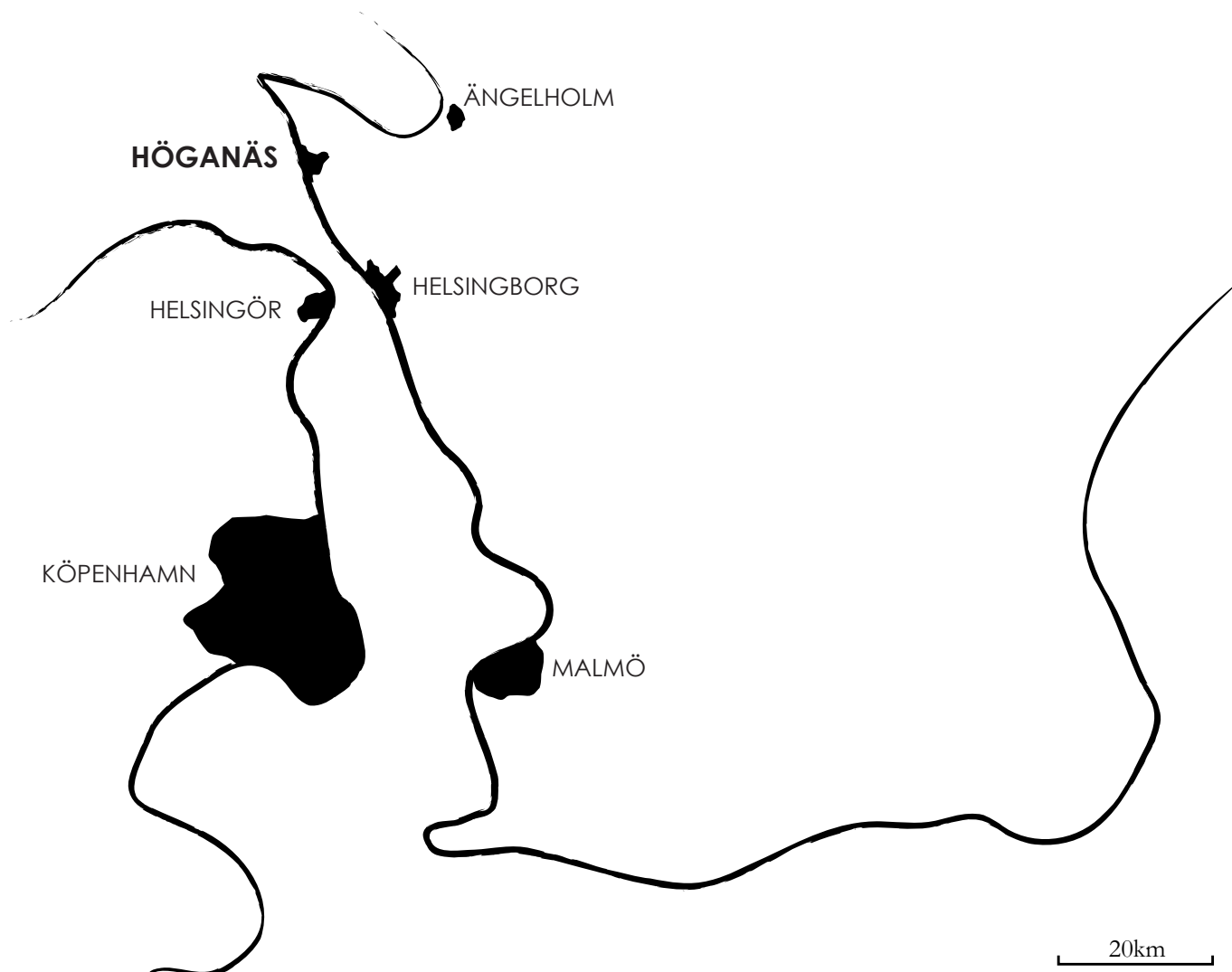

Höghuset Vesta

höganäs?

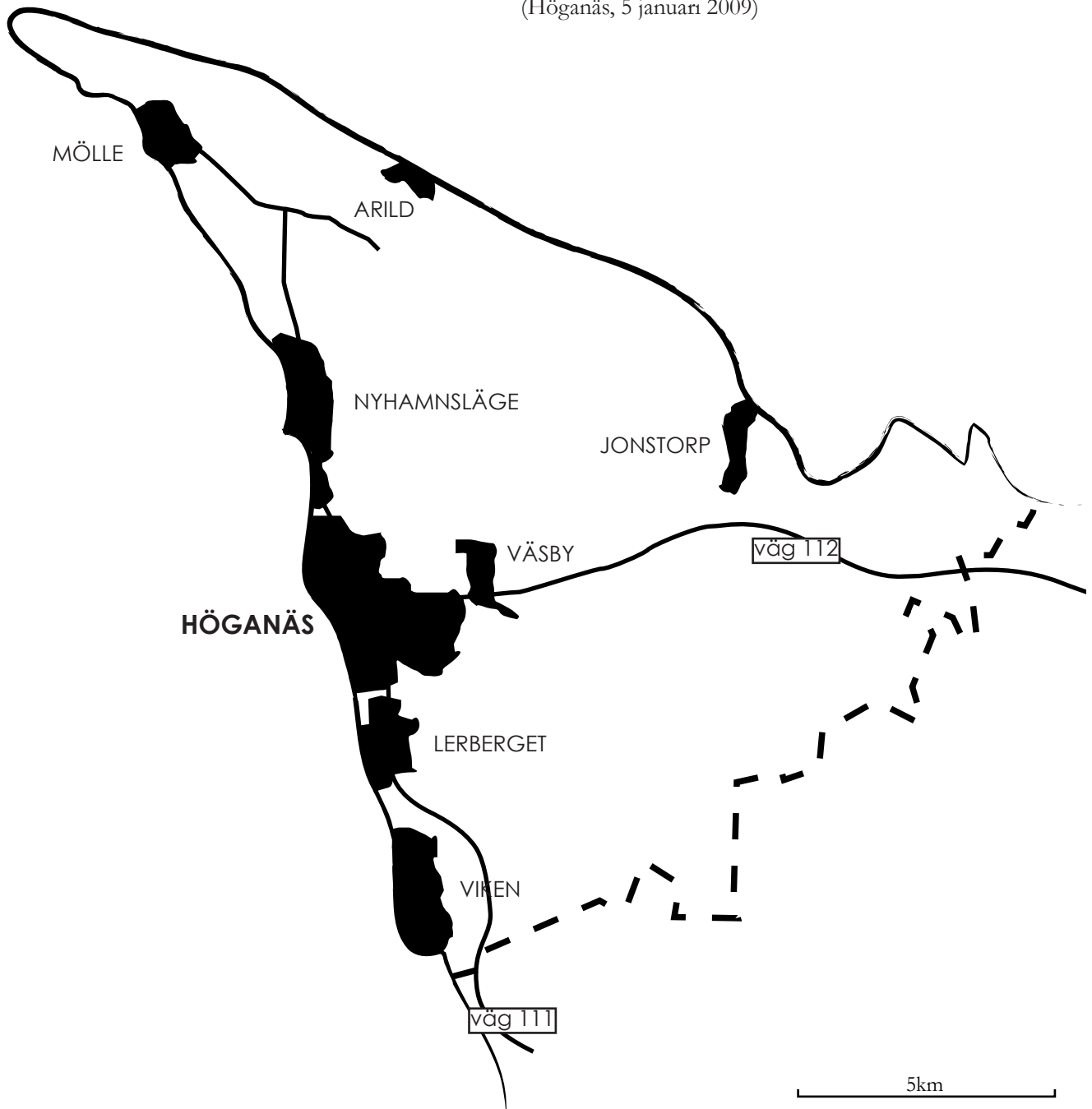
höganäs?

Öresundsregionen har ca. 3,6 miljoner invånare.
Regionen omfattas av Sjælland, Lolland-Falster, Møn og
Bornholm i Danmark samt Skåne i Sverige

I Skåne bor det ca. 1.199.000 invånare
(Öresundsregionen, 2008)

Höganäs kommun har 24 470 invånare
Centralorten Höganäs har 8553 invånare
(Höganäs, 5 januari 2009)

Till Höganäs centralort åker man längs väg 111 norrut från Helsingborg. Byarna i Höganäs kommun ligger tätt och innan man kommer till centralorten passerar man Viken och Lerberget.

Väg 111 går genom Höganäs centralort och fortsätter ut genom tätorten där vägen delas i en rondell. Åt väster fortsätter väg 111 mot Mölle genom Strandbaden och Nyhamnsläge. Tar man istället höger i rondellen åker man längs väg 112 mot Ängelholm.

historisk beskrivning

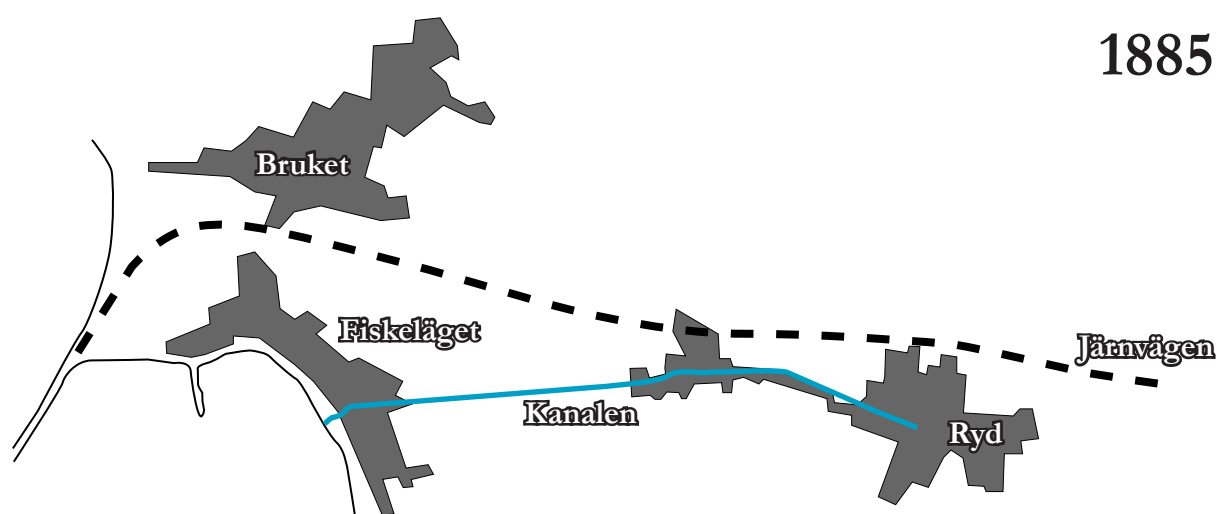

Fig. 1.

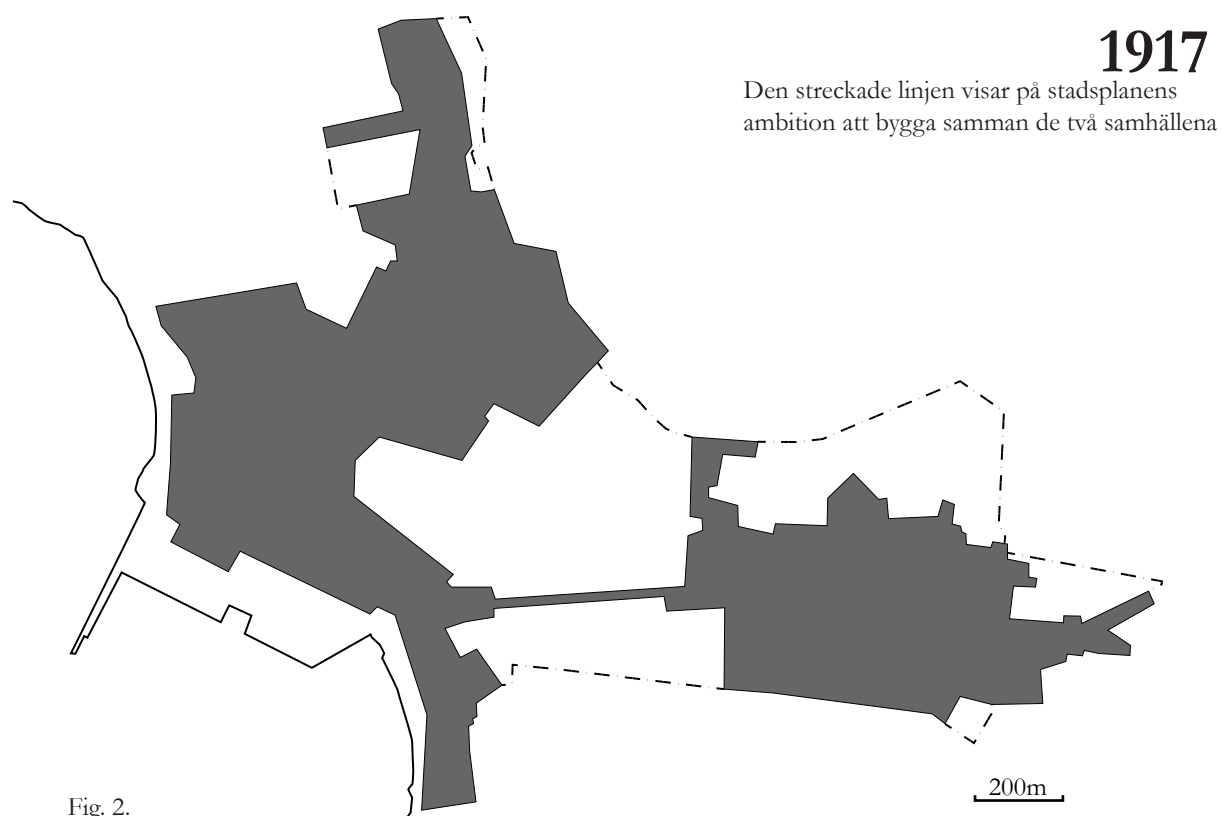

Fig. 2.

Höganäs har sitt ursprung i ett gammalt fiskeläge från 1500-talet. På slutet av 1700-talet startades gruvdrift i Höganäs. Först började man bryta kol norr om fiskeläget och där byggdes nya hus. Det startades även tillverkning av keramiska produkter av den lera som fanns på platsen. Detta område kallades därför Bruket. I början av 1800-talet fann man stora stenkolsfyndigheter öster om fiskeläget. Det ledde till framväxten av gruvsamhället Ryd som senare blev centrum för Höganäs övre. (Höganäs museum)

Gruvtorget på Ryd blev mittpunkten för gruvsamhället. Här fanns administrationsbyggnader, affärer, sjukhus, arbetarbostäder och post. Några av dessa hus finns kvar än idag. (Höganäs museum)

Från gruvorna på Ryd grävdes i början av 1800-talet en kanal för att transportera vattnet man pumpade upp ur gruvschakten. Denna ledde ner till hamnen och ut i havet. Kanalen har gett nuvarande Storgatan dess sträckning genom staden. Under 1920- och 30-talen grävdes kanalen ner bit för bit. Idag finns det inga synliga tecken kvar. (HD, 31-12-2009)

Utvecklingen av gruvsamhället ledde även till att fiskeläget växte. Fisket ökade och det gjorde även handeln och hantverket. Trafiken till och från hamnen tilltog. Det byggdes fler hus i den lilla byn vid hamnen. På slutet av 1800-talet byggdes ett hotell. Hotell Schweiz med danssalong och teater blev nöjescentrum för fiskeläget. Ett torg anlades också vid platsen. Det torg som idag kallas Sundstorget. (Höganäs museum)

Brukssamhället och fiskeläget var två skilda enheter och hade olika styren. Fiskeläget tillhörde Väsby socken men verkade som ett eget municipalsamhälle från 1890. Bruksamhället lämnade Väsby socken 1852 och bildade Höganäs bruksförsamling. (Höganäs museum)

1919 separerades municipalsamhället (fiskeläget) från Väsby socken och slogs samman med Höganäs bruksförsamling för att bilda Höganäs med en församling och en kommun. 1936 fick Höganäs stadsrättigheter. (Höganäs museum)

Inför sammanslagningen mellan fiskeläget och bruksorten togs det fram en stadsplan över Höganäs som fastslogs 1917 (Hardenby, 1981, s.63-72). Den visade på tydliga ambitioner att bygga samman fiskeläget och brukssamhället. Ett stort torg

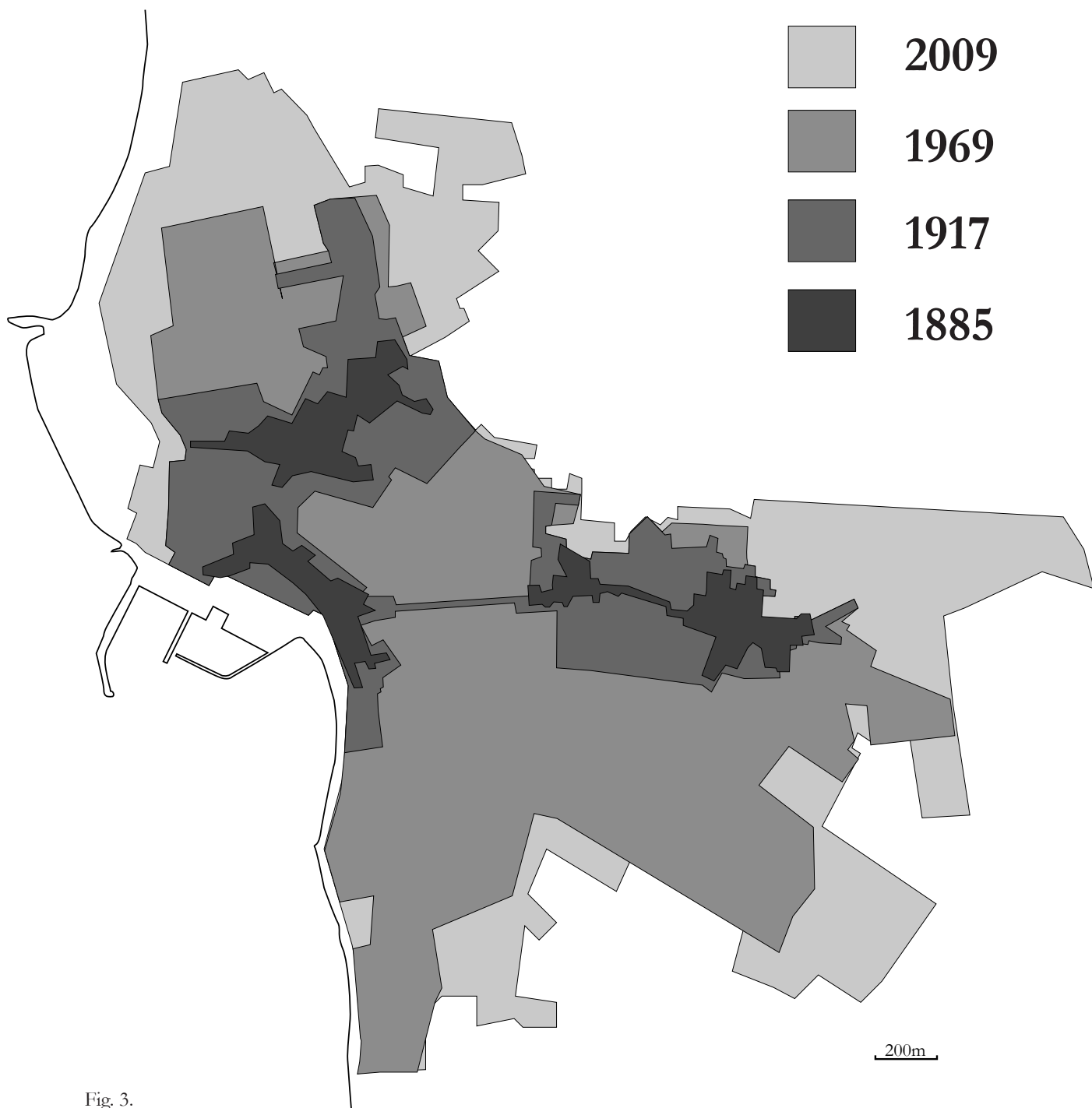

Fig. 3.

placerades centralt och en ny järnvägsstation skulle ersätta de tidigare stationerna på Höganäs övre och nedre (Höganäs museum).

Allt blev inte realiserat men Järnvägsstationen byggdes. Samtidigt med kommunsammanslagningen 1971 slutade man dock med spårbunden persontrafik till Höganäs (Ranby, 2005, s.5).

Mellan åren 1965 och 1971 ägde kommunsammanslagningen rum. Höganäs, Väsby, Viken, Brunnby och Jonstorp slogs samman till en enda kommun och Höganäs blev centralort (Hardenby, 1981, s.63-72). I samband med sammanslagningen blev det borgerligt styre i Höganäs kommunfullmäktige. Tidigare när det var Höganäs stadsfullmäktige hade socialdemokraterna makten (Cybercity, 2008).

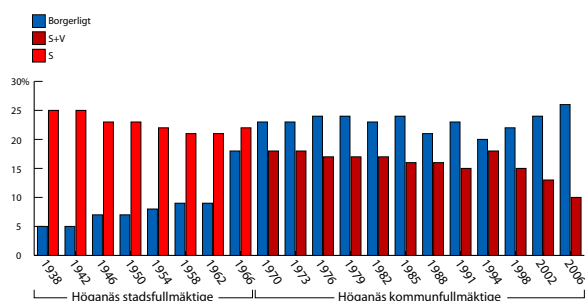

Fig. 4.

Under 1960-talet byggdes det mycket i Höganäs samtidigt som man rev gammalt. Det var ett storskaligt byggande, både inne i centrum och i utkanterna av staden. Gruvdriften upphörde 1961. Idag tillverkar Höganäs AB järnpulver.

På 1980-talet anordnade kommunen en arkitekttävling där ambitionen var att återställa Sundstorgets historiska betydelse och med detta skulle västra delen av Storgatan och Köpmansgatan återfå rollen som centrumstråk. Inom tävlingsprogrammet låg också att utforma ny bebyggelse för tegelområdet norr om Sundstorget. Planerna kring torget genomfördes aldrig men området Teglet uppfördes på slutet av 1980-talet. (Höganäs kommun, 1986)

Befolkningsmässigt har inte centralorten vuxit väsentligt sedan början av 1900-talet. 1919 hade Höganäs 7100 invånare. Idag är det drygt 8500 invånare (Ranby, intervju).

Höganäsbolaget har haft en stor del i Höganäs utveckling och då även påverkat stadsutvecklingen.

Bolaget byggde gruvanläggningar, fabriker, bostadshus, skolor och samlingslokaler (Ranby, 1997, s. 71-72).

En väldigt typisk företeelse i Höganäs är egnahemmen. I Höganäs började dessa byggas redan under mitten av 1800-talet. Höganäsbolaget gav lån till arbetarna för att bygga bostäder. Ritningarna till dessa hus skulle godkännas av bolaget (Ranby, 1997, s.82).

Bostadslånen fortsatte sedan under resten av 1800-talet och under 1900-talets början kom också statliga egnahemslån. Här kunde man få ett bostadslån om egendomen låg utanför stadsplanlagt område vilket för tiden hela Höganäs gjorde. Det var ju inte förrän 1917 Höganäs fick sin första stadsplan. (Ranby, 1997, s. 89).

Att arbetarna på Höganäsbolaget fick denna möjlighet till skaffa ett eget hus har präglat en stor del av staden. Det är en utbredd villastad med små trädgårdar till husen, en form av trädgårdsstad.

idag

Vilka delar består Höganäs av i dag? För att förstå vilken påverkan kommande nytillskott i Höganäs kommer att ha, vilken kontext de ska finnas i, måste man veta hur Höganäs ser ut i dag. Här följer beskrivningar av omgivningarna, de större parkerna, torgen, den obebyggda marken, bebyggelse typer och en beskrivning av olika stadsplanemönster i Höganäs samt en historisk beskrivning av hur de har tillkommit och vilka ideal som rådde då.

Historiskt sett har Höganäs varit uppdelat i två delar, Höganäs nedre det, gamla fiskeläget i väst och Höganäs övre, den gamla bruksorten Ryd i öst. I dag talar man fortfarande om övre och nedre och det är en bild som hänger kvar inte minst mentalt (Fig. 5).

Stående söder om Höganäs och spejande över heden ser man centralorten breda ut sig. I bakgrunden tornar Kullabergs karaktäristiska siluett upp. Öster om staden finns Kullahalvöns slättlandskap, en frodig jordbruksbygd. I väster öppnar sig Öresund och i horisonten sker mötet med Kattegatt. Från sandstränderna nere vid kustlinjen breder villorna ut sig. I stadssiluetten sticker två gamla vattentorn upp och några skorstenar. Höghuset Vesta avtecknar sig tydligast mot himlen.

åker och hav

1. Havet utgör gränsen i väster. Staden möter havet med villor och en hamn som fungerar både som småbåts- och industrihamn. Väster om hamnen ligger industrimark och kuststräckan är avstängd för allmänheten.

2. Villorna som ligger i de östra utkanterna av staden möter de platta åkrarna som sträcker ut sig i öster.

3. Norr om väg 112 ligger det ett slättlandskap där man planerar ny bebyggelse.

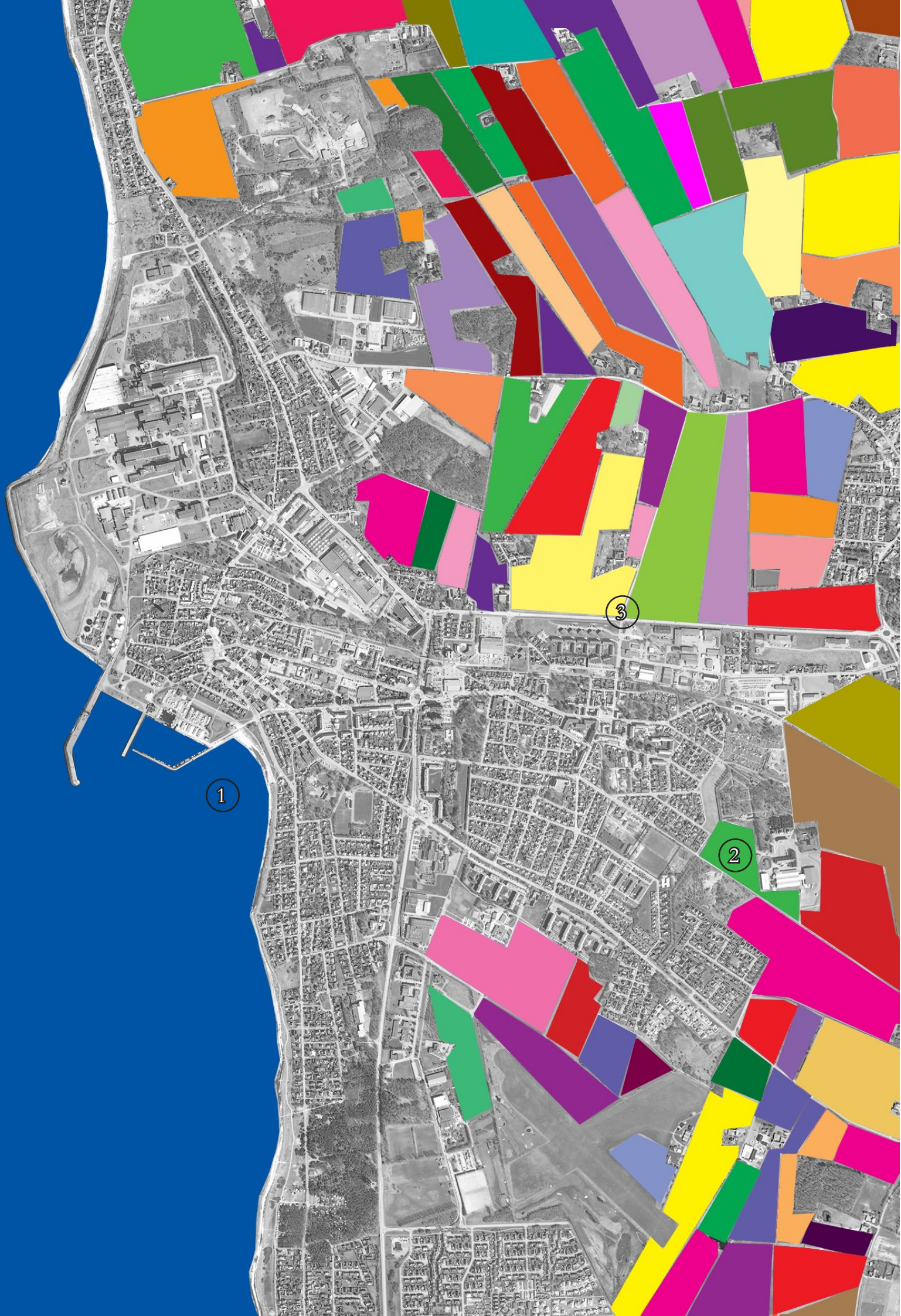

Fig. 7.

Folkparken

Tivoliparken (Sjöcronas park)/Nymbergs park

Eric Ruuthsparken

Kaptenens trädgård

Fig. 8.

Sundstorget

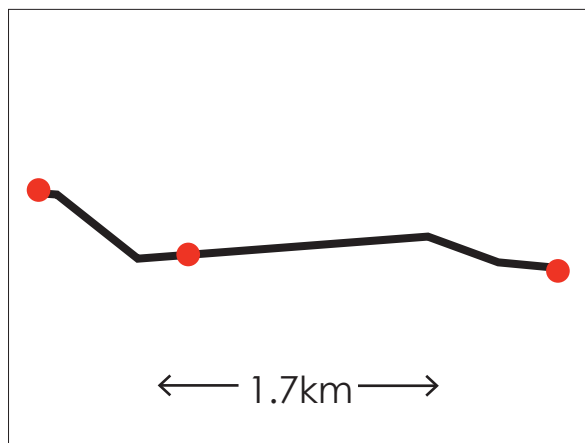
Kyrkplatsen

300m

Gruvtorget

obebyggd mark och utblickar i landskapet

Orange färg: Förutom de huvudparker som finns i staden så utgörs de obebyggda ytorna framförallt av grönytor av olika kvalitet. Det är öppna grasmattor med gamla träd. Runt industrierna har grönområden bevarats som säkerhetszoner mot de industrier som finns i Höganäs. I framtiden kan dessa komma att försvinna beroende på hur industrierna utvecklas. Då förändras också möjligheterna för förtätningen

av staden. Även den gamla sträckningen av järnvägen har lämnat efter sig ett öppet grönstråk där det idag går en gång- och cykelväg. (orange färg)

Ljusgrön färg (på nästa sida): Den övriga grönskan i staden består av idrottsplatser, några friluftsområden i utkanterna av staden och kyrkogården samt koloniträdgårdarna öster om staden.

1

2

5

3

4

6

9

8

11

7

12

10

Kyrkogård

13

bebyggelsetyper

Höganäs är en utbredd villastad vilket man ser på dominansen av de gula fälten på kartan. De andra delarna i staden utgörs av flerfamiljshus och industri. Mellan dessa fält finns offentliga byggnader som skolor och vårdcentraler samt grönområden och parker.

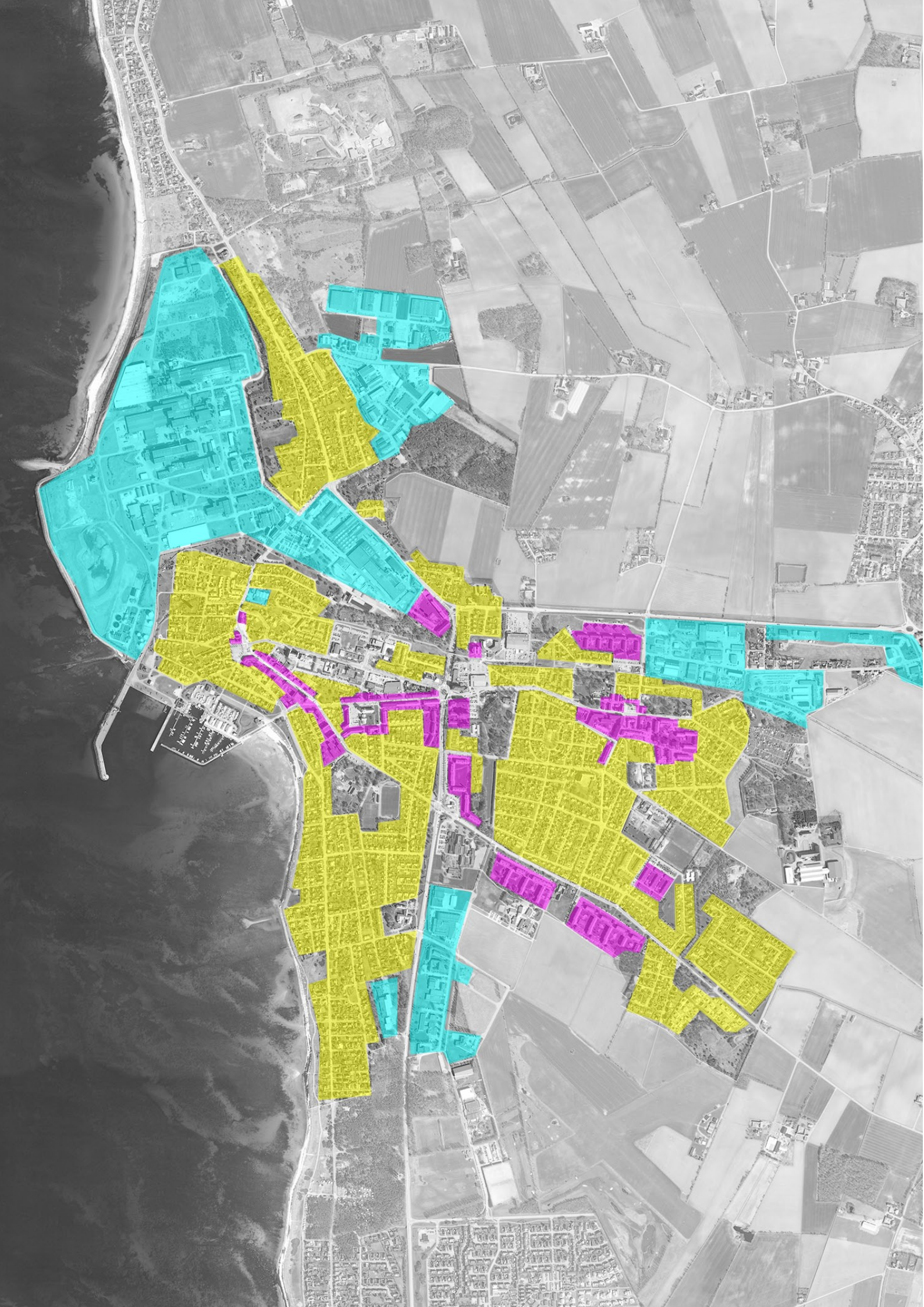
Villor

Flerfamiljshus

Industri/verksamheter

byggnader

Ett urval av byggnader som finns i Höganäs centralort:

1. Gamla vattentornet
2. Gamla stationshuset (kommunal verksamhet idag)
3. EPA-huset
4. Stadshuset
5. Köpmansgatan och höghuset Vesta
6. Sagabiografen
7. Gamla Stadshotellet (bostäder idag)
8. Himmelfärdskyrkan

stadsmönster

Men det finns inte bara egnahemshus i Höganäs. Staden består av varierande bebyggelse med flera hundra år mellan de äldsta och de yngsta husen. Vad finns det för olika karakteristiska områden i Höganäs och vad har det varit för rådande stadsbyggnadsideal under den tid som de har byggts? Vad finns det för olika mönster i staden? Jag har titta närmare på sex områden i staden, från det äldsta fiskeläget till de nyare villaområdena från 1970-talet.

Alströmerbunken

Museum

Gråvången

Kronas
park

Kolonimr.

Skola

Fotbolls-
planer

Höganäs

Steglinge

Skola.

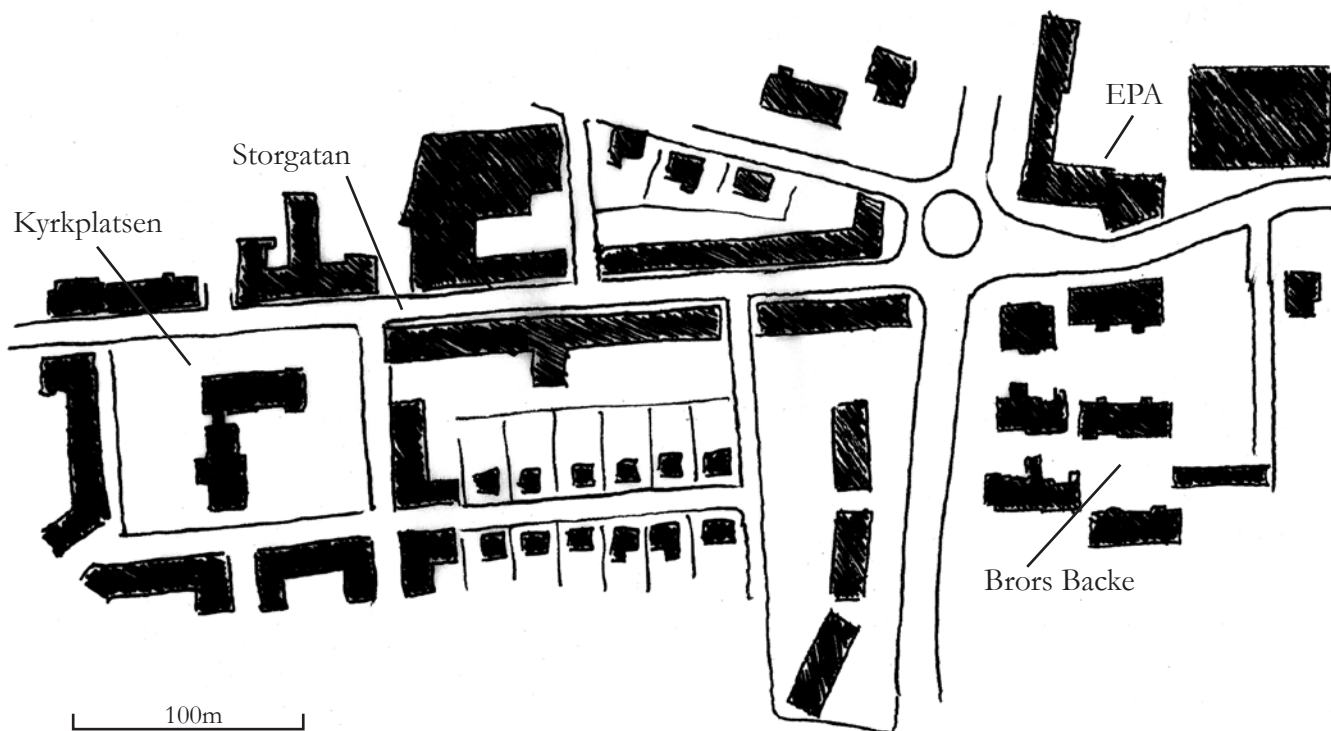
Långvärd

Nere vid hamnen finner vi de delar som finns kvar från det gamla Höganäs när det var ett fiskeläge. Fiskeläget i Höganäs går tillbaka till 1500-talet (Ranby, 1993, s.84). Strukturer från det gamla fiskeläget finns fortfarande nedanför Sundstorget. Hus har bytts ut genom åren men de äldre husen är från 1700 och 1800-talen. Fiskeläget och hamnen kunde växa och utvecklades i och med gruvornas framgång och deras behov att frakta varor på havet (Ranby, 2005, s.5).

Kvarteren är oregelbundna med hus som ligger placerade i gatugränsen. Det är den förindustriella staden med en oregelbunden plan (Rådberg, Friberg, 1996, s.47). Trädgårdarna med gamla fruktträd ligger bakom husen. Mellan husen finns inte mycket plats. Det är husens fasader som dominerar gatumiljön.

Promenerar man vidare från det ”gamla fiskeläget” längs Köpmansgatan kommer man till Storgatan. Det är denna gata som under många år har utgjort centrum. Storgatan sträcker sig från hamnen ända upp till Gruvtorget. Idag finner man den aktivaste handeln mellan höghusen på Brors Backe och Kyrkplatsen, samt på Köpmansgatan.

På 1960-talet revs det på många håll runt om i Sverige. I de centrala delarna rev man för att göra plats för nya varuhus dit man lätt skulle kunna ta sig med bil. Samtidigt rådde det bostadsbrist. Nya bostäder byggdes och standarden på bostäderna höjdes (Ahlberger, 2001, s.99-100).

Under efterkrigstiden och i början av 1960-talet fanns det en framstegsoptimism i Sverige. Man ville riva bort det gamla och bygga ett nytt samhälle där också fattigdomen skulle byggas bort (Ahlberger, 2001, s.104).

På 1960-talet totalsanerades Kvarteret Trevnaden (Höganäs övre, vid Gruvtorget) och Kvarnen (Höganäs nedre vid biblioteket). Samtidigt byggdes

nya områden på Hjalmarfält och Långaröd (Ranby, 2005). På Brors Backe Västra revs under samma tid hus som var i gott skick. Senare byggdes höghus på denna plats.

Storgatan

Kyrkplatsen

Kring kyrkan, byggd 1934, är bebyggelsen sluten kring Kyrkplatsen med hus från första hälften av 1900-talet med 3-4 våningar (Ranby, 1995). Detta område kan liknas vid ett öppet storgårdskvarter som var efterföljare till den mera slutna kvarterstaden från 1800-talet. Nu ville man ha lite mera luft än vad man fick i den hårt exploaterade rutnätsstaden (Björk, 2000, s.26). Husens fasader bildar ett väldefinierat och stadsmässigt torg.

Från Kyrkplatsen längs Storgatan mot Brors Backe kantas gatan av flerbostadshus på 3-4 våningar med verksamheter i bottenplan. Här är husen från 1940-, 50- och 60-talen. Många av husen är byggda på tidigare obebyggd mark men vissa rivningar gjordes även här under 1960-talet. Där den anrika Arnbergs korsettfabrik hade legat byggde man på 1980-talet en större mataffär. Idag ligger ICA Kvantum där. Men de ska flytta utanför staden. På tomten planeras en galleria.

Brorsbacke

Öster om Höganäsvägen ligger det så kallade Epa-huset och de tre Brors Backehusen med sju våningar vardera. De var de högsta husen i Höganäs innan man byggde höghuset i kvarteret Vesta. Epa-huset var det första höghuset att byggas och det stod färdigt 1962. Brors Backehusen stod färdiga först på slutet av 1970-talet. Vid den tiden hade det börjat komma en reaktion mot höghus i Sverige. Trenden gick mot småhus igen (Björk, 2001, s.22). Byggandet av husen på Brors Backe orsakade en debatt kring att bygga högt (se högt eller lågt?).

Bredvid höghusen på Brors Backe ligger en stor parkeringsplats med drygt hundra platser. Mellan husen har det anlagts små grönytor. Utemiljön är

idag den samma som när husen byggdes. Ytorna ramas in av låga häckar och mindre träd. Det största problemet med ytorna är att de höga husen skuggar en stor del av gårdarna.

Epa-huset har fått sitt namn efter Epa-varuhuset som låg i byggnaden och följde trenden i Sverige med att man skulle ha varuhus i centrum. På 1960-talet revs husen som låg bredvid Epa och i början av 1970-talet kunde Domus flytta in i nya lokaler. (Höganäs)

Epa-huset och Brors Backehusen är av typen skivhus, långsmala hus. Skivhus i grupper byggdes oftast i förortslägen under 1960-talet med prefabricerade byggnadselement. I slutet av 1970-talet byggdes det nästan inga hus av denna typ i Sverige (Rådberg, Friberg, 1996).

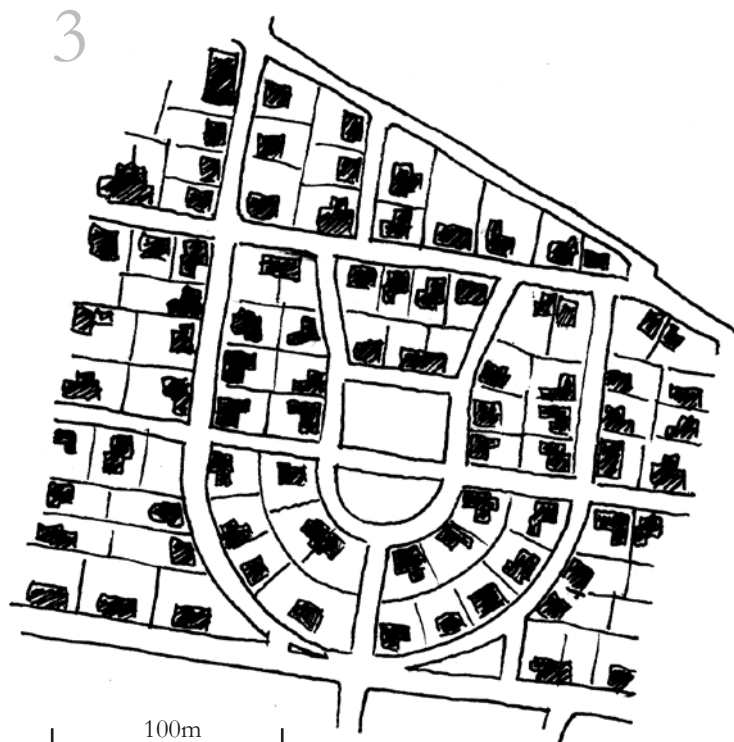

Kyrkplatsen

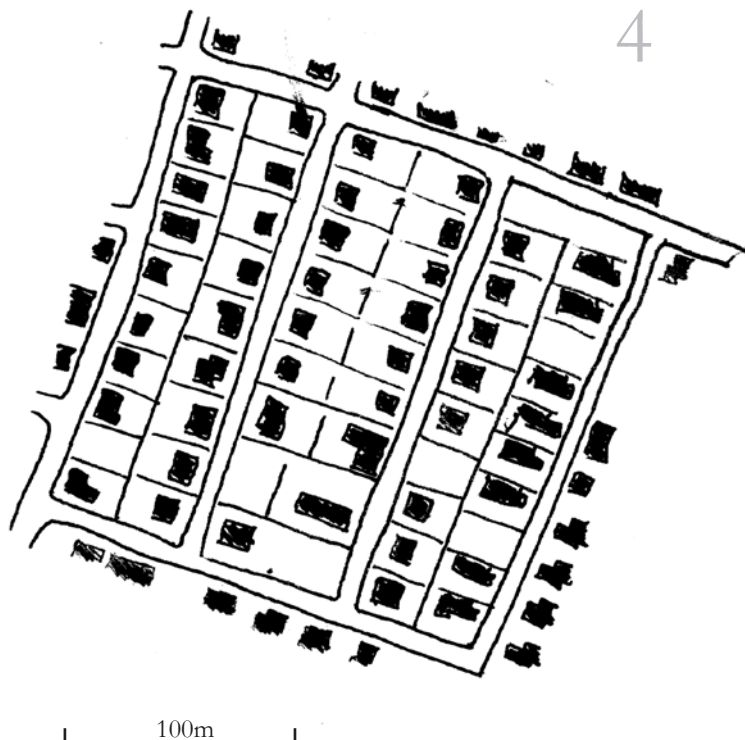
Brors Backe

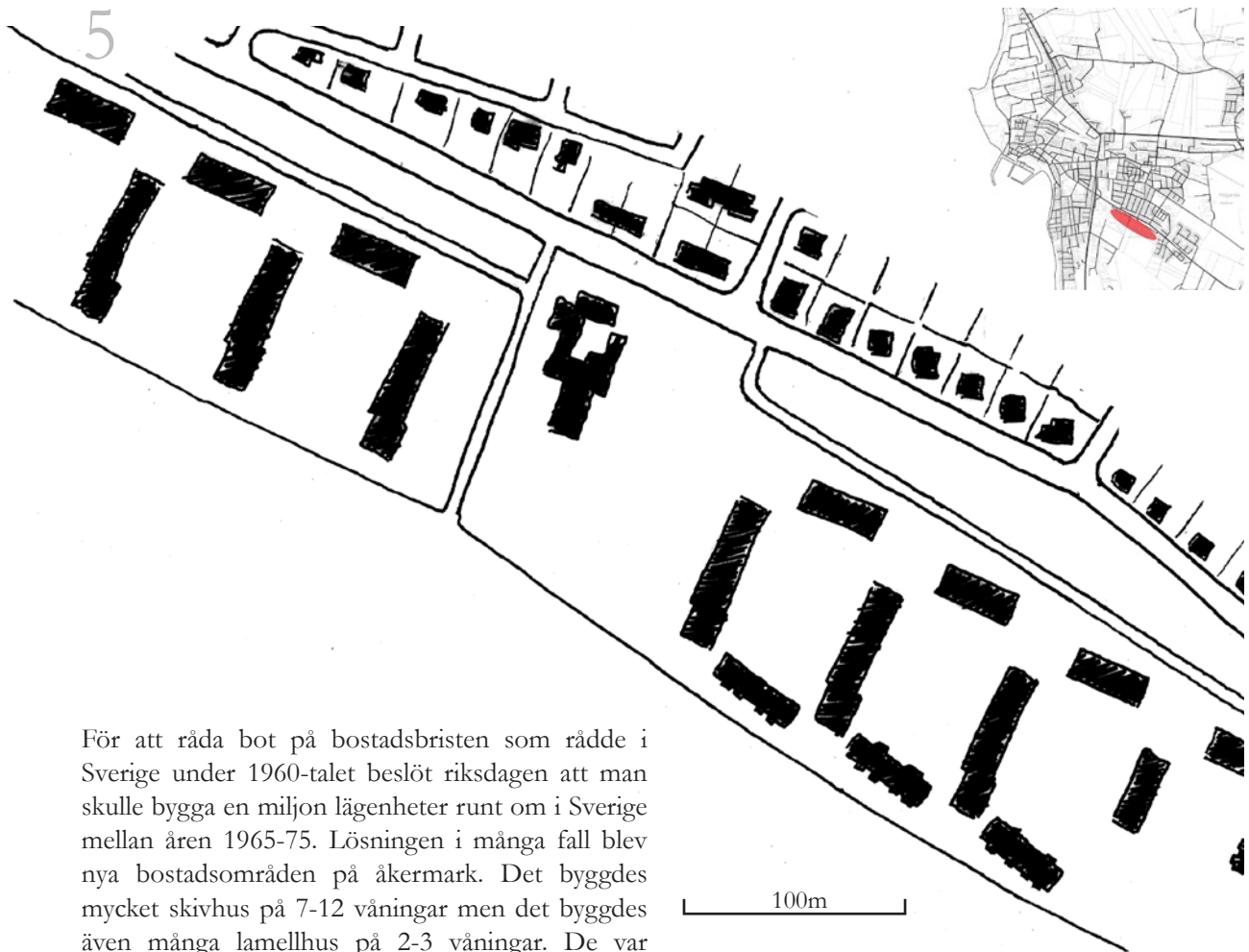
Tivolivången i Höganäs ligger på Höganäs övre. De svängda gatorna kring en öppen plats finns med på stadsplanen från 1917. Området utgörs av trädgårdsstadsbebyggelse från början av 1900-talet (Ranby, 1995) (mer om trädgårdsstäder på sidan 94). Detta område följer många av 1920-talets trädgårdsstäder som var inspirerade av engelska förebilder med svängda gator (Björk, 2001, s.26). Platsen i mitten består av gräsmattor och en lekplats och är inramad av gamla oxlar. Egnahemshusen är placerade nära gatan och alla har varsin trädgård. Det är gamla trädgårdar med många gamla fruktträd. Vissa av husen ligger precis i gatugränsen men vissa har en liten bit trädgård framför husen. Detta tillsammans med de stora träden som står längs med gatorna innebär att det blir ett lummigt och grönt kvarter.

Söder om Tivolivången ligger modernare villabebyggelse från 1950-talet. Det typiska huset från denna tid är en putsad 1 och ½ plans villa. Husen ligger uppradade längs med raka gator. Detta mönster återfinns i större delar av Höganäs egnahemsbebyggelse, som ser relativt likartad ut då det fanns regler för utformningen. Husen har nyrealistiska drag, en vidareutveckling av funktionalismen (Ranby, 1993). Husen har sadeltak med enkla putsade fasader. Gatorna är breda med trottoar och husen ligger en bit från gatan. Många av trädgårdarna är enkla med en gräsmatta. Det saknas större träd. Tomterna avgränsas med låga staket och häckar.

För att råda bot på bostadsbristen som rådde i Sverige under 1960-talet beslöt riksdagen att man skulle bygga en miljon lägenheter runt om i Sverige mellan åren 1965-75. Lösningen i många fall blev nya bostadsområden på åkermark. Det byggdes mycket skivhus på 7-12 våningar men det byggdes även många lamellhus på 2-3 våningar. De var parallellställda eller lagda i vinkel runt öppna gårdar. (Björk, 2001, s.104)

”Confused Space” (Rådberg, 1997, s.34).

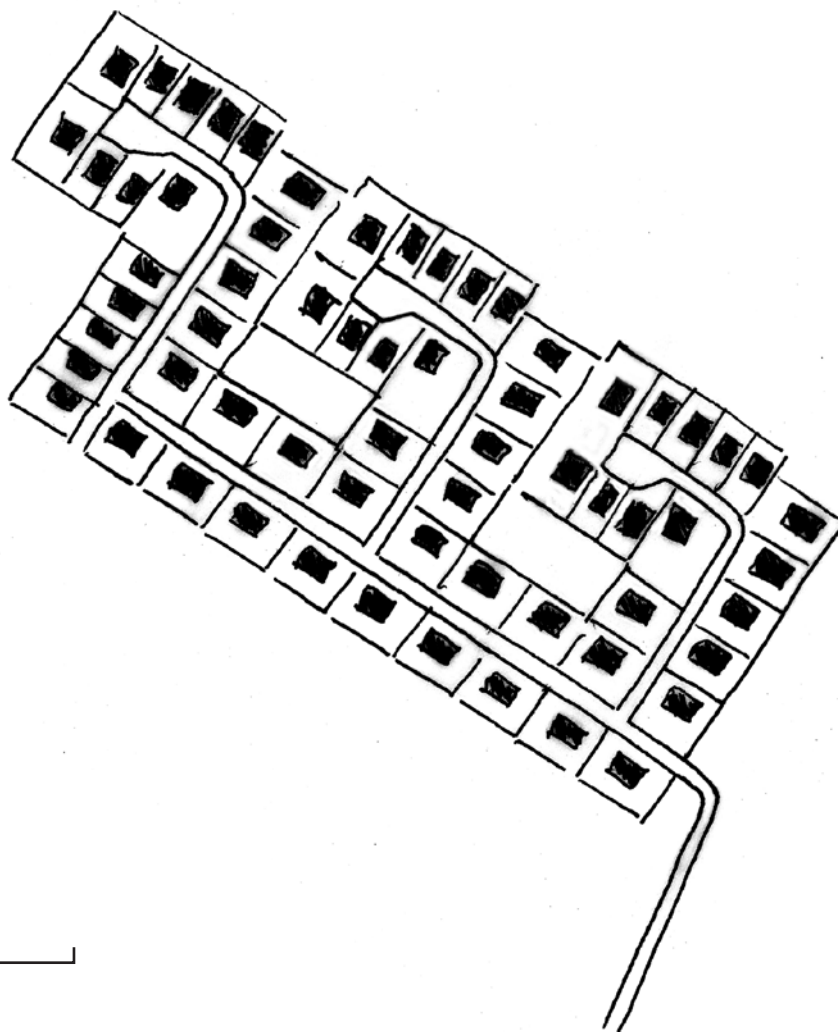
Husen på Långaröd är från mitten av 1960-talet med hus runt tre våningar. De ligger i utkanten av villabebyggelsen och gränsar mot en åker. Planen uppvisar ett klassiskt lamellhusmönster, låga långsmala hus, med halvslutna gårdar med mycket luft mellan husen (Rådberg, Friberg, 1996, s.125). Det finns fler områden i Höganäs som liknar Långaröd men det är det senare som fått den mest utpräglade karaktären. Det ligger också i utkanten av centralorten och blir på så sätt inte en del av staden på samma sätt som andra lamellhus områden. Mönstret närmar sig det traditionella kvartermönstret med innergårdar. Men denna form är mera otydlig. Skillnaden mellan det offentliga och privata blir här otydligt (Rådberg, Friberg, 1996, s.125).

Dessa otydliga gränser mellan privat och offentligt gör att det är oklart vem som har tillgång och ansvar för ytorna mellan husen, vilket kan få negativa konsekvenser för skötseln av närmiljön. Dessa områden har av geografen Alice Coleman kallats

Avstånden mellan husen är drygt 50 meter men husen är bara på trevåningar så det blir väldigt stora gårdar. De saknar större träd och utgörs av stora gräsmattor med mindre sittplatser i skyddat läge.

Långaröd har i likhet med andra storskaliga bostadsområden i Sverige blivit ett lite mera nedgången område för en socioekonomisk grupp med lägre inkomst och befolkning av annan etnicitet.

I utkanterna av Höganäs finns också villaområdena från 1970-talet. Under miljonprogrammets tid byggdes det också många gruppliggande villaområden (Björk, 2000, s.104). Under denna tid ställdes det större krav på trafiksäkerhet och man började med trafikseparering (Jonsson, 1985, s.88). Det anlades matargator in till områdena som sedan övergick till säckgator som var återvändsgränder. Det är bara de boende som använder dessa gator vilket naturligtvis begränsar det liv som uppstår på gatan. Chansen att möta någon som inte bor i området är liten.

Bilden visar området Steglinge i de östra delarna av Höganäs. Bebyggelsen består av likartade hus med stora trädgårdar. De boende avgränsar sig gärna mot gatan med höga häckar vilket skapar gröna gaturum men som döljer livet inne i trädgårdarna och husen. Trädgårdarna erbjuder å andra sidan avskildhet. Mellan villorna finns gemensamma öppna grönytor med lekplatser.

intervjuer

Vilken syn har stadens politiker och tjänstemän på Höganäs och dess framtid? I en öppen intervju form har jag samtalat med två politiker och fyra tjänstemän i Höganäs kommun. Det har gett mig en uppfattning om hur de ser på utvecklingen av Höganäs. Några av de centrala frågorna som vi har diskuterat kring har varit:

- Vilken är Höganäs identitet/karaktär?
- Vilken är din syn på de nya visionerna för Höganäs?
- Hur ser du på det att bygga högt kontra småskaligt i Höganäs?
- Vilken är den viktigaste utmaningen för Höganäs i framtiden?

De intervjuade är:

Péter Kovács:

Moderat kommunalråd, 44 år och boende i Höganäs.

Sven Augustsson:

Socialdemokratiskt oppositionsråd, 57 år och boende i Höganäs.

Henrik Ranby:

Stadsantikvarie, 44 år och boende i Nyhamnsläge.

Christer Thorstensson:

Stadsarkitekt, 46 år och boende i Strandbaden utanför Höganäs.

Karl-Åke Nilsson:

Översiktsplanchef, 63 år boende i Borgeby i Lomma kommun men med rötter i Höganäs.

Mila Sladic:

Planchef, 47 år och boende i Lerberget.

péter kovács

”Jag har tagit mig en väldigt aktiv roll i stadsplaneringen.”

”...en större stad i en liten stad.”

”Man behöver inte riva en stad för att bygga en annan.”

Péter Kovács tar emot mig en morgon på sitt kontor högst upp i Stadshuset, som 1961 stack ut med sina 5 våningar. Här har han utsikt över Höganäs. Kovács är moderat kommunalråd och kommunstyrelsens ordförande i Höganäs sedan 2002.

- Jag har tagit mig en väldigt aktiv roll i stadsplaneringen. Jag skrev för fyra år sedan hur Höganäs ska se ut funktions-, landskapsmässigt- och stadsiluettmässigt.

Det var i skriften ”Höganäs – från kol till diamant” som han skrev om sina visioner. Istället för att planavdelningen tar initiativet i stadsutvecklingen menar Kovács att det är han som kommer med idéerna och att planavdelningen får försöka hålla jämna steg för att ta fram detaljplaner för hans idéer.

När man byggde höghuset Vesta med 15 våningar byggda man något som hade väldigt lite historisk förankring i Höganäs. Det är verkligen något som sticker ut. Kovács menar att folk känner sig missnöjda med planeringen av höghuset. Det finns

en allmän uppfattning att allt var bestämt på förhand och att byggstart kom helt plötsligt. I det skedet hade inte folk någon möjlighet att överklaga för att allt låg innanför planerna som var godkända sedan tidigare, det hade redan tagits ett politiskt beslut.

Péter Kovács vill bygga högt för att spara grönyta. Man kan inte ha en låg exploateringsgrad på dyrbar mark. Det är slöseri med resurser, säger han. Samma gäller för det planerade 20-våningshuset i hamnen. Kovács vill inte fylla igen hela ytan med byggnader, istället får man bygga högt. Det är en ny tid och en ny era. Man har lämnat staden som dominerades av bostäder för bruksarbetare, menar Kovács.

-Den politiska kartan i Höganäs har förändrats. Tidigare var man socialdemokrat i Höganäs. Man levde och åldrades i Viken, Mölle etc. Idag röstar man höger även i Höganäs centralort.

(Under det allmänna valet 2006 röstade fortfarande fler på socialdemokraterna än på moderaterna i Höganäs centralort (Valmyndigheten))

-Det har varit stora förändringar i Höganäs de senaste sex åren. Höghuset har gett en ketchupeffekt. Sedan det byggdes har de privata entreprenörerna stått och knackat på dörren, säger Péter Kovács

Idag är det en modern stad med ett klientel som kräver andra saker. Att bygga högre är ett sätt att komma åt de värden som finns i Höganäs. Människor kan få bo med havsutsikt. Det är dessutom bättre ekonomi i höghusen och de sätter Höganäs på kartan, säger Péter Kovács.

Kovács konstaterar att det som skapas idag kommer att vara stadens kulturhistoria i framtiden. Men man måste finna en mellanväg så att folk kan acceptera förändringen. Man behöver inte riva en stad för att bygga en annan, påpekar Kovács.

Det viktigaste för Höganäs i framtiden är att växa, säger Péter Kovács. Man ska bli fler i kommunen. Höganäs ska ge känslan av en större stad i en liten stad. Det går inte att göra Höganäs unikt genom att enbart förvalta brukssamhället. De delarna ska bevaras på sitt sätt, Höganäs själ ligger i egnahemsbebyggelsen som har mycket att göra med Höganäsbolaget, säger Péter Kovács.

Han vill att Höganäs ska bli något nytt. I efterhand ska man kunna säga att i början av 2000-talet gick Höganäs från att vara kol till att bli en diamant i enlighet med Kovács visionsskrift från 2007. Han tycker att det är bättre att höghusen i sin stadssiluett

än skorstenarna som en gång fanns.

Péter Kovács säger att det som ska ge känslan av en större stad är att det ska vara fler invånare och bättre utbud av handel. Det unika med Höganäs, som enligt honom är närheten, ska bevaras.

-Närhet till havet närhet till allting. Ingenting är längre bort än en kilometer. Efter två kilometer på cykel är man ute på landet, säger Péter Kovács.

Bland de visioner som är aktuella under Vision 09 pekar Kovács ut tre projekt som är viktigast i utvecklingen av Höganäs. Det är:

-Utvecklingen av hamnen.

-Julivallen och Folkparken.

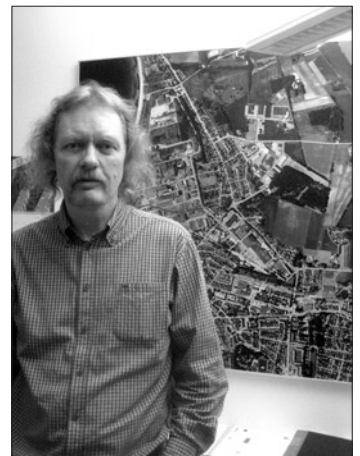
-Trädgårdsstaden.

Det är i Trädgårdsstaden som Höganäs ska växa. Det ska bli en stad i staden. En ny stadsdel med närhet till allt och ett litet centrum.

-Om 50 år är staden dubbelt så stor, till både befolkning och yta. 15 hus med fler än 10 våningar och Trädgårdsstaden till fulla utbyggd, säger Péter Kovács.

”Höganäs övre håller på att dö ut.”

”Jag tycker inte att hus
skall vara höga...”

sven augustsson

Oppositionsrådet i Höganäs är socialdemokraten Sven Augustsson. Jag möter honom på hans kontor på våningen under Péter Kovács i stadshuset. Dörrarna är röda, vilket ju är passande.

-Min roll är att försöka utveckla samhället. Förbättra där det går. Jag tycker att bevarandet är dåligt. Det har rivits för mycket i vårt samhälle. Höganäs äldre samhälle vart finns det? Det finns några gamla byggnader som tillhörde bolaget men var finns det bevarat som var för den vanliga människan?

Han tycker att Höganäs historia som en bruksort är det finaste Höganäs har. När vi diskuterar höghuset i Kvarteret Vesta framför han sitt missnöje.

-Jag tycker inte att hus ska vara höga, det trivs jag inte alls med. Inte minst med de vindförhållandena som vi nu fått kan man ju inte ens gå på delar av Köpmansgatan så som det blåser. Det passar inte heller in i stadsbilden. Kvarteret Eros har blivit lyckat, med både hyresrätter och bostadsrätter, och det är målat med den gamla röda Höganäsfärgen.

Augustsson framhåller Eros som början på utvecklingen i Höganäs till skillnad mot Kovács som hellre framhåller höghuset som starten. Det nya som byggs i Höganäs ska enligt Augustsson vara småskaligt man ska bygga utifrån det som finns idag. Men också kunna tillföra nytt.

Sven Augustsson håller inte med om att Höganäs ska förtätas. Han anser att man kan bygga på åkermark.

-Att värna åkermark är viktigt men vi har så mycket av det.

Augustsson tycker att man ska bevara det gröna som finns i Höganäs. Det är grönt i Höganäs men mycket är trädgårdar. Därför gillar han inte att man vill bygga i parkerna. De ska bevaras och utvecklas.

Han är glad att man flyttade på de planerade husen i Eric Ruuthsparken. De hade en annan placering i förslaget som presenterades på Vision 07. I dagens förslag har man flyttat hus till andra sidan av parken. Han tycker ändå att parken kommer till att förlora sin charm. Augustsson tänker inte använda Eric Ruuthsparken som park när husen är byggda. När

det ligger hus i parken så blir det deras park trots att den är allmän.

Själv tycker han Folkparken är den absoluta parken. - Trots att det är en förening så har alla tillträde till den. Man kan gå och vistas i den, dricka kaffe i den. Barnen och dagisen är ofta där, börjar man bygga i den så är det ingen park längre.

Sven Augustssons intention är att man ska driva vidare Folkparken som den är idag. Men det finns inom Folkparkens styrelse en oro för att det inte går att driva parken vidare. Därför förs samtal om de framtida planerna. Det nya projektet Folkparken/Julivallen är en del i detta.

För Sven Augustsson är Höganäs en småskalig, trevlig stad som är bra för barnfamiljer med ett bra läge nära havet.

Vad gäller utvecklingen av centrum tycker Augustsson att det är olyckligt att det blir färre affärer på Höganäs övre.

-Det är något vi har köpt under tidens gång, men det är inte bra, Höganäs övre håller på att dö ut.

”Det får inte bli ett mini Helsingborg.”

”Man söker en småskalighet
medan de politiska visionerna
går mera mot en storskalighet.”

henrik ranby

Jag träffade Henrik Ranby i det gamla stationshuset i Höganäs, som idag hyser kommunala förvaltningar. Ranby är stadsantikvarie och har jobbat i kommunen sedan 1989. I dag sitter han på planavdelningen.

-Höganäs är framförallt två saker. Det är ett gammalt brukssamhälle. Samtidigt är det en stad med mycket trädgårdar och egnahem. Höganäsbolaget ville ta hand om sina anställda och ge dem ett gott boende. Det skulle göra arbetarna glada och välmående säger Henrik Ranby.

Höganäs är en bruksort genom Höganäsbolaget. Detta har satt avtryck i valet av byggmaterial som inte sällan utgörs av tegel från bruket.

I arbetet med att ta fram en fördjupad översiktsplan för Höganäs, som skulle ha varit färdig 2007 men som har skjutits på framtiden, tog kommunen fram skrifter som informations och diskussionsunderlag kring olika ämnen. Dessa skrifter kallades för Dialog-PM. Ranby var ansvarig för den som heter Kulturmiljö, ortsanalys, identitet Höganäs stad (Dialog-PM 2005:2). I denna skriver han att Höganäs bör vara en attraktiv skånsk småstad.

-Det ska vara en trevlig ort, småskalig och med skånsk kvalitet. Staden ska ha en tydlig karaktär av de material som har en lokal förankring, Höganäs bör vara en tegelstad.

När bilismen kom på allvar påverkades Höganäs, säger Henrik Ranby. De nya bergsingenjörerna som kom till Höganäs bolaget på 1960-talet valde att bo utanför Höganäs. De flyttade till Mölle och Viken. Det som ledde till att Höganäs dränerades på kulturbärande borgare, berättar Ranby.

De var enligt Ranby ett underlag för mycket av det kulturella livet som fanns i Höganäs. När sedan bilen kom på allvar innebar detta att man inte var tvungen att bo i Höganäs utan man kunde flytta till de omgivande orterna och sedan ta sig lätt till jobbet med bil. Höganäs blev mer och mer en renodlad arbetarstad. Fler och fler affärer lades ner samtidigt som fler ungdomar valde att flytta från staden. Det låg i tiden, man skulle iväg och studera.

Vad har folk som flyttar till Höganäs för förväntningar på staden, i dag?

- Man söker en småskalighet medan de politiska visionerna går mera mot en storskalighet.

- Det får inte bli samma hus som ritas överallt. Det kan leda till en utslätning, det får inte bli ett mini Helsingborg, säger Ranby

Henrik Ranby menar att staden måste utvecklas. Det finns utrymme för förtätning men det får inte heller bli en massa utstickande prestigebyggen som kan trasa sönder stadsbilden. Bevarande och utveckling behöver inte vara varandras motsatser men det handlar om att utveckla försiktigt och med eftertanke.

Det omdebatterade höghuset fyller en funktion utifrån att det skapar en orientering i stadsrummet samtidigt som det signalerar en brytning mellan två huvudgator. Höganäs skyline såg annorlunda ut förr då fanns ett 20-tal industriskorstenar i staden, säger Henrik Ranby.

-Det är viktigt för Höganäs att man finner dess karaktär och särart och utvecklar denna. Efter dessa analyser får man sedan ställa frågan vad som passar in när man ska göra nytillskott till staden.

-Men det krävs att det finns en politisk vilja att jobba efter en specifik karaktär och identitet för Höganäs säger Henrik Ranby.

christer thorstensson

”...det får inte bli dessa pålar överallt...”

I stationshuset sitter också Christer Thorstensson Höganäs stadsarkitekt sedan årsskiftet 2008/2009. Han jobbar på bygglovsavdelningen. Han har inte den traditionella stadsarkitektens roll. Idag jobbar han mest med bygglovsfrågor men hans förhoppning är att han ska kunna ta en mera aktiv roll i stadsplanefrågor tillsammans med planavdelningen.

Thorstensson säger att Höganäs karaktär av gammalt gruvssamhälle och bruksort är på väg att fasas ut och förändras. Man går mer mot en identitet som turistort med närheten till Kullaberg och keramiken som viktiga ingredienser.

Vi talar om det nya som byggs i Höganäs.

- Det är inte fel att man förtätar men man måste ha kvar en grönstruktur. En stor del av Höganäs är ganska grönt. Vissa saker måste man släppa på för att få en tätare stad. Rätt hus i rätt läge kan skapa en positiv känsla.

Angående höghuset Vesta och det nya centrumet kring Köpmansgatan säger Thorstensson att höghuset har bidragit till en ökad stadsmässighet.

-Att bygga högre är ett sätt att förtäta centrum. Det behöver kanske inte vara 15 våningar men att det blir lite högre hus är ett sätt att utvecklas.

Thorstensson menar att höghuset är ett positivt tillskott som markerar centrum. Men det får inte bli dessa pålar överallt utan det är bättre att värna en småstadskaraktär. Den viktigaste utmaningen för Höganäs i framtiden är utvecklingen av centrum, att få ett välmående centrum.

karl-åke nilsson

”I början av 2000-talet fanns det inga exploateringsmöjligheter i Höganäs.”

”Det gick inte att skapa ett så långt centrum.”

I det gamla stationshuset på planavdelningen sitter också översiktsplanchefen Karl-Åke Nilsson. 2002 började han arbeta som planchef i Höganäs, samma år som Peter Kovács blev kommunalrådsordförande. Sedan augusti 2009 har han haft sin nya befattning.

Karl-Åke Nilsson berättar om de svåra tiderna som var när han började som planchef.

- I början av 2000-talet fanns det inga exploateringsmöjligheter i Höganäs. Under 2002 försökte man få igång byggandet i Höganäs men det gick inte. I byggbranschen sa man att det var omöjligt att bygga i Höganäs, det fanns ingen marknad säger Karl-Åke Nilsson.

Det gjordes stora ansträngningar för att få igång byggandet. Byggbolag började planera för ny bebyggelse i Kvarteren Eros och Vesta. Det gick dock inte att förhandssälja tillräckligt med bostäder, entreprenören betalade skadestånd till kommunen för att kunna dra sig ur byggplanerna.

Istället blev det det kommunala bostadsbolaget Höganäshem AB som fick sätta igång byggandet

i Kvarteret Eros. Karl-Åke Nilsson menar att det var detta som fick igång byggandet i Höganäs, och inte själva höghusbygget som Péter Kovács menar. Höghuset i Kvarteret Vesta föregicks av nybygget i Kvarteret Eros.

Karl-Åke Nilssons bild av Höganäs är en stad med stark karaktär av villastad. Men det finns flera inslag av annan typ av bebyggelse. Det finns en hel del trevåningshus och hus med sju-åtta våningar. Dessa olika hustyper finns blandade i staden. Han tycker att denna blandning är något att bygga vidare på.

Han menar därför att nytillskotten i Kvarteren Oden och Balder vid Sundstorget skapar något som saknas i det området. Där finns redan villor men nu får man också bostadsrätter och hyresrätter, allt i en skala som passar Höganäs. Det högsta huset blir på fyra våningar. I den förtätningsprocess som Höganäs är inne i kommer det att bli mer flerbostadshus. Men villorna kommer att fortsätta dominera i Höganäs. Höghuset Vesta sticker helt klart ut. I och med detta har man tagit ett nytt steg, säger Karl-Åke Nilsson.

Karl-Åke Nilsson har varit delaktig i organiseringen av Vision 09 och tycker att det har gått bättre denna gång jämfört med Vision 07.

- I visionsarbetet får man ofta kritik för att förslagen som visas anses väldigt avvikande från den stadsbild som finns. Men de genomförs inte heller. Visionsarbetena har i det stora varit lyckade. De ger möjlighet till diskussioner. Det blir ett sätt att få invånarna att förstå att förslagen inte är färdiga utan att det enbart är visioner. Under Vision 07 var det en "aggressivare" stämning på mötena. I år (2009) har det varit lugnare stämning, tycker Karl-Åke Nilsson.

Vi talar om den planerade Trädgårdsstaden. Karl-Åke Nilsson tycker inte det ska handla om att bygga en ny stadsdel utan mera om att utvidga staden i den norra riktningen.

- Det förslag som presenteras på Vision 09 är mest en stor klump som ligger frikopplad från resten av staden. Det vore olyckligt om det blev på det sättet. Man måste kanske börja en bit ut för att sedan växa ihop med centralorten. Det måste finnas en långsiktig strategi för att de båda ska växa samman, säger han.

Den nya fördjupade översiktsplanen måste reda ut hur staden ska växa ut åt just det norra hållet. Han ser inte att det finns några större förutsättningar för ett litet centrum i Trädgårdsstaden. Här går bilden isär med Péter Kovács vision.

Vad gäller centrumutvecklingen av Höganäs tycker Karl-Åke Nilsson det är viktigt att man accepterar att centrum flyttas ner mot Köpmansgatan.

-På mitten av 1990-talet fanns en idé om från "torg till torg", från Sundstorget bort till Gruvtorget. Detta medförde att man inte fick till stånd någonting. Det gick inte att skapa ett så långt centrum. Det hade till och med varit för långt för Malmö att fylla en sådan sträcka med liv, säger Karl-Åke Nilsson

Det gjorde att det var svårt att få göra något alls. Förflyttningen av centrum till Höganäs nedre har medfört att man har kunnat koncentrera resurserna och idag är Köpmansgatan en aktiv gata.

Denna uppdelning mellan Höganäs övre och nedre är något som har präglat staden starkt, säger Karl-Åke Nilsson. Det är ett förhållningssätt som överförs hemma vid köksbordet med en "vi och dom mentalitet".

Höganäs övre är en rest av det gamla gruvsamhället Ryd men mycket av det gamla har försvunnit.

-Man har dumpat sina traditioner i Höganäs. Det finns inget kvar från gruvdrift och keramiken är på väg att försvinna. Vårda och ta hand om är inte populärt.

-Detaljplaner måste vara tydliga vad gäller bevarande. Har man en tanke om att en del i staden är viktig för stadens historia eller känsloliv så får man inte i detaljplanen säga att det inte spelar någon roll, menar Karl-Åke Nilsson.

”Höganäs har på sistone förvandlats från en typisk bruksort till en lite finare förort...”

”Det är en utveckling som sker och som inte går att stoppa.”

mila sladic

När Karl-Åke Nilsson lämnade sin post som planchef gick jobbet till Mila Sladic som har varit i kommunen till och från sedan 1995.

Som planchef anser Mila Sladic att hon kan stå för en realism i politikernas visioner.

-Det måste finnas en tät kontakt mellan politiska visioner och det som vi arbetar med. Det måste finnas en verklighetsförankring i dessa visioner och det är det som vi på planavdelningen kan bidra med.

Hon har en ambition att i framtiden kunna ta fram egna visioner från planavdelningen. I dag går det för mycket tid till att ta fram detaljplaner.

-Höganäs har på sistone förvandlats från en typisk bruksort till en lite finare förort till storstadsregionen Malmö-Köpenhamn. Det har skett de senaste 10-15 åren.

Det är strukturomvandlingar i samhället i stort som ligger bakom denna förändring men också det faktum att storstadsregionen Malmö – Köpenhamn blivit en realitet. Höganäs har ett gynnsamt läge gentemot detta. Den långa kusten är också en attraktiv tillgång.

Den förändring som sker från bruksort till en finare förort är svår att påverka.

-Det är en utveckling som sker och som inte går att stoppa. Lite kan man förändra riktningen om det går för snett.

Men Mila Sladic frågar sig om det nya samhälle som växer fram är ett livskraftigt samhälle som kommer att klara både lågkonjunkturer och högkonjunkturer. Hon tycker att det är viktigt att staden inte bara drar åt ett håll.

– Jag vill se olika kategorier av boenden. Det ska vara en blandad stad och ett blandat samhälle.

Sladic tror inte på att bygga villamattor på åkrar. Om det innebär att man får frångå stadens skala så får så ske.

-Finns det behov av nya villor ska deras lokalisering motiveras, det ska runda av samhället och följa befintliga strukturer.

I framtiden gäller det att hitta rätt mål för vad staden ska bli. Kanske ska staden växa på höjden, för hur mycket kan den bredas ut innan den förlorar sin karaktär. Idag är det närheten som är viktig för Höganäs, säger Mila Sladic.

VISIONERNA

visionerna

Efter att nästan inget byggts i Höganäs under flera årtionden har det nu åter börjat byggas i centralorten. Stora byggföretag som JM och Veidekke visar intresse för att bygga i Höganäs. Åsikterna om vad som ska byggas går isär. När staden ska utvecklas behövs visioner. Men var kommer visionerna för staden från och vad innebär de för det framtida Höganäs? Hur ska man ta tillvara på kvaliteterna i Höganäs? Ska man bygga storslaget och högt eller ska man bygga vidare på historien?

I översiktsplanen från 2002 står det ”Arbetet med att stärka centralorten ska intensifieras. Centrala delar får tillskott av bostäder och centrumfunktioner i övrigt. Centralortens gaturum, torg och parkmiljöer utformas på ett sammanhållet sätt och med hög kvalitet för att stärka Höganäs som boendets och näringslivets centralort i kommunen. Sambandet med havet, badet och hamnen ska förstärkas och utvecklas samt tydliggöras som inslag i stark och dynamisk centralort. Det fortsatta arbetet bör grundas på en fördjupad översiktsplan för centralorten Höganäs”

Centralorten ska stärkas och kontakten med havet bli bättre. Men någon fördjupad översiktsplan har inte ännu tagits fram.

Som en fortsättning på översiktsplanen från 2002 skulle en fördjupad översiktsplan vara färdig sommaren 2007 men den planen har blivit försenad. Karl-Åke Nilsson har övergått till översiktsplanchef för att kunna koncentrera sig på översiktsplanerna.

Men fortfarande saknas detta dokument för att kunna ge en sammanhållen bild av vart Höganäs är på väg. Men kommer översiktsplanerna att kunna ge svaret? Inför arbetet med den fördjupade översiktsplanen ställde dåvarande planchefen Karl-Åke Nilsson några frågor till kommunfullmäktige.

- Är det rimligt att hälften av kommunens befolkningsökning ska vara i Höganäs stad?
 - Hur ska man argumentera för att möjliggöra förtätning?
 - Hur ska grönstrukturen utvecklas?
 - Hur stärker vi Höganäs identitet?
- (HD, 2006-05-08)

Som diskussionsunderlag i arbetet med den fördjupade översiktsplanen tog man 2005 fram tio skrifter, såkallade Dialog-PM. Bland annat om stadens identitet och boendemiljöer men i och med förseningen av översiktsplanen har visionsutställningarna under 2007 och 2009 fått tala om vart kommunen är på väg.

”Folkparken och Julivallen! Usch vad tråkigt, men här finns också fantastiska möjligheter. I min vision slår vi ihop områdena. Bygger ett antal punkthus på 7-8 våningar längst i väster i Folkparken.”

”...skelett som vittnar om en svunnen tid. Här skall om två år stå fem fina punkthus. Moderna och påkostade. Vi skall bli först i landet med konceptet ”ett hotellnära” boende... Detta kommer att höja statusen på Övre och med säkerhet även fastighetspriserna runt omkring.”

”Vårt mål är att sätta så hård press på utvecklingen att kolet från historien blir till en diamant som vi skall slipa till en fantastisk dyrbar skönhet!”

”Vi har nu möjlighet att i ett slag förändra vår stads image. Vi kommer att ses som något vi redan är men som inte synts, diamanten som inte har synts under allt koldamm. Vi har börjat att damma av den, men den behöver slipas för att alla skall kunna se den glittra, glittra i våra ögon och i böljorna i Öresund!”

kommunalrådets visioner

Kommunalrådet Péter Kovács tog i februari 2007 fram en skrift med sina visioner för Höganäs stad. Denna skrift heter ”Höganäs – från kol till diamant” (Kovács, 2007). I denna gör han en vandring genom staden där han berättar om sina planer för Höganäs.

”Jag har blivit ombedd att här berätta lite om mina visioner idag. Jag vill då påpeka att det är mina personliga visioner fast jag vet att de delas av många.”

Han skriver om en stark framtidstro och att man har lagt den gamla trista stämpeln som grå bruksort bakom sig. Det är visioner om, som han säger, ”förtätningar, förbättringar och nyskapande”. Man ska ta sig bort från det gamla brukssamhället och skapa en modern, vacker och attraktiv stad.

”Idag skriver vi 2007. Äntligen händer det saker, de sista tre åren har Höganäs brutit upp och gjort slut med sin gamla prägel som trist stad och fattig på utveckling. Idag gror och spirar framtidstro och som av ett trollspös slag köar folk för att finna en bostad i vår kommun.”

Det är en skrift som gärna påtalar de brister som finns idag och hur fult det är på många platser. Lösningen? Nya moderna bostäder och gärna punkthus med lite höjd. Det är även fokus på att det ska etableras ny handel.

”Ser tråkigt ut, ovårdat. Här skall naturligtvis också bebyggas, radhus, parhus med väl uttänkt arkitektur. På vänster sida har vi nu skogen, skogen som skiljer banområdet från Ruuthsparken, usch som det ser ut! Nä, vi rensar ut skogen och gör det till en del av parken. Bygger något punkthus på tre fyra våningar i västra delen av parken...”

”Ett köpcentrum som täcker hela fastigheten. Borta är plastfabriken, vi har en fastighet med sju nya butiker av kända affärskedjor. Under huset finns parkeringen och på plan två är det bostäder med trädgårdar. På plan två! Lite unikt, häftigt, snyggt och vilket lyft för handeln och centrum! Visst är det dit vi strävar!”

Péter Kovács skriver att det har varit långt mellan ord och handling tidigare i historien. Men denna tid är nu förbi, nu vågar kommunen och de flesta vill vara med på tåget. I denna visionstext talar han också om att det ska byggas ett nytt kulturhus.

”Vi har vågat, och vågar en så vågar flera, nu går tåget och jag tro de flesta vill vara med! Vårt nya kulturhus skall vara ”huset” ”The house” Det skall ha en unik arkitektur som gör att man gärna åker långt bara för att titta på själva byggnaden.”

Av de projekt som presenteras idag ser man inget kulturhus. De privata exploatörer som kommer med de projekt Péter Kovács vill fylla staden med kanske inte är så intresserade av ett kulturhus. Vem är det egentligen som är lokförare på det tåg Péter Kovács talar om?

vision09

2007 hade man en utställning som kallades Vision 07. Det var en utställning med skisser och förslag från arkitekter och byggföretag som fick betala för en plats att hänga upp sina förslag. En del var på ett visionsstadium, andra förslag skulle realiseras (HD, 25/4-2007).

2009 fortsätter man arbetet nu med utställningen Vision 09. Tanken är att detta ska vara ett återkommande koncept vartannat år. Den här gången presenterar man 28 förslag i och utanför tätorten. Projekten presenteras på vepor (större affischer) som ställs ut på biblioteket i Höganäs. Förslagen sträcker sig från utvecklingen av en ny ICA-butik till framväxten av en helt ny stadsdel. I samband med visionsutställning hölls det presentationskvällar där förslagen presenterades, samt föreläsningkvällar med koppling till arkitektur.

A40 HÖGANAS

■ MIN MENING Hamnen

Hamnen måste utvecklas på ett sansat sätt

Frågan om Höganäs hamnområde är "av största betydelse för alla i kommunen". Det inser såväl Peter Kovács (citrat ovan) som vi i Byaföreningen Höganäs Nedre. Men där M, KD och C anser att hamnen skall bebyggas med ett 20-vingars höghus anser vi att hamnområdet skall utvecklas med förhållandevis.

I mitten av oktober skickade vi ett öppet brev till nämnda partier och hade, tydligen en aning snult, förväntat oss någon form av reaktion. I första hand att planerna på höghuset läggs ner och i andra hand att kommunen ordinar en folkomröstning i denna för hela kommunen viktiga identitetsfråga.

Vi har fortfarande inte fått svar på om någon av parterna/partierna bakom höghusprojektet. Vi hoppas att det inte beror på att kommittén inte är värda att ta på allvar och upprepar och C.

■ Kommer ni att lägga ner höghusprojektet för att istället diskutera en sansad utveckling i hamnen?
■ Om inte, kommer ni att verka för att låta alla Höga-

näs innevånare få säga sin mening i en folkomröstning? Vi i Höganäs Nedre Byaförening tycker att detta stora projekt är för viktigt för att vänta på samrådsdiskussioner. Vi vill gärna diskutera såväl sakfrågan som folkomröstningstanken snarast möjligt.

Peter Kinch
Styrelseordförande Höganäs Nedre Byaförening

Bräcke Granodling
säter om Nybattsallag
Södra Sjöbjörns
Kungälv
0733 40 21 98

ÄPPLÉN
Lördagar kl 9-12
Fruktodling i Södra
Jonstorp

Våga lyfta blicken!

Höganäs Nedre Byaförening styres av våra medlemmar som bor på nära gång avstånd till hamnen och de flesta av oss har varit i Hamnen med Pyttorner. Vi har varit där när Hamnen byggdes och när Hamnen blev en del av kommunen. Men respekt för att styrelsen och de som arbetar med utvecklingen i Hamnen är en del av oss. Vi vill se till att Hamnen blir en del av oss. Vi vill se till att Hamnen blir en del av oss. Vi vill se till att Hamnen blir en del av oss.

Föreningskontakten
Höganäs

MATSEDELN
Höganäs

■ MIN MENING Höganäs hamn

Ännu ett snurrigt hamnförslag

I kommunen pågår just nu arbetet med detaljplan för Höganäs hamn. Olika förslag diskuteras, bland annat ett höghus som av sönliga anses vara väldigt framtidsvänligt, enkelt, vackert och som släpper ut en liten del av hamnens gröna parkområde. Det påstås också, visserligen utan att presentera bevis, att höghuset skapar arbetstillfällen och fler företag samt ökad inflyttning.

Jag har ett förslag som har alla dessa fördelar, och som även det förstärker hamnområdets karaktär som levande och säker. Även detta mitt förslag kommer att bli

ett monumentalt blickfång, som tydligen krävs för att en kommun ska kunna finnas med på kartan.

Mitt förslag - bygg en vindkraftspark i Höganäs hamn. Alla förutsättningar finns: vind, lämpligt markområde och en framtidsvänlig och kreativ kommun. Vill du följeda? Här kan vi prata om framtidskrande. Höganäs skulle bli först med en stadsvindkraftspark. Längst ut på "propellerna" kan man placera gröna och röda lampor så får vi en snarande stadsvindkraftspark. Längst ut på "propellerna" kan man placera gröna och röda lampor så får vi en snarande stadsvindkraftspark. Längst ut på "propellerna" kan man placera gröna och röda lampor så får vi en snarande stadsvindkraftspark.

Tänk på saken! Alla som tittar illa härom kommer jag att betrakta som framtids- och miljöfientliga, insulade och uråldriga, lerdade med mörkrets malter. Rikar man dessutom bo på Nedre måste negativa tankar till mitt förslag bero på att man är oöpplings, snål och tråkig.

Peter Kinch

■ NÄRPAJIN

■ MIN MENING Euronäs

■ MIN MENING Hamnområdet

Utveckla kommunen med förnuft - inte med monument

Höganäs Nedre Byaförening säger nej till ett höghus i hamnen - men vi vänder varken utveckling eller framtidsbyggen. Vi säger inte nej till nya bostäder i och runt staden, vi säger inte nej till hotellerna någon annanstans i centralorten och vi säger definitivt inte nej till förändring och förbättring av hamnmiljön i Höganäs.

Men vi menar att hamnområdet, med Kvikbadet och småbåtshamnen, behövs som en öppen plats för rekreation, tillgänglig för alla människor i Höganäs stad och kommun.

Området är inte stort och med ett växande invånarantal blir behovet av naturliga och attraktiva mötesplatser ännu större än idag.

Vi har ingenting emot att fler människor får möjlighet att flytta hit, eller att man förtätar staden med nya bostadshus, vi vill lika lite som Peter Kovács eller någon annan leva i det förlutna.

Men Höganäs själ är på många sätt beroende av stranden och hamnen, det är dit vi går när vi är lediga, det är där ungdomarna samlas så fort vädret tillåter, där varrustas båtarna och planerna

för sommarens seglatser diskuteras. Därför måste grönområdena bevaras och utvecklas för att möta nuvarande och kommande höganäsbornas vilja att koppla av, träffa vänner, kanske spela brännboll och minigolf, måla sin båt eller göra vad som helst vid det hav som gör staden unik.

Byaföreningen kommer att arbeta mot att fyrtornet byggs i hamnen, vi har redan börjat samla in namn, vi bjuder in politiker till diskussion och dialog och vi hoppas att de kommer att ta stor hänsyn till invånarnas åsikt i frågan.

Att bygga för framtiden handlar inte bara om att bygga högt och stort, utan ännu mer om att bygga med ansvar för framtiden, för kommande generationer och de annorlunda förutsättningar som experter räknar med kommer att råda då.

Utveckla därför Höganäs med förnuft och inte med monument!

Susanne Ravani
Ordförande i Höganäs Nedre Byaförening

■ MIN MENING Hamnen

Tack för inbjudan till dialog

Med entusiasm drev vi i riktningen för Höganäs Nedre (NB) frågorna för att bevara och utveckla småbåtshamnens karaktär med värnning, sommarsegling och "interuppläggning", gröntorna och badet, med fokus på badandet, rekreation, fiske och naturliga mötesplatser för lek, idrotter, musik och show.

Vi var emot Vision 07-förslaget med kompakta mattor av bostäder som spolerade gröntorna och utsikten.

HNBs styrelses nya mål enligt brev 091111 måste bero på en missuppfattning, då det nya förslaget Hotellfyr med bostäder tar max 5 procent av områdesytan och endast lite av utsikten men säkerställer, behåller och utvecklar, småbåtshamnens karaktär med värnning, sommarsegling och "interuppläggning".

Andra positiva effekter som vi kan mista:
■ Nordvästskäns fräckaste restaurang med sky-bar.
■ Levande säker hamn året och dygnet runt för alla.
■ Ökade valmöjligheter och rörlighet på fastighetsmarknaden skapar inflyttning.
■ Kompletterar centrumhandeln.

motståndet

Inför invigningen av Vision 09 hölls en demonstration utanför biblioteket. Det var Byaföreningen Höganäs Nedre som anordnade demonstrationen. De bildades 1985 och agerar i frågor som berör de boende på Höganäs nedre. I deras stadgar står det: Byaföreningen, vars verksamhetsområde omfattar Höganäs nedre, har till uppgift att befrämja gemenskap, trivsel och bevarande av Höganäs Nedres särprägel.

De är emot byggande av höghus i Höganäs hamn. Denna demonstration föranleddes av att ordförande för Byaföreningen Lars-Olov Ohrling avgick. Han var den enda i Byaföreningen som röstade emot att man skulle bli mera aktiva i motståndet mot det planerade hotelltornet i hamnen (HD, 2009-10-16).

Byaföreningen Höganäs Nedre är inte helt emot att man exploaterar i Höganäs och förtätar men efterfrågar en viss försiktighet (Peter Kinch, 16/10-2009).

I skrivelsen "Säg nej till höghus i hamnen!" som de delade ut under demonstrationen anser de att staden redan är en diamant om än oslipad. Man ser gärna att människor flyttar till Höganäs men det finns lämpligare ställen för dem att bo än i hamnen dit människor söker sig för rekreation. De anser att det borde finnas andra lämpligare platser för ett hotell än i hamnen.

Byaföreningen menar att ett hotell i hamnen kan skapa en besvärligare trafiksituation, båtuppläggningsplatser försvinner, grönområdena runt omkring kommer att bli obrukbara på grund av skugga och ökad vind. Dessutom anses hamnen dålig för exploatering då vattnet kommer att höjas under de närmsta hundra åren.

På insändarsidorna i dagspressen (Helsingborgs Dagblad) kunde man under några veckors tid följa en korrespondens mellan den tidigare ordföranden i byaföreningen Lars-Olov Ohrling och den nya ordföranden Susanne Ravani.

Ravani säger nej till ett höghus men är noga med att påpeka att föreningen inte vänder utvecklingen ryggen. Hon skriver till och med att det är okej om man vill bygga bostäder och hotelltorn på andra

platser i Höganäs. Men hamnen behövs som ett öppet rekreationsområde.

Ravani skriver vidare att Höganäs själ är beroende av stranden och hamnen. Slutligen önskar hon att Höganäs ska utvecklas med förnuft och inte med monument.

Ohrling svarar på detta att han inte kan förstå hur man tycker att det nya hotelltornet skulle uppta hela hamnen. Han var emot de planer från 2007 där hela hamnen skulle fyllas med bostäder men hotelltornet vill han ha. Han ser det som en förutsättning för att kunna bibehålla en aktiv hamn samt att det nya tornet ska dra till sig arbetstillfällen och turism. Han ser också det som en möjlighet för många att bo vid hamnen.

Jag håller med om att det skapas en del lägenheter i tornet men samtidigt kan man tänka sig att det blir höga priser. Det hade det blivit om man byggt vanliga hus också. Man ska nog inte se att bostäder är det sätt som man ska ge allmänheten tillgång till hamnen.

Byaföreningen Höganäs nedre är den enda byaförening som finns i Höganäs. Det finns risk att det blir en sned debatt angående utvecklingen av Höganäs eftersom att det är denna grupp som hörs mest och ser till sin närmiljö på Höganäs nedre. De människor som bor i Höganäs nedre är dessutom de "resursstarka". Vem för talan för de andra stadsdelarna i Höganäs?

invigning av vision 09

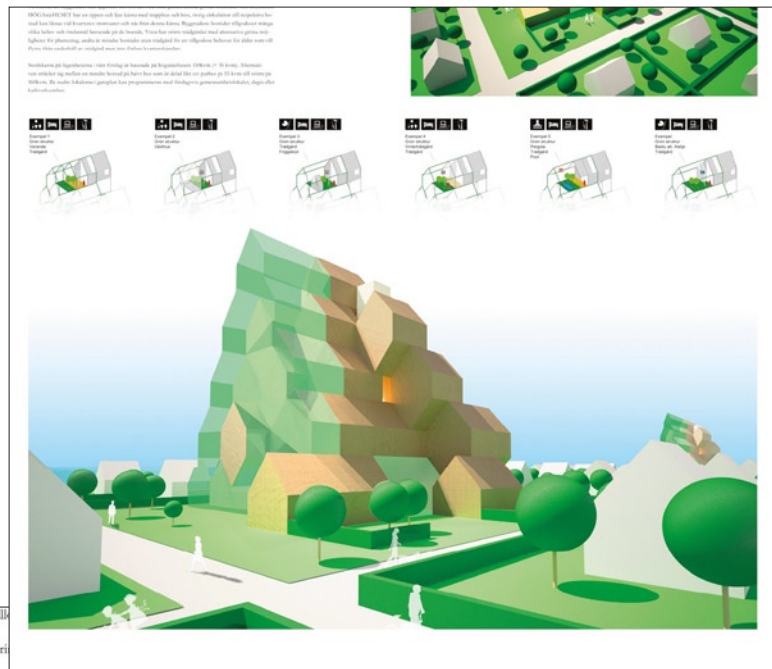
Många hade samlats den 16 oktober 2009 för att se invigningen på Höganäs bibliotek. Péter Kovács håller invigningstalet. Han talade om ledstjärnan för kommunen med devisen ”Från kol till diamanter” ett namn hämtat från Kovács skrift, och som handlar om att öka befolkningsantalet till 10 000 invånare i centralorten och 25 500 invånare i kommunen 2015. Hela kommunstyrelsen står bakom detta. Visionen handlar om att måla upp en bild om vart Höganäs är på väg, sade Péter Kovács.

Péter Kovács sade att hade fiskarna i det gamla Höganäs vägrat bolaget att etablera sig på 1800-talet eller nekat ny bebyggelse hade inte Höganäs funnits idag.

En tydlig kommentar till det motstånd som finns mot en del av nybyggandet i Höganäs idag och samma ord som används i Péter Kovács visions skrift från 2007. En uppmaning till dessa att de nya förslagen som finns måste tas emot med öppna armar annars kommer inte Höganäs att ha någon framtid. Han gör detta ännu tydligare genom att säga att det vi skapar idag kommer att vara kulturhistoria imorgon.

Därför finns det ett berättigande att bygga. Men det är trevligt om Péter Kovács Höganäs kan lämna efter sig en kulturhistoria som det går att se tillbaka på och tycka det var bra. Kovács förklarar även att det är viktigt att Höganäs växer för då växer också ekonomin.

Under mötet fick representanter för de olika projekten som ställdes ut tre minuter för att snabbt presentera sina projekt. Den första att tala är vd:n för Höganäshem, Jarmo Nieminen. Han berättar att Höganäs ska växa och det står många i deras bostadskö. Framförallt är det folk i åldern 50+ som ökar mest i deras bostadskö. Många av dem som står i bostadskön är äldre som har sålt sina villor och enligt Nieminen söker de alla samma typ av boende: centrala lägenheter med god tillgänglighet där man kan bo långt upp i åldrarna (SR, 2009-10-15). Nieminen framför även en vilja att bygga högre och lägga till våningar på befintliga hus för att skapa havsutsikt. Folk flyttar till Höganäs på grund av närheten till havet.

• Hotell
• Parkeri

ina grannar med generöst
under mark.
soende i huset av befintlig hotell-

Fig. 9. HöganäsHuset Onix Arkitekter

Fig. 10. Höganäs Hamn - Hotellfyren -Tillberg Design

presentationskväll I

Det första presentationsmötet över projekten hölls den 22/10-2009. På detta möte presenterades Tillberg Designs förslag för hamnen och den planerade Trädgårdsstaden. Sedan presenterade arkitektföretaget Onix sina planer på ett "Höganäshus" som det tagit fram för JM.

Hamnen

Tillberg Design har på uppdrag av kommunen tagit fram två förslag för hamnen (se Bilaga 1). Ett som går att genomföra med gällande detaljplan samt ett förslag som behöver en ny detaljplan. I detta finns det även ett förslag på ett nytt höghus i hamnen som de har tagit fram för det Höganäsbaseade bostadsbolaget Quadrantis.

Målet med planerna för hamnen är att skapa "Sveriges bästa city beach". I de nya planerna kommer det att finnas nya bryggor, ett nytt kallbadhus, kiosk samt nya toaletter och omklädningsrum.

Bland åhörarna kommer det mest frågor angående hur höga de nya byggnaderna i förslagen kommer att bli. Det verkar finnas en stor "rädsla" för att man ska förstöra utsikten för andra. Det uppstår inte någon större diskussion om vad man för övrigt tycker om funktion eller användande av de nya byggnaderna i förslagen.

De boende runt om kring som har uttalat sig, är framförallt väldigt oroliga för att sikten ut mot havet ska begränsas. Havsutsikten är en central fråga. Genom att bygga högt i staden kan många människor ges havsutsikt. Men det medför att andras utsikt kommer att skymmas. Samtidigt kan inte alla få havsutsikt. Problemet med att bygga höghus för att ge utsikt är att det blir en viss grupp som ska ha tillgång till detta men på bekostnad av andra människors närmiljö i form av att det skapas gaturum som inte har en mänsklig skala.

Quadrantis har tidigare varit med om att bygga ny hamnbebyggelse för restauranger och kontor. Den bebyggelsen är väldigt lik den tidigare bebyggelsen som låg där. Man har byggt lite större men det är fortfarande röda trähus med sadeltak. Nu är man aktuell med att bygga ett hotelltorn på 20 våningar i hamnen (fig. 10), som inte på något sätt anknyter till tidigare bebyggelse.

Höganäs höghus

Onix försöker skapa något ännu lite mera uppseendeväckande för staden. Här har man ett tydligt koncept. Man säger att Höganäs är en horisontell stad med en massa egnahemshus, en förenklad bild, men tydlig. För att förtäta denna stad har man en idé om ett gemensamt brukande av bostadsytor. De vill ta formen av det typiska 1 och ½ plans egnahemshuset och stapla detta på höjden (fig. 9), skapa ett helt kvarter i ett höghus med en höjd på 40 m. De nya husen ska följa en gammal stil men vara nyskapande i till exempel materialval.

"Trädgårdsstaden"

Byggföretaget Derome tillsammans med arkitektfirman Tillberg Design presenterar sitt förslag på en ny stadsdel norr om östra infarten vid väg 112 (se Bilaga 1). Exploateringen i detta område är ett projekt som länge har funnits på kommunens agenda.

De kallar sitt förslag för Trädgårdsstaden, ett namn som under flera år varit benämningen på den planerade bebyggelsen norr om Höganäs.

Det handlar om en ny stadsdel som ska byggas i etapper. Man säger att man vill skapa ett grönt boende, en stad i staden och en stad med blandad demografi. Tanken är att det ska bli en stadsdel med boende för 1 800 personer. Här ska finnas ett eget litet centrum, affärer och skolor. Det är ett projekt i ett tidigt stadium vilket även märks i de vaga tankar kring vad man vill. Man vill ha mycket plats mellan husen och mycket grönt. Men på frågor på vad det gröna ska bestå av kommer bara vaga svar om att det ska vara något grönt.

presentationskväll II

Fig. 11. Kvarteren Oden och Balder - NCC AB och AB Höganäshem

Fig. 12. Folkparken/Julivallen - Harryan arkitektkontor

Det andra presentationsmötet som hålls den 27/10-2009 presenteras de planerade byggena på Oden/Balder och Julivallen/Folkparken. Detta möte har dragit dubbelt så många som till den första presentationskvällen.

En av huvudpresentatörerna var vd:n för Höganäshem, Jarmo Nieminen. Höganäshem är Höganäs kommunala bostadsbolag och står med som uppdragsgivare för flera projekt med hyresrätter. I sina framföranden talar Nieminen gärna om hur stort behovet av lägenheter är, vilket då naturligtvis gör byggandet mera försvarbart. Han poängterar att det finns många anskrämliga ytor som det måste byggas nya hus på.

Oden och Balder

Det är Höganäshem tillsammans med NCC som står för projektet i kvarteren Oden och Balder vid Sundstorget (fig. 11). Man ska bygga på tomtmark som har stått tom under många år men man kommer även att riva några hus (se Bilaga 1). När man nu bygger nytt ska det bli både bostadsrätter och hyresrätter. Målet är att skapa en tydligare stadsbild. På vepan står det "De nya flerbostadshusen ger platsen en stadsmässig karaktär..."

NCC:s representant anser att Höganäs är en väldigt blandad stad sett till bebyggelsen. Det är något som man vill bygga vidare på. Man vill även bygga efter Höganäs skala som på många ställen i innerstaden är 3-4 våningar. Arkitektlaget som ritat området hade sju olika arkitekter som ritat vars ett hus för att skapa en så stor variation som möjligt i området. Slutresultatet har dock blivit lite mer likriktat än vad det var från början.

Höganäshem valde ut sju byggföretag för att lämna in anbud för att bygga i kvarteren Oden och Balder. De fick in sex förslag. Dessa ställdes sedan ut så att folk kunde få lämna sina åsikter vilket skulle vägas in av gruppen bestående av kommunala tjänstemän samt en sakkunnig arkitekt. De skulle välja vilket projekt som skulle realiserats. (HD, 2008-03-13) Få lämnade in åsikter men det förslag som gillades mest av dessa vann också. (HD, 2008-05-08).

På vepan kan vi läsa:

"Höjden på husen varierar mellan tre och fyra

våningar för att skapa en intressant stadsmiljö för dig som bor här i Höganäs. Affärslokalerna som planeras i gatuplan ger platsen liv och rörelse, från balkongen kan du spana in i myllret på torget eller lyfta blicken mot vattnet.”

Husen olika höjd ska ge en intressant stadsmiljö och man ska numera få ett myller på torget som idag till hälften är en parkeringsplats. Självklart kommer butikslokaler i bottenplanen öka flödet av människor samt även den planerade ökade befolkningen i Höganäs. Men det bygger på att man lyckas få butiker i lokalerna. Planer på nya affärsområden utanför centrum skulle kunna motverka detta.

När man gör denna förtätning skulle det finnas ett behov av att man samtidigt från kommunens sida visade på vad man har för planer för intilliggande gaturum och torg. Hur har man tänkt sig att det torg där det ska uppstå ett folkmyller ska se ut? Ska det vara som det är idag eller ska det förändras? Vilken roll ska detta torg ha gentemot de andra torgen i staden?

Folkparken - Julivallen

På mötet redovisades också förslag på ny bebyggelse i Folkparken och Julivallen (fig. 12) (se Bilaga 1).

Folkparken är den gamla parken där det finns ett Folketshus som drivs av ideella krafter och hyrs ut till olika föreningar och evenemang. På denna mark har kommunen länge velat bygga. Det är dock en känslig fråga eftersom att den är så starkt förknippad med arbetarrörelsen. Folkparken ägs genom andelar i Höganäs Folket hus- och parkförening. Här finns det en splittring, delar av det lokala socialdemokratiska partiet vill inte sälja och är emot att man bebygger i Folkparken. Men det finns en splittring även inom partiet där delar av det är öppet för en dialog, detta gäller också Folkparkens styrelse. De kan tänka sig att öppna för exploatering av parken och att man på så sätt ska kunna få pengar till en ny samlingslokal.

Julivallen är en idrottsplan som ligger intill Folkparken. I och med att ett nytt sportcenter byggs i Höganäs vill man flytta fotbollsplanen och bygga bostäder på Julivallen.

I förslaget är det punkthus i parkområdet Folkparken - Julivallen. Dessa ligger i en hästskoform med öppning mot havet med hus på 4-8 våningar. Att bygga på detta sätt säger man öppnar upp för en ny stadspark i området mellan husen.

Så här presenteras förslaget på den vepa som hänger i biblioteket:

”En ny stadspark, Folkparken och Julivallen rymmer tillsammans stor potential att utvecklas till ett nytt sammanhängande område. Läget i staden gör det attraktivt att bibehålla den befintliga parkkaraktären samtidigt som nya bostäder skulle kunna förstärka sambandet mellan park och stad”

I förslaget talar man om att skapa en ny stadspark, men det bygger på idén om att bygga hus i park. Detta väcker dock några frågor. Vilken roll skulle en ny stadspark spela i staden? Blir detta på bekostnad av andra parker i staden. Detta visionsförslag har tagits fram på uppdrag av JM och det finns inga tydliga idéer om hur kommunen ställer sig till parken. En park måste till exempel skötas av någon.

”Genom att bilda en ram för parken skapas ett välkommet filter mellan den befintliga villabebyggelsens privata trädgårdar och parkens offentliga miljö”

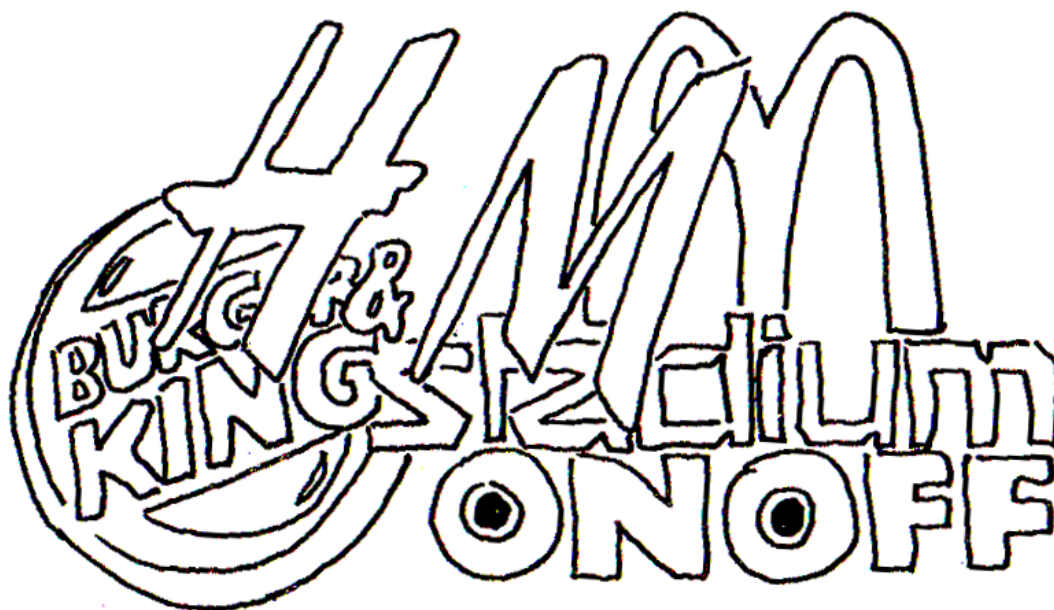
”...nya landskapselementet såsom kullar och vatten skapar öppna gränser mellan de nya bostäderna och parken”, skriver förslagsutställaren.

Kommer man att kunna skapa en känsla av offentlig park eller blir det framförallt en park för de boende? Detta är frågor som måste lösas och återigen, den viktigaste frågan: vad vill kommunen med parken?

”Folkparkens nuvarande byggnad ersätts med en mindre parkbyggnad av publik karaktär med plats för dansbana och utomhusscen.”, kan man läsa på vepan.

På samma sätt blir det svårare att nyttja en parkbyggnad för dans och sena fester när man har bostadsbebyggelse nära inpå som kräver tystnad på kvällar.

presentationskväll III

Den 23/11-2009 var det dags för det sista presentationsmötet för Vision 09. Det är framförallt projekt utanför Höganäs tätort men det blir också en genomgång av handelsplats Höganäs i den tänkta Trädgårdsstaden, vilket är intressant för den framtida karaktären i stadsdelen. Men även för handeln och livet i resten av Höganäs.

Handel i Höganäs

Det var Svensk butiksutveckling AB med representanten Stefan Mårtensson som berättade om de nya handelsplanerna i Höganäs. Det man talar om är en etablering av över 20 000 kvadratmeter handel i anslutning till den nya Trädgårdsstaden. Det ska bli butiker längs med östra infartsvägen från väg 112 (se Bilaga 1).

Stefan Mårtensson säger att man behöver ett sortiment som kan konkurrera med handeln på andra orter. Man anser att kunderna flyr till Helsingborg. Problemet är att det köps för lite av sällanköpsvaror i Höganäs. Dagligvaror säljs det mycket av i Höganäs men sällanköpsvaror ligger på 176 miljoner vilket han säger är lågt jämfört med jämförbara städer som

Ängelholm och Ystad som omsätter 882 respektive 877 miljoner. Nu kan man ifrågasätta om dessa städer är jämförbara men nog finns det utrymme för att öka handeln i Höganäs. Frågan är dock vad som händer med staden när det tillkommer handel?

Man presenterar det nya handelsområdet med att det finns möjligheter att göra dessa affärer mera anpassade till omkringliggande bebyggelse. Så vill kommunen att det ska vara. Man ska anpassa material och bygga med skånska traditioner säger arkitekten kopplad till projektet, dock visas det inga exempel på detta. Dessutom brukar många företag ha konceptbutiker som betyder att butiken ska se ut på ett visst sätt.

Den bebyggelse som man tänker att man ska anpassa sig till i Trädgårdsstaden är långtifrån bestämd hur den ska se ut. Men man säger ändå att man ska anpassa sig till det gröna och lummiga som det är tänkt att det ska bli i Trädgårdsstaden enligt visionsförslaget.

På frågan om inte detta kommer att ta handeln från

centrum svarar Stefan Mårtensson att tanken inte är att minska handeln utan öka totalt sett. Man kan dock fråga sig om man kommer att fortsätta handla sin tvättmaskin i den lilla butiken inne i staden eller om man åker ut till stormarknader på Väla med de stora butikerna med fler valmöjligheter och kanske lägre pris? Man talar om konsumentens beteende, att de bland annat vill ha ”upplevelsehandel” och ”billig handel”. Upplevelsehandeln är den handel som man ska finna i centrum. Frågan är om det nya handelsområdet blir på bekostnad av upplevelsehandeln.

Eric Ruuthsparken

Veidekke har varit med och tagit fram ett projekt i ett område som heter kvarteret Linden. Det ska byggas hus längs med den gamla banvallen, där järnvägen en gång gick. Dessutom ska det byggas ett par flerfamiljshus på fyra våningar plus vind i Eric Ruuthsparken (fig. 13) (se Bilaga 1), det blir hus i park som ska hjälpa till att definiera parken. Det är dessa hus i parken som ska byggas först. Detta projekt presenterades redan på vision 07. Sedan dess har man flyttat husen, som tidigare låg mera inne i parken.

Förslaget har överklagats i flera omgångar och har nu gått ända upp till regeringen och miljödepartementet. Det är Skrivareträppans samfällighetsförening som står för överklagandet. De har motsatt sig projektet hela vägen (HD, 2010-01-07).

Skrivareträppans samfällighetsförening är grannar till Eric Ruuthsparken. Husen är rödputsade radhuslängor på två våningar ritade 1936. De följer de funktionalistiska idealen för tiden men passar också till gruvtorgsmiljön (Ranby, 1995, s.42).

Även i detta förslag från Veidekke, säger man sig använda traditionella färger och material, vilket har blivit populärt att säga för att på något sätt berättiga sin plats i staden. På deras vepa står det ” Husen präglas av en klassisk höganäsidentitet med sadeltak av tegel och fasader som består av målad puts eller tegel, allt med traditionella färger från höganäsrott till brutet vitt.”. Precis som husen på Skrivareträppen var hus av sin tid, kan Veidekkes hus också sägas vara det. Med sadeltaken och färgen på husen liknar de till viss del de funktionalistiska husen från 1930-talet. Men det är naturligtvis en annan skala. Med sina fyra våningar blir de väsentligt högre.

Arkitekterna till dessa hus är Helsingborgskontoret

Arkitektlaget. De är med och ritat på två andra projekt på Vision 09, husen i kvarteren Oden - Balder samt ett flerbostadshus i kvarteret Lugnet. De har även tidigare ritat ett seniorboende och ett äldreboende i kvarteret Lugnet. Det är ett arkitektkontor som kommer att vara med och göra stora avtryck i Höganäs.

En bygga hus?

efly och skolor är vill de flesta ännu inte om, i bara på att bygga bostäder för sig ett och annat en. Västskär startade 1936 och i dag Norrlands med cirka 6.000 anställda och en omställning på nya kontor (2006).

100 med miljoner om till en frisk idé på i en del bostäder en normen för det är inte. Enligt de senaste. Vi bygger vackra, ofta även till en attraktiv pris, serviceprogram är det. Bland annat vinstprogram i samarbete förslaget av den befintliga bostadsklass.

en bättre när du ser våra bostäder. Ring oss gärna på 042 29 55 20

Parken är din granne

Det planerade bostadsområdet är beläget vid Erik Raathsparken och erbjuder en blandning av grönlandskap (park) och stadskänsla. Målet är att skapa en attraktiv omvärld genom att följa de gamla gränserna av Högskolan Örebro.

Husen präglas av en klassisk Högskolan med sadeltak av tegel och fasader som består av infärgad puts, alla med traditionella fönster.

Bostadsområdena utgörs av två bostadstyper på fyra våningar, med lägenheter på 2-5 rum. Samtliga lägenheter har balkong eller utepåsar.

De planerade lägenheterna är ljust och parhus med en genomgående planlösning där bussen är garverad för att få maximal utnyttjande på befintlig bebyggelse.

Parken behåller sin centrala roll och förbättras med diagonala gång- och cykelstigar, samt gullar för att öka tillgängligheten.

Fig. 13. *Eric Ruuthsparken - Veidekke Bostad AB*

JOHAN LÄDBERG · DR

BERG, J.

DISKUSSION

Från egnahem till villa. Enfam

... och ...

Identity ident

place and placelessness

THEORY OF GOOD CITY FORM

ORK, C.

SÅ BYGGDES STADEN

diskussion

Visionerna för Höganäs har presenterats och politikerna och tjänstemännen intervjuats. Vad innebär de olika förslagen och åsikterna? I följande kapitel kommer förslagen och det befintliga Höganäs att diskuteras utifrån, trädgårdsstaden, förtätning av staden, höghusets betydelse, marknadsföring, för eller emot exploatering samt teorier av Lynch och Relph.

trädgårdsstaden

Den planerade "Trädgårdsstaden" har haft sitt namn redan innan Tillberg Design tog sig an projektet. Vare sig man ordagrant vill skapa en trädgårdsstad eller om man bara gillar känslan begreppet för med sig så är det intressant att veta vad det står för.

Den historiska Trädgårdsstaden

Trädgårdsstaden kommer från Ebenezer Howards book "Tomorrow – a peaceful path towards reform" som kom 1898. Den fick senare titeln "Garden cities of tomorrow". Detta var ett socialt och politiskt projekt. En utopi för hur livet skulle levas snarare än genomförbara idéer (fig. 15). Howard ville skapa ett alternativ till storstaden London. Han var emot privat markäggande och ville skapa självförsörjande städer där man ägde marken kooperativt. Detta fungerade dock inte i praktiken. Den sociala revolutionen uteblev. (Rådberg, 1997, s.131-132)

Trädgårdsstaden spreds ändå som stadsbyggnadsideal eftersom den första trädgårdsstaden, Letchworth från 1903, visade på vackra boendemiljöer som var ekonomiskt överkomliga för den breda befolkningen. Men här handlade det mera om en trädgårdsförstad än en trädgårdsstad. Arkitekten för Letchworth Raymond Unwin gick från den socialistiska revolutionen till att skapa den goda förstaden. (Rådberg, 1997, s.134)

Det som slog igenom på 1910 och 20-talet var inte den utopiska trädgårdsstaden utan den mera jordnära trädgårdsförstaden. Dess popularitet byggde på att städerna hade blivit för täta och kompakta, det behövdes ny villabebyggelse utanför städerna på billig mark. Dessa nya förstäder skulle ha en god stadsplan, en vacker stadsmiljö och goda kommunikationer (Rådberg, 1997, s.134).

Det gemensamma för trädgårdsstäderna som dök upp i Sverige på 20-talet var:

- Måttlig täthet.
 - Låga hus, i allmänhet två våningar i enstaka fall upp till tre våningar.
 - Trädgårdar till alla hus, även till små flerfamiljshus.
 - Traditionella gator och torg.
- (Rådberg, 1997, s.136).

Trädgårdsstaden kan sägas vara ett mellanting mellan en villastad och en stenstad (fig.16). Man ska kunna

bo i ett litet hus med trädgård men ändå med gator och torg som vi finner i staden. (Rådberg, 1994, s.112)

Gatorna skulle ha en tydlig känsla av privat och offentligt. Samtidigt skulle de ha en egen karaktär och växla i riktning för att ge en spännande färd längs med gatan. (Rådberg, 1994, s.127-130)

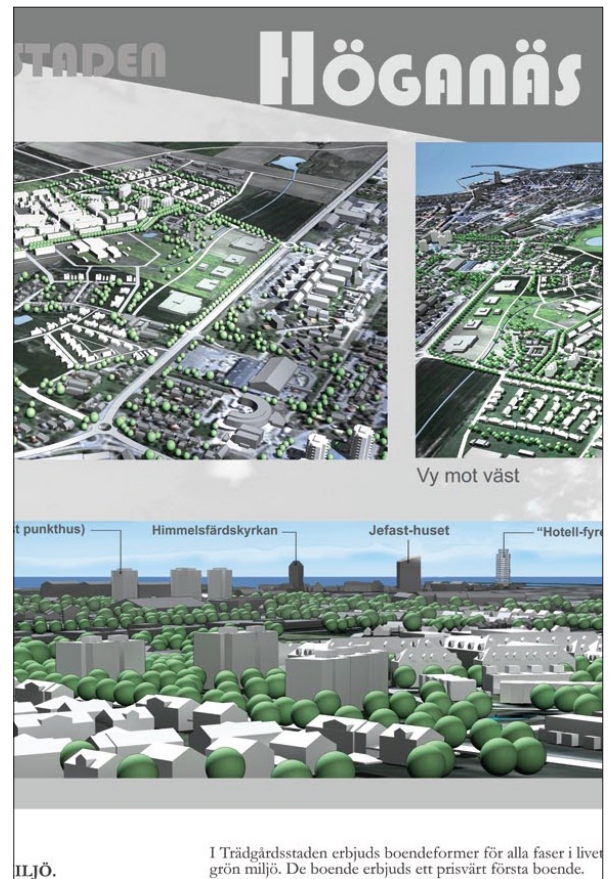

Fig. 14. Trädgårdsstaden - Tillberg Design

Tanken om trädgårdsstaden övergavs under efterkrigstiden. Trädgårdsstadsbyggandet skulle pressa ner markpriser, det skulle tillåtas lägre exploateringsgrad och mindre byggrätt. Detta var något som inte föll i god jord med mäktiga grupper som byggmästare, fastighetsägare och markägare som såg detta som att de skulle kunna tjäna mindre pengar. Dessa grupper ville hellre anamma funktionalisterna höghustankar på 20-talet. De använde samma slagord som trädgårdsstaden och lovade sol, ljus och luft samtidigt som man kunde ha en hög exploateringsgrad med höga markpriser som följd men ändå erbjuda en grön stad. (Rådberg, 1997, s.138)

I Sverige kom trädgårdsstaden att stå för förstäder med låga hus och trädgårdar (Rådberg, 1994, s.71). Höganäs karaktiseras av låg villabebyggelse med trädgårdar. En stor del av staden kan liknas vid en trädgårdsstad men den saknar en del av de tydliga gaturummen.

Den planerade trädgårdsstaden

Namnet Höganäs Trädgårdsstad föddes när två arkitekter på uppdrag av en fastighetsägare ritade ett förslag på ett mindre villaområde för fyra fem år sedan. De kallade det för en trädgårdsstad men det blev mera klassiska 60-70-tals villamattor (Nilsson, intervju). Det är sedan ett namn som har hängt med på det område som man vill bebygga norr om väg 112. Att Höganäs ska växa åt detta håll har man haft planer på sedan början av 1990-talet (Att bygga så lagom, 1993). Både i Vision 07 och Vision 09 har det tagits fram förslag på en så kallad trädgårdsstad.

I Visionsförslaget för vision 07 stod Riksbyggen för förslaget i samarbete med White och Fojab arkitekter. Här talar man om att skapa en stadsdel som ligger centralt i staden men också i anslutning till landskapet. Det är ett förslag som bygger på att man lägger om trafiken och gör kringfarter, på detta sätt kan periferin också bli del av centrum. (Riksbyggen, 2006)

I Riksbyggens förslag säger man att man vill bygga vidare på staden och inte bara tillhandahålla ett antal villatomter. Man vill bygga för alla olika kategorier för att skapa en miljö som känns öppen för alla. Det ska skapas smala gator och gränder med långsam trafik som skapar kopplingar mellan staden och naturen. I detta finns också olika öppna platser för lek med mera.

Vad gäller bebyggelsen säger man "Husen ska vara moderna tolkningar av omgivningens gamla skånegårdar och bruksbyggnader såsom skala, materialval, färgsättning samt placering i gaturummet.". Husen ska placeras i gatugränsen vilket ska ge täta och attraktiva gaturum och ge utrymme för större trädgårdar bakom husen. Man ser framför sig lägre bebyggelse i en till två våningar men att man mot större väg kan gå upp till fem våningar.

Precis som i förslaget från 2007 tänker Tillberg Design sig ett område med olika typer av boendeformer men man talar också om en blandning av funktioner

genom att etablera handel, industriområden, skolor och service bredvid bostäderna (fig. 14,17).

På vepan i biblioteket stod det "Kvarterens karaktär varierar, och är formade efter traditionella mönster i en grön och harmonisk miljö". Vad är det för traditionella mönster man talar om? Vilka stadsbyggnadshistoriska referenser man avser framgår inte.

I centrum av stadsdelen finner vi hus på 3-4 våningar. Dessa bildar något slags storgårdskvarter och för inte tankarna till trädgårdsstäderna. De omkringliggande villorna påminner mer om 1950- och 1960-talens villaområden. Till husen är det stora trädgårdar med garageuppfarter framför husen. Vissa av delarna har även säckgator. Det är endast de högre husen i mitten som ser ut att skapa tydliga gaturum. Man lyckas erbjuda både villastaden och stenstaden men man lyckas inte kombinera de båda, vilket är typiskt för trädgårdsstaden.

Förslaget från 2007 stämmer mer överens med det som vi kallar för trädgårdsstad. Frågan är dock om man lyckats ta in trädgårdsstaden i 2000-talet med det förslaget eller om man följer boken till punkt och pricka?

I den planerade Trädgårdsstaden ska det också finnas närservice. Enligt Tillberg Designs förslag blir denna stadsdel nästa självförsörjande. Det är även ritat som en separat enklav med bebyggelsen inramad av en grön zon som skapar en barriär mot övriga staden. Karl-Åke Nilsson ser hellre att den tänkta trädgårdsstaden ska vara en utbyggnad av staden med tydliga kopplingar till existerande bebyggelse och tycker att Tillbergs idé behöver utvecklas. Han tror inte att det kan bli aktuellt med något större centrum där. Peter Kovacs talar mer om att det ska vara en stad i staden, mer i överensstämmelse med det som förslaget säger.

gamla Konsum i

villor, förskola, grund-
skola

- Ca 250 villor,
- Ca 260 radhus och ca 60 lägheter, med tot. ca 80.000 m² ny bostadsyta.
- Handelsområde ca. 12.000 m²

Fig. 17. Trädgårdsstaden - Tillberg Design

förtätning?

Péter Kovács och planchefen Mila Sladic tycker att det är viktigt att Höganäs förtätas. Oppositionsrådet Sven Augustsson å andra sidan är rädd att grönyrtorna i staden ska försvinna. Idag talas det mycket om den kompakta staden (Arkitektur 2003, Stähle 2008, Gröna fakta 2003, Yimby.se). I dessa exempel talas det om den större staden men vad stämmer in på Höganäs?

The compact city

Det sägs att den kompakta staden också är den hållbara staden. Med en tätare stad ska transportbehovet minska och livskvaliteten öka genom en intensivare stad. (Rådberg, 2003:1, s.34) I Höganäs handlar en förtätning inte framförallt om transporterna inne i staden men med en koncentrerings kan man få bättre tillgång till kollektivtrafik till den omgivande regionen.

Att förtäta staden är också ett medel för att öka befolkningen och med det skatteunderlaget (Rådberg, 2003:2, s.5). Det är detta som just nu är Höganäs tydligaste mål, att man ska bli fler.

Men den intensiva staden handlar inte bara om att bygga tätt med hus. Kvaliteterna ligger i mångfald,

dynamik och förändring. Dessutom kräver det intensiva stadslivet pauser i form av öppna ytor. (Lindholm, 2003, s.7)

Ett sätt att förtäta är att bygga högt. Funktionalisterna och modernisterna med arkitekten Le Corbusier i fronten slog fast på 1920-talet att städerna var tvungna att växa på höjden för att värna grönområdena (Stähle, 2008, s.14). Det är just dessa argument som kommunalrådet Péter Kovács använder när han förespråkar ett högt byggande i Höganäs. Ska grönytor kunna värnas måste man bygga högt. Det är resursslöseri att ha låga exploateringsstäl.

Gör man däremot staden kompakt genom att bygga högre, öka kvaliteten på de offentliga rummen och förbättra tillgängligheten kan man behålla öppna ytor i staden. (Stähle, 2008, s. 236). Dessutom kan man i den tätare staden till exempel använda sig av gröna tak för att bidra till den gröna miljön.

Både i Folkparken - Julivallen och i hamnområdet förespråkar de inblandade arkitekterna att bygga punkthus. Detta ger havsutsikt samtidigt som man kan spara grönområden. Nere i hamnen blir det bara ett högt punkthus. Det är naturligtvis en annan

sorts förtätning i en stad som Höganäs jämfört med en myllrande storstad. Även om det fortfarande kvarstår mycket öppen mark måste dess funktion och användning ställas i relation till de nya byggena.

New Urbanism

Motståndare till modernismen men för en kompaktare stad är *New Urbanism*-rörelsen (Stähle 2008, s.15). *New Urbanism* växte fram i USA under 1990-talet. Med den europeiska småstaden som förebild, och som en reaktion mot den utglesade, funktionsseparerade och storskaliga staden där man har blivit beroende av bilen, ska staden återigen funktionsblandas och helst ska arkitekturen vara i klassisk stil. (Andersson, 2005, s.30)

En invändning mot *New Urbanism* är att den bygger på idéer från en tid då samhället såg annorlunda ut. I dag lever vi i en globaliserad värld där vi lätt förflyttar oss. Vi kan jobba på ett ställe och bo på ett annat. (Andersson, 2005, s.31) Inte minst gäller detta för Höganäs som idag har ett attraktivt läge i Öresundsregionen, vilket också har bidragit till att Höganäs har kunnat växa.

I många *New Urbanism*-projekt runt om i världen saknas de offentliga platserna. Sett till deras struktur liknar de de modernistiska bostadsområdena från efterkrigstiden men nu förklädda för att kunna säljas till en välbärgad medelklass. (Andersson, 2005, s.32)

I Poundbury i England har prins Charles byggt sin "egen" *New Urbanism* stad. Prinsen är motståndare till modern arkitektur och hans stad blickar tillbaka till det gamla England. Avsikten med detta sätt att bygga är att förbättra människans liv. Städerna ska använda lokala material, skapa lokalt välstånd samt skapa arbete. Man ska inte använda bilen för att transportera sig. Istället ska funktioner blandas i staden. I staden har bilen "byggts bort", den ska inte synas. Likväl är Poundbury en by för välbärgade och bilar behövs ändå för att åka på jakttur eller för att åka en söndagstur med cabrioleten. (Kobra, 2009-10-06)

Poundbury i likhet med Jakriborg utanför Hjärrup är områden som har skapats på tidigare oexploaterad mark men nyurbanismen sker också inne i städer. Kvarter kompletteras och ickeplatser tas i anspråk med blandad bebyggelse, gågator och offentliga platser (Nyström, 2003, s.41). Det planerade nybygget i kvarteren Oden och Balder vid Sundstorget i Höganäs är ett sådant projekt.

På marken som stått obbyggd ska det nu byggas hus med olika upplåtelseformer och verksamheter i bottenplan. De nya husen ska också hjälpa till att definiera gaturummet och torget.

Förtätningen av centrum kan dock öka förflyttningen till utkanterna av staden. De nya förtätningsprojekten kan driva upp priserna i dessa områden vilket leder till att en del invånare söker sig till områden där man kan få ett billigare boende (Rådberg, 2003:1, s.). Naturligtvis kan kommunen styra detta genom lokaliseringen av nyexploatering. Stoppas man möjligheterna att bygga i utkanterna blir dock huspriserna dyrare och dyrare inne i staden. Det blir bara de rika som kan bo kvar medan de andra får söka sig till andra orter.

The green city

Om man inte bara fokuserar på bilanvändandet utan ser staden utifrån en kretsloppsanpassning med markreserver för solvärme, vatteninfiltration och plats för att odla sin egen mat anser Johan Rådberg, professor i stadsbyggnad vid Lunds tekniska högskola (LTH) att det är bättre med en uppluckrad grön stad, "The green city". Han föreslår trädgårdsförstaden som lösning, en modell som liknar *New Urbanismens* byar. (Rådberg, 2003:2, s.3)

Både Rådberg och Stähle ser *New Urbanismens* kopplingar till trädgårdsstaden. Det är dess förmåga att skapa täta städer men ändå behålla de offentliga rummen och grönskan som de finner intressant. Men Stähle lyfter fram *New Urbanismen* som ett sätt att förtäta staden. Medan Rådberg anser att man istället för den täta staden ska bygga trädgårdsförstäder av *New Urbanism* typ.

Oppositionsrådet Sven Augustsson (s) tycker att det är bättre att man bygger på jordbruksmarken utanför Höganäs än inne i centrum. I Knivsta kommun mellan Uppsala och Stockholm och med 14 000 invånare diskuterar man annorlunda. I framtiden tror de att närheten till god odlingsjord kommer att vara viktig. I och med den stundande oljekrisen i världen kommer man inte längre att kunna frakta mat runt hela världen. Då kommer det istället bli viktigt att kunna odla sin egen mat utanför huset precis som Rådberg föreslår. (SR, 2009-12-02)

högt eller lågt?

I Höganäs har man byggt ett hus på 15 våningar och man fortsätter att frångå stadens skala. Vad betyder det att bygga höghus?

De första höghusen

Brors Backe debatterades livligt i början av 1970-talet. Dels ansåg man att marken blev för dyr, dels tyckte man att de planerade höghusen skapade omänskliga miljöer. Marken köptes ursprungligen av Riksbyggen men togs över av det kommunala bostadsföretaget, Höganäshem. Det fanns också en åsikt att man hade försummat saneringen av Höganäs centrala delar och att det nu behövde byggas nytt (NST, 1971-05-27).

Även socialdemokraterna var för byggandet av höghusen och det var de som satt vid makten när planerna på att bygga höghus sattes igång under slutet av 1960-talet (HD, 1972-05-21). Höghus är dock något som dagens socialdemokratiska oppositionsråd Sven Augustsson motsäger sig.

Fullmäktigeledamot Lisa Jönsson (m) var motståndare till höghusen och hänvisade, vid tidpunkten för debatten, i en artikel till statistik som säger att 80 procent vill bo nära marken. Hon hänvisar till att dåvarande inrikesministern uttalat sig och sagt att det kanske bara är en föreställning att höga hus skulle innebära bättre markutnyttjande. (HD, 1972-05-23)

Som svar på en interpellation från Lisa Jönsson angående Brors Backe skriver kommunalrådet Ingvar Jansson (m) (Interpellation, 1971):

”Det finns miljoner människor bara i detta land

som finner det mest idealiskt att bo i ett höghus i centrum, och de kan väl rimligen inte beskyllas för att ha ett ’omänskligt’ boendemönster?”

Man kan ju fråga sig om det alltid var självvalt var man bosatte sig när det rått bostadsbrist. Senare skulle många av miljonprogrammets lägenheter stå tomma.

Ingvar Jansson skriver dock att han själv känner sig ”lite illa till mods inför stora byggnadskomplex, men reagerar ändå inte på det sättet inför EPA i Höganäs. Kanske tycker jag att det står lite ensamt”.

Man var mån om att snabbt få igång byggandet av Brors Backe eftersom marken hade varit dyr att köpa. Stod den obbyggd skulle det innebära en massa räntekostnader på köpesumman. Detta dyra markköp var också en av anledningarna till att kommunen ansåg sig tvungen att bygga högt (HD, 1970-tal).

Ännu högre

När man skulle bygga det nu högsta huset i Höganäs för några år sedan blev motståndet stort. Beslutet om bygget togs formellt i kommunfullmäktige men kritikerna ansåg inte att deras åsikt kommit fram. Motståndarna ansåg att den lilla gröna plätten, i folkmun Kapsylparken skulle få finnas kvar. Dessutom passar inte ett höghus in i miljön ansåg kritikerna. Det skulle bara skapa skugga och ogynnsamma vindförhållanden. (HD, 2005-04-13)

Péter Kovács sa då att det var viktigt med den vitamininjektion som höghuset skulle innebära för

att ta steget från bruksort till modern stad. Han tyckte också att det var bråttom att komma igång med byggandet. Höganäs var då väldigt attraktivt och man visste inte när det skulle vända och gå mot sämre tider. (HD, 2004-12-03)

Politikernas argument för att bygga högt har slipats med åren. Det är inte bara som symbol höghuset anses viktigt utan det är också ett sätt att spara det gröna. Nu har det blivit ett medvetet ställningstagande att man vill ha höghus i Höganäs, det handlar inte bara om att hoppa på tåget för man inte vet när man får nästa chans.

2007 stod höghuset Vesta klart. Med sina 44 meter blev Vesta det tredje högsta bostadshuset i Skåne efter Kronprinsen och Turning Torso, båda i Malmö. Höghuset har 38 lägenheter spridda på femton våningar. Huset ritades av arkitekt Staffan Premmert och Sweco FFNS Arkitekter AB i Helsingborg.

Rätt att bygga högt?

Péter Kovács har framhållit att det är billigare att bygga höghus därför är det försvarbart att göra detta. Men är det så?

På 1960-talet gjordes matematiska provningar för att se hur mycket yta som ett hus upptog. Detta visade att de största vinsterna i obebyggd mark gjordes vid trevåningshus. Vid högre hus så blir det mindre fri yta räknat på antalet lägenheter (Rådberg, 1997, s.78).

Statistik från 1980-talet som visserligen har några år på nacken, visade att det billigaste huset att bygga volymmässigt är tvåvåningshuset. Såvida det inte rör sig om väldigt dyr mark. I låghus kan man använda lättare konstruktioner, enklare grundläggning, mindre entreprenörer samt att låghuset blir billigare i drift (Rådberg, 1997, s.81).

Denna missuppfattning om höghusets ekonomiska fördelaktighet har kunnat leva kvar tack vara dess roll som symbol för utveckling och effektivitet som den har haft sedan första världskriget (Rådberg, 1997, s.82). Det är väl just denna symbol för utveckling som kommunalrådet Péter Kovács vill använda sig av. Han vill ju att Höganäs ska ta ett nytt steg i sin utveckling.

Men i den goda utvecklingsfas som Höganäs befinner sig i nu finns risker. Planchefen Mila Sladic var inne på det också. Bygger man en stad som baserar sig på

högkonjunkturen är risken stor att man har skapat en ohållbar stad när konjunkturen vänder. Har man väl ett etableringstryck på en stad, som Höganäs har genom att det ligger vid havet och erbjuder goda pendlingsmöjligheter till hela Öresundsregionen, så kommer man lättare undan med boenden som inte är så goda i sin utformning.

Att bygga höghus för väletablerade, välbeställda människor är ingen utmaning. Det fungerar ganska väl. Man har råd att sköta huset, dess omgivningar och staden är lugn för att det bor likasinnade runt omkring (Rådberg, 1997).

Vad händer med dessa områden om folk slutar att flytta till Höganäs eller att folk får sämre ekonomi? Områden som det tidigare inte har varit några problem kan bli anonyma. Man har svårt att hålla koll på vad som sker hos grannen och brottsligheten kan öka. Man vet inte riktigt vilka ytor som tillhör vem utanför höghuset, vem ska sköta vad? Att bygga en stad för en välbärgad medelklass är inte så svårt men kommer det man bygger idag att fungera i framtiden? Erfarenheterna från miljonprogrammen visar att det är svårt att styra olika grupper.

Stadsarkitekten Christer Thorstensson framhåller att höghuset skapar en stadsmässighet. Men det kan ifrågasättas. Det är en stadsmässighet för att vi förknippar höga hus med större städer men det finns många fler faktorer som spelar in i vad som gör en stad till en stad.

Att bygga högt för utsikten mot havet lyfts fram som viktigt av kommunalrådet Péter Kovács och Höganäshems vd Jarmo Nieminen. Både det nya hotelltornet och husen i Folkparken kommer att ge fin havsutsikt. Men de som bor nere vid havet är rädda att ny bebyggelse ska dölja deras utsikt. Le Corbusier som var en förespråkare av funktionalismen ansåg att höghuset var ett sätt att komma nära naturen och spara värdefull natur. I boken *Vår Bostad* skriver han om hur man kan få in landskapet i Rio de Janeiro i sitt vardagsrum, genom att bygga en autostrada längs med kusten med bostäder under vägen. På detta sätt kan en pakt med naturen skapas, staden blir ett med landskapet. Detta kanske vore något för Höganäs. (Le Corbusier, 1976, s. 42-45).

branding

Höganäs går igenom en förändringsprocess. Samhället lämnar den gamla bruksorten och staden får en ny identitet.

Att marknadsföra produkter genom reklam och dylikt är något vi länge har varit vana vid. Men under de senaste åren har detta också blivit populärt för städer. Man skapar och sprider en bild, en identitet, för att öka stadens popularitet (Rainisto, 2003, s.12). Det finns olika ord för detta men några vanliga är *City marketing* och *City branding* alternativt *Placemarketing* och *Place branding*.

Marketing handlar om att marknadsföra städer. Med branding bygger man upp en image, ett varumärke till exempel genom spektakulär arkitektur. Samtidigt har det ifrågasatts vilket värde de spektakulära byggnaderna har för de boende i husen. (Caldenby, 2006) Ändå byggs hus för att sända vissa signaler till folk utifrån.

Tidningen Arkitektur (Arkitektur, 2009) hade en lista över populära begrepp under 00-talet. Med på listan hade de just *city branding* och begreppet stadskampen om hur städer tävlar med varandra inom upplevelseekonomin.

Nu dyker det upp företag som arbetar med att marknadsföra städer. På sidan Placebranding.se kan man läsa om ett företag som sysslar med just detta. De säger att de inte jobbar med reklam utan att de arbetar på djupet. Genom inspirationsföreläsningar, workshops och swot-analyser tar de fram den verkliga bilden av platsen men också den förmedlade och upplevda. Utifrån detta tar de fram förslag på åtgärder och formar en gemensam bild av staden (Bangalore).

Den vanligaste typen av *City marketing* är ändå de som arbetar inom turistnäringen, där målet är att få besökare till staden. Man skulle egentligen kunna säga att det handlar om platsutveckling. Även inom traditionell marknadsföring handlar det om att bedöma efterfrågan och skapa en säljbar produkt (Thufvesson, 2006, s.5-6).

Men en skillnad mot vanliga produkter är att förändringar i den fysiska miljön berör fler och det skapas ofta konflikter när olika intressen ställs mot

varandra (Thufvesson, 2006, s.7). Ska man bevara det gamla Höganäs eller ska man bygga något nytt för framtiden?

Kultursociologen Hans Mommaas menar att *City branding* riktar sig till en kapitalstark yttre marknad istället för den egna befolkningen i staden. Städer är en livsarena för dess invånare och måste vara autentisk. Man kan inte klistra på något i efterhand. (Caldenby, 2006)

I en kommun jobbar tjänstemänn från olika förvaltningar med att göra staden attraktiv och att få folk att intressera sig för just deras stad. Péter Kovács säger själv att det handlar om att hitta på nya saker som är tillräckligt uppseendeväckande för att media ska göra reportage (Kovács, intervju).

Genom införandet av euron som parallellvaluta i Höganäs skapade man verkligen uppmärksamhet. Medier från hela Sverige uppmärksammade detta men även tv från Japan kom för att rapportera. Detta ledde till att Höganäs vann pris "Årets marknadsförare 2009" som Marknadsföreningen i Helsingborg delade ut (HD, 2009-06-24, HD 2009-10-10).

Införandet av euron skapade uppmärksamhet kring Höganäs. Till folk utifrån säger det att detta är en stad som är gynnsam för folk som har euro på fickan och vill handla. Det gör Höganäs attraktivt genom att man har ytterligare en tjänst att erbjuda.

Man har också tagit fram ett presentkort som ska vara som en Höganäs "valuta" EURONÄS (HD, 2009-27-11). Femtiolappen pryds med en bild av höghuset Vesta. En annan symbol för att visa att Höganäs är på uppgång. Den gamla Höganäskeramiken får nöja sig med att pryda 10-sedeln.

Arkitekturen och marknadsföringen i Höganäs

Péter Kovács lyfte fram höghuset som det som fick igång husbyggandet i Höganäs. Han säger att ett spektakulärt hus kan få staden att stå ut bland alla de andra städerna. Även de negativa skrivierna kring husbygget bidrar till marknadsföringen av staden (Svenska Dagbladet, 2006-10-24).

Men det har gått inflation i att bygga högt i städer. Turning Torso i Malmö är väl det mest kända exemplet i Sverige där ett högt hus får bli symbol för en stad. Men detta byggande resulterar oftast i hus som skulle kunna placeras var som helst. Istället borde man bygga utifrån det som finns på platsen och är unikt för just den staden, säger Ole Reiter, professor i stadsutveckling. (Svenska Dagbladet, 2006-10-24)

Även valet av arkitekt till projekten blir en del i marknadsföringen. Gert Wingårdh är en arkitekt som man gärna kopplar samman med sina projekt (Klarqvist, 2003, s.36). Gert Wingårdh var aktuell under Vision 09 med projekt i Viken men han var också inbjuden att hålla ett föredrag under Vision 09. Gert Wingårdh är dessutom förespråkare av de lite högre husen.

Förutom antalet våningar är det inget spektakulärt med höghuset Vestas arkitektur. Man kan tycka att om man väljer att profilera sin stad genom att bygga något annorlunda så borde man ta i. Ett höghus är en byggnad som syns. Även om man försöker bygga de i en stil som ska passa omgivningarna kommer det aldrig riktigt harmoniera. Men höghuset i Höganäs är inte ritat av någon stjärnarkitekt. När man inte hela vägen i Höganäs? Blir det bara en form av low budget branding? Det finns andra sätt att sticka ut än att bygga högt.

Det planerade hotelltornet i hamnen har en tydligare

form där man vill anspela på en fyr. Detta bygge skulle förmodligen bli starkare i sin profilering av staden. Men hade man inte redan byggt höghuset Vesta på femton våningar hade det kanske räckt med 15 våningar i detta fallet istället för de planerade 20 våningarna. När höghuset Vesta skulle byggas bestämdes dess höjden på 44 m utifrån att det skulle bli högre än det gamla vattentornet (42 m). Det var tydligt att det nya höghuset skulle ha ett symbolvärde som högst i staden. Det handlar inte alltid bara om att skapa en bra stadsmiljö.

I Höganäsfilmen på Höganäs kommuns hemsida som är en reklamfilm för Höganäs kommun, talar man lite om centralorten Höganäs. Istället betonas att kommunen erbjuder unik närhet till naturen och den "dynamiska Öresundsregionen". De flesta bilderna i filmen kommer från de omkringliggande byarna. I Höganäs nämns endast Kvickbadet nere vid hamnen.

Profilera sig genom att bygga höghus gör man inte bara i Höganäs utan det har man planer på även i Åhus. Åhus som ligger i Kristianstads kommun har 9 000 invånare, nästan jämnstor med Höganäs.

Åhus är en stad som har anor från medeltiden. Med sitt läge vid Östersjön med långa sandstränder är staden ett populärt turistmål. Åhus är också känt för sin tillverkning av Absolut Vodka. Nere vid havet har man planer på att bygga ett tolvvåningar högt hus som ska ha formen av en Absolut Vodka flaska. Byggnadsnämnden har sagt ja till att ta fram en ny detaljplan som ska tillåta så många våningar. De är positiva till ett höghus. De menar att man måste ha något som sticker ut för att hänga med i besöksnäringen. Vidare säger de att var tid måste få sätta sina spår och att det idag är vanligt att man bygger högt.

Eftersom att man i Åhus har en tydlig bild av staden och dess roll som turistort kan man lättare fokusera på hur man ska utvecklas. Men på samma sätt som man tycker det är självklart att de gamla stadsdelarna används som marknadsföring av staden så är ju inte steget långt till att man ser allt i staden som en möjlig reklampelare, *City marketing*! Målet är att få turister till staden. Skillnaden är dock att de gamla miljöerna inte byggdes för att bli ett turistmål, de har bara blivit det med tiden. Det gamla har en autenticitet som det nya saknar. Ny arkitektur riskerar att reduceras till att bli kulisser.

nimby vs yimby

Det har funnits ett starkt motstånd mot höga hus i Höganäs. Nu senast mot det planerade hotelltornet i hamnen. De som hörs mest är de boende på Höganäs nedre. Att vara motståndare till förändringar i sin närhet kallas Nimby men det finns också en motpol, Yimby.

Nimby

Nimby står för Not In My BackYard. Alltså, man inte vill ha något nytt i sin närmiljö. Man är inte emot det nya i sig det är bara att man inte vill ha det på sin "bakgård". Ett vanligt exempel på Nimbyism är vindkraften. Många av oss säger att vi tycker att vindkraft är något bra men färre av oss skulle vilja ha ett vindkraftverk bakom huset (Sydsvenskan, 2007).

Eftersom det inte räcker som argument döljer man detta genom att ta fram andra argument och fakta för att stoppa projekten. Men ofta bygger det på den egna känslan och uppfattningen (Sydsvenskan, 2009).

Byaföreningen nedre i Höganäs är emot de storslagna exploateringsplanerna nere i hamnen. De använder argument som att grönytor försvinner och att det finns en risk att vattennivån kommer att höjas. De säger också att det borde finnas bättre platser i Höganäs för ett hotell än i hamnen. Alltså det är okej om man bygger på andra platser, bara inte på deras bakgård.

Vad gäller deras argument för att inte bygga i hamnen har de ändå vissa poänger. Mycket av grönyterna kan sparas genom att bygga ett höghus istället för flera lägre hus. Men samtidigt kommer känslan kring

området att förändras. Det positiva är att byggnaden tillför liv och ljus till platsen men för det behöver den inte vara 60 meter hög. En så pass hög byggnad är ingen mänsklig skala, vilket kan bidra till att man känner sig utsatt på de öppna ytor.

Att vatten nivån kommer att höjas har varit en het potatis de senaste åren genom klimathotsdebatten. På Länsstyrelsen i Skåne och vid arkitektskolorna är man tveksam till om man kommer att kunna fortsätta att bygga längs kustlinjen. Klimat- och sårbarhetsutredningen från 2007 säger att hela Sydsveriges kust är i riskzonen för att slukas av havet. Elin Henriksson på länsstyrelsen ifrågasätter kuststräckornas attraktivitet och menar att det borde finnas lika bra ställen på andra platser. (T1)

Höjs vattennivån är det många av de hus som redan finns i Höganäs kommun som kommer att beröras. När man bygger nytt så är kanske den planerade "Trädgårdsstaden" bättre placerad.

Byaföreningen nedre har delvis rätt i sina argument men samtidigt så kommer dessa röster från de boende i närheten, vilket överskuggar deras motiv.

Yimby

Det finns en motreaktion mot begreppet *Nimby* och det är *Yimby*, "Yes In My BackYard" (Svenska Dagbladet, 2009-06-20).

Yimby är även ett partipolitiskt obundet nätverk som vänder sig mot *Nimby*. I Sverige finns det grupper för Stockholm, Göteborg och Uppsala. Liknande organisationer finns också runt om i världen.

På Yimby's hemsida (*yimby*) beskrivs *Nimby*ismen som människor med en negativ inställning till tillägg och förändringar och att de saknar en saklighet i sina argument.

Anhängarna till *Yimby* är för en utveckling i sin närmiljö. De är för urbaniseringen av staden. "Vi vill att staden byggs som just stad. Med tät kvartersbebyggelse som skapar det folkliv, utbud, möten och kulturliv som kännetecknar en stad"

De skriver på sina hemsidor att de vill att staden ska växa. Men som de säger, den ska växa på rätt sätt. Det ska vara en tät blandstad med kvartersbebyggelse. Staden ska främja gång- och cykeltrafik, inte biltrafik.

De vill att diskussionen ska handla om vad, var och hur vi bygger och inte om vi ska bygga överhuvudtaget.

Ängar får gärna bebyggas och höga hus uppföras. Det främjar stadslivet. De menar att de som klagar är bakåtsträvare som egentligen inte vill bo i en stad. Förändring är inte alls samma sak som försämring.

De poängterar att den värdefulla naturmarken ska sparas. Det är de oanvända och onödiga grönyttorna som kan bebyggas.

Péter Kovács och yimbyanhängarna har förmodligen

vissa gemensamma intressen. Båda vill att man ska bygga stad. Byggandet är viktigt för att främja utvecklingen.

Samtidigt har yimbyanhängarna en bestämd bild av vad som ska byggas. Det ska vara en tät och intensiv stad. Men de har ett för givet stadsbyggnadsideal som de passar in på alla miljöer. Utformningen måste leda till en god stad och tätt är inte automatiskt lika med intensivt stadsliv.

Även naturens värde kan diskuteras. Vad är natur och varför anses gräsplätten mindre värd än annan park? Grönområden är en viktig byggsten i staden precis som husen och torgen. Men det är viktigt att de sätts i ett sammanhang och att man har en övergripande plan för stadens gröna struktur.

höganäs enligt lynch och relph

För att få en djupare förståelse för vad Höganäs är för en stad och hur dess identitet ser ut ska jag diskutera Höganäs utifrån begrepp av Kevin Lynch och Edward Relph.

Lynchs och Relphs begrepp används både för att diskutera det befintliga Höganäs men även de stadsbyggnadsvisioner som finns för staden för att koppla ihop verkligheten med visionerna.

På 1960-talet skrev Kevin Lynch boken ”The Image of the City”. Här beskrev han en stad genom stråk, gränser, områden, noder och landmärken (Järnefelt, 1999, s.84). I boken ”A Theory of Good City Form” från 1980-talet utvecklar han detta och försöker ta fram vad han kallar en normativ teori. Alltså en teori som berättar hur det ska vara. Hur ska den goda staden vara? Lynch anser att det finns teorier om planeringsprocesserna men att det saknas en nutida teori för hur stadens form ska vara (Lynch, 1981, s.99).

Utopiska tankar kring städernas form tycker han kommer från ingenstans och har ingenstans att gå när revolutionen väl har ägt rum medan den vetenskapliga planeraren ser alldeles för snävt på staden. Modellerna blir väldigt specifika för en tid och en plats (Lynch, 1981, s.99).

Lynch vill i stället ta fram mål som är så generella som möjligt och inte förespråkar specifika fysiska lösningar men vars bedrifter ändå kan avläsas och kopplas till fysiska lösningar (Lynch, 1981, s.108).

Lynch har tagit fram fem punkter, mål, för att beskriva de kvaliteter en stad ska ha för att vara en god stad. Han kallar de för *performance dimensions*, mätbara karaktärer kopplade till stadens rumsliga kvaliteter (Lynch, 1981, s.111).

De fem punkterna är:

Vitality: hur väl stadens form stöttar de mänskliga levnadsbehoven. Här handlar det om de biologiska behoven som människan har. Att vi har ren luft, inte utsätts för gifter, uppmuntras till rörelse med mera.

Sense: hur väl kan en stad identifieras och urskiljas från andra platser, kopplingen mellan den fysiska miljön och människans uppfattning av miljön.

Fit: hur väl passar stadens utformning med de aktiviteter folk företar sig och hur anpassningsbar är staden till dess invånare.

Access: hur väl det går att nå andra aktiviteter och människor och hur mycket eller hur stor variation av saker och människor som man kan nå.

Control: handlar om hur olika delar i staden kontrolleras av olika personer. Vem får vara på en plats, vem får använda olika ställen, vem har rätten att ändra på en plats med mera.

Sedan finns det också två meta kriterium *Efficiency* och *Justice*.

Efficiency: vad kostar de olika punkterna ovan?

Justice: hur fördelas resurser mellan personer i staden?

(Lynch, 1981, s.118)

Det är intressant att utgå från dessa begrepp för att diskutera staden eftersom de handlar om den goda staden. Även om det finns skilda meningar om vad det är som gör Höganäs till den goda staden så är målet det samma. Detta arbete syftar inte till att hitta svaret utan det är en diskussion kring Höganäs och den goda staden.

Det bör påpekas att Lynchs bok är ifrån början av 1980-talet och naturligtvis också en produkt av sin tid och tankar som har kommit fram under 1970-talet, en tid präglad av stora rivningar i städerna och ett storskaligt byggande.

Jag har valt att använda tre av Lynchs fem begrepp att utgå från för att beskriva staden. *Sense*, *Fit* och *Access*. *Sense* för att diskutera hur staden uppfattas, *Fit* och *Vitality* har gemensamma beröringspunkter där omgivningarna ska passa människans behov. *Vitality* handlar om människans biologiska behov som ren luft och vatten faktorer som är lättare att uppnå i ett rikt och stabilt samhälle som Höganäs därför är det intressantare att diskutera utifrån *Fit* och se hur de fysiska strukturerna passar människorna. *Access* är ett centralt begrepp där både Péter Kovács och Mila Sladic har lyft fram att närheten till allt är viktigt i Höganäs. Begreppet *Control* kommer inte att behandlas som ett separat begrepp. Här handlar begreppet om olika ägandeförhållanden och hur olika grupper kan påverka detta. Tillgängligheten till olika platser kommer att diskutera under *Access*.

Det finns olika sätt att se på stadens delar. Teorin ur "A Theory of Good City Form" bör även belysas utifrån Edward Relph's teori. Relph har skrivit om stadens identitet i verket *Place and Placelessness*. Lynch utgår i mångt och mycket från den kollektiva bilden av staden för att kunna skapa en normativ

teori. Relph har beskrivit hur man ser staden utifrån ett inifrån eller ett utifrån perspektiv på ett mera individuellt sätt. Lynchs och Relphs teorier jämförs av Ingrid Järnefelt i boken "Identity identification".

I mitt arbete är det mina egna studier och erfarenheter av staden som ligger till grund för analyserna. Detta kompletteras med intervjuer av tjänstemän och politiker som får framföra sin syn på staden samt den publika debatten förd på möten och i dagspressen.

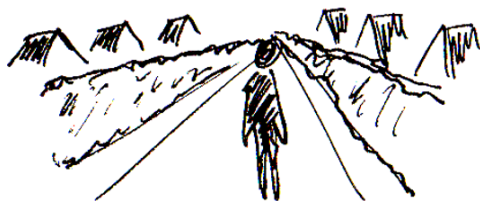

Fig. 18.

Identitet

Sense skulle man kunna översätta med betydelse eller känsla. Lynch menar att detta handlar om hur tydligt till exempel en stad kan uppfattas och identifieras samt kopplas till rum och tid samt till andra värden än de spatiala. Den enklaste formen av detta är identitet. "Identity is the extent to which a person can recognize or recall a place as being distinct from other places-as having a vivid, or unique, or at least a particular, character of its own (Lynch, 1981, s.131).

Lynch säger att den goda platsen är där alla sinne aktiveras och platser som man kan hänga upp sina minnen på. Platsens identitet är starkt kopplat till den personliga identiteten. (Lynch, 1981, s.132).

Händelser i staden kan också kopplas till identiteten. Platser knyts till olika evenemang och händelser. Detta stärker de båda delarnas närvaro. (Lynch, 1981, s.132). Det är naturligtvis sådana delar som blir viktiga när man talar om *Place-* och *City Branding*.

Företaget Höganäs keramik är starkt förknippat med Höganäs. När företaget firade 100-års jubileum 2009 anordnade man Höganäs keramikfestival (HD, 2009-02-14). Sådana evenemang kan ytterligare stärka den keramiska identiteten. Samtidigt har företaget slutat med produktionen i Höganäs istället planerar kommunen ett Keramiskt centrum (HD, 2008-10-08). Men detta skulle hamna utanför centrum i Tjörred på det outletområde som byggs ut där Höganäs Keramik har sina lokaler. Detta område drar mycket turister och biltrafiken ökar dramatiskt under sommaren. Men var finns keramiken inne i centrum?

Kvaliteten i staden är en förening mellan sinne och omgivningarna. Antingen kan man då ändra den fysiska miljön eller så ändrar man den mentala uppfattningen av platsen (Lynch, 1981, s.146).

Designern av en plats fokuserar vanligen på den fysiska biten. Han kan förtydliga gatustrukturen, stärka gatornas och områdets identitet och skapa landmärken. Människor kan också undervisas i hur de ska uppfatta sin omgivning (Lynch, 1981, s.147).

Även här är Köpmansgatan ett tydligt exempel. Den har byggts om till en enkelriktad gata med lokala material i själva gatan. Samtidigt kan man ifrågasätta om det räcker med att använda en typisk Höganäsfärg på husen för att göra kopplingar till det historiska Höganäs. Höghuset Vesta skapar naturligtvis också en speciell karaktär för platsen. Men bidrar det till en god boendemiljö? Det må fungera för att skapa uppmärksamhet inte minst i sin egenskap av högsta huset på orten. Vad ska nästa höghus spela för roll? I Dubai byggde man till slut ett höghus på 800 m.

Att ändra folks mentala bild av staden är ett sätt att förändra upplevelsen av den. Under 2005 skrevs de så kallade Dialog-PM. Stadsantikvariens PM om stadens identitet är definitivt ett bra sätt att göra folk medvetna om staden vilket kan göra att det skapas intresse för både förändringar och bevarande. Då kan förändringar göras på bättre grunder än att man bara får ett kompakt motstånd i närmiljön.

Under Vision 09 arrangerades informationskvällar som berörde god byggnadsvård och klimatsmart boendesamten presentationskväll med Gert Wingård.

Det hade varit önskvärt med en presentationskväll om stadsbyggnad och stadsutveckling. Gert Wingård talade mest om olika projekt han hade på gång runt i världen. Det hade varit intressantare att ha med någon som hade ett utifrånarperspektiv på Höganäs och dess stadsbyggnad.

Det är svårast att uppnå *sense* i större, komplexa samhällen med många olika användare (Lynch, 1981). Man skulle därför kunna tänka sig att det vore lättare att uppnå detta i en mindre stad som Höganäs.

Struktur

Sense handlar också om hur de olika delarna i staden passar samman, hur de förhåller sig till varandra i tid och rum och var man befinner sig, stadens struktur. Det handlar dock inte om att skapa en övertydlig värld, där allt är strukturerat och all form bygger på hur samhället ser ut. (Lynch, 1981, s.134, 143).

Höganäs struktur är svår att förstå som förstagångsbesökare, eftersom att Höganäs har växt fram på två fronter, från fiskeläget och bruksorten och staden har inget tydligt centrum. Istället har den successivt byggts samman under mitten 1900-talet. Att ha centrumhandel längs hela sträckan mellan övre och nedre var en omöjlighet och idag har fokus lagts på nedre. Man frågar sig ändå om man kunde jobbat mer aktivt med att tydliggöra den historiska uppdelningen? Helt enkelt att göra den till en styrka för staden, istället för som nu ett problem.

För även om centrum flyttas ner mot hamnen gäller det att Höganäs övre hittar sin roll. Det finns mer att upptäcka i Höganäs än bara hamnen. Det skulle tillåta en mera omfångsrik bild av staden, vilket ger invånarna en större möjlighet att skapa sin egen värld (Lynch, 1981, s.144). Ner mot hamnen och Köpmansgatan har centrumkänslan förstärkts och det märks också ut av höghuset på 15 våningar. Men Höganäs övre glöms bort.

Mening

Lynch tar upp stadens form som en symbol för de värderingar, det liv och den historia som finns bland människorna i staden. Han menar att den goda platsen är den som stämmer överens med en persons kultur, gör henne medveten om samhället, dess framtid och dess historia (Lynch, 1981, s.142).

Stämmer höghus med människornas uppfattning av staden? För vissa, som kommunalrådet Péter Kovács, blir dessa höga byggnader ett tecken på framgång

och rikedom. Höghusen kan absolut berätta något om framtiden, om vart vi är på väg. Detta är dock en bild som inte delas av alla Höganäsare. De som är för det småskaliga ser på Höganäs som en liten ort där det är lugnt och tryggt, där de små egna hemshus dominerar.

Att man måste få förändra saker och ting för att kunna utvecklas är förmodligen de flesta överens om. Problemet blir när man inte tydliggör vilken relation nytillskotten ska ha med resten av staden.

Transparens

En viktig sak för känslan och förståelse för staden är att den är transparent. Att vi kan se handeln som pågår, hör vågorna och ser människor arbeta. (Lynch, 1981, s.138-139).

Detta ser annorlunda ut i olika områden om man tittar på Höganäs och de områden som jag har beskrivit. I villaområdena som i Steglinge och 1950-tals området vid Floragatan ser man framförallt sina grannar vilket begränsar upplevelsen. Värst blir det i Steglinge med höga häckar och säckgator som begränsar trafiken. Storgatan med sina små affärer i bottenplanen av husen, skapar däremot en stor öppenhet (fig 18). Man ser folk handla och promenera längs med gatan, varor transporteras och människor möts. Samtidigt måste man kunna vara privat när man så vill.

Storgatan är en bättre miljö i detta hänseende jämfört med de planerade köpladorna utanför centrum. Dessa riskerar att ta stadslivet bort från gatorna. Man kör till dessa köpcentrum på väg från sitt arbete, parkerar sin bil och går direkt in i affären utan att springa på så många andra människor, så vida de inte ska handla i samma affär.

Kvarteren Oden och Balder är en god fortsättning på det liv som finns på Storgatan och Köpmansgatan med hus på tre fyra våningar och affärer i bottenplan.

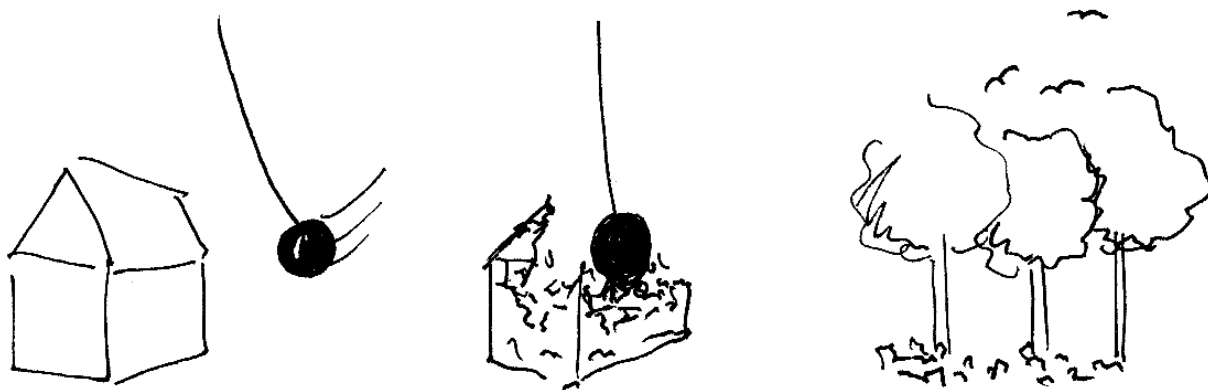

Fig. 19.

Fit handlar om stadens ändamålsenlighet. *Fit* har kopplingar till den första punkten, *vitality*. Staden ska vara rätt för människorna som brukar den. Medan *vitality* handlar om biologiska faktorer som luft och motion så handlar *Fit* mera om ifall stadens fysiska utformning passar människornas beteende.

Hur väl passar staden dess invånare, människornas aktiviteter med stadens form? Platser ändras för att passa brukarna och människor får ändra sitt beteende för att passa platsen. Men helst ska platsen passa för det som vi vill göra på platsen. (Lynch, 1981, s.151, 158)

Lynch lyfter fram problematiken kring vem man skapar platser för. Är det för den dagliga användaren? Är det för unga? Är det för turister? Men han hoppar snabbt över detta och säger att ”Fit” handlar om hur väl platsen matchar de aktuella brukarnas intentioner för platsen (Lynch, 1981, s.158).

Denna fråga är ändå viktig att diskutera. Höganäs kommun vill göra om hamnen till ”Sveriges bästa city beach” med ett hotelltorn på 20 våningar. Detta

skapar naturligtvis liv och rörelse med restauranger och badaktiviteter. Men det kan väcka ett motstånd hos folk som hellre vill ha kvar sin gamla lugna hamn och inte är intresserade av hopptorn och att sitta uppe i skybaren och sippta på drinkar. (Dock tror jag att många av motståndarna till hamnprojekten gärna vill ta del av dessa aktiviteter, men det rör sig mera om *Nimby*).

De offentliga platserna

I många fall stirrar man sig blind på att det ska finnas en viss mängd grönyta tillgängligt men man får inte glömma bort att se till vilken kvalitet parkerna har (Lynch, 1981, s.152). I Höganäs är detta en dialog som skulle behöva lyftas. I förslaget för Folkparken sägs att det ska bli en ny stadspark. Vilken roll skulle denna park ha gentemot de andra parkerna i Höganäs? Det samma gäller för Erik Ruuthsparken. Ska Sundstorget bli det nya finrummet i Höganäs när nybyggena kring Oden och Balder blir färdigt? Var finns tankarna kring de offentliga rummen i alla de privata visionsförslagen?

När de offentliga platserna som parker och torg

ska analyseras utifrån hur väl de är ämnade för sin uppgift så uppstår det problem då olika brukare har olika behov. En turist kan tycka att en plats är alldeles underbar medan personen som använder platsen varje dag på väg till jobbet anser att det är ett störande inslag. En lösning på detta kan vara att platsen har flera olika ytor för olika funktioner för att passa alla (Lynch, 1981, s.160). Mer om detta i kapitlet, outside+inside.

Anpassningsförmåga

Anpassningen till platsen sker först när en plats börjar användas och det är den processen man ska fokusera på. Skapar man därför tillräckligt många platser som är hållbara, anpassningsbara och uppfyller basala behov som värme, ljus, mänsklig skala med mera så blir med tiden platserna och användningen anpassade till varandra. Detta är något som tar tid. Dessutom kan en plats värde och användning förändras över tiden (Lynch, 1981, s.157).

Platser kan också få olika funktioner olika tider på dygnet (Lynch, 1981, s.161). Folkparken är en sådan plats. På dagarna används den för lek och promenader, på kvällarna kan det vara fest i Folkparkshuset. Samtidigt kan man också se till att det finns olika parker för olika funktioner. Nackdelen med detta är att man då inte träffar människor från olika grupper med olika intressen.

Det är väldigt svårt att säga något om framtiden. Vilka behov kommer att uppstå? Därför behöver man planera för en flexibilitet. En stad som kan anpassa sig är också en stad som kan utvecklas (Lynch, 1981, s.167).

Om vi hade kunnat säga hur framtiden kommer att se ut hade det inte varit svårt att skapa platser anpassade till detta. Men eftersom att de flesta av oss saknar en kristallkula blir det svårare. I stället för att tala om anpassningsförmåga skulle man kunna tala om manipulerbarhet och återhämtningsförmåga. Kommer det som vi skapar kunna manipuleras så att det passar våra behov i framtiden. Eller om vi gör helt fel, till vilken kostnad kan det vi har ändrat återhämta sig. Hur mycket kostar det att riva husen och återplantera skogen (fig.19)? (Lynch, 1981, s.170-172).

Naturligtvis blir det inte samma skog. Men det handlar om att dra saken till sin spets. Vissa saker kan vi återskapa ganska väl. Bryter vi stadens skala genom att bygga fyra våningar istället för två kan vi

senare riva det högre huset och bygga ett lägre.

Anpassa sig till historien

En sak som diskuteras i Höganäs är bevarandet av det gamla. Kommunalrådet Péter Kovács blickar framåt och fokuserar helst på det nya medan oppositionsrådet Sven Augustsson är orolig för att gamla miljöer försvinner. Lynch (Lynch, 1981, s.168) säger att det bara är värt att bevara något gammalt ifall man kan anpassa det till de behov man har idag. Detta till en lägre kostnad än vad det kostar att bygga något nytt. Bevarandet för bevarandets skull anser han bara blir ett landmärke från det förflutna. Så kan man se det ur ett rent ekonomiskt perspektiv, men Lynch säger också att den goda platsen är den som stämmer överens med en persons kultur, gör henne medveten om samhället och dess historia (Lynch, 1981, s.142). River vi hus för att det är billigare att bygga nytt förändras mycket i människornas mentala bild av staden. För de nya som flyttar in blir detta inte lika tydligt. Men förändringar måste göras med eftertanke och vara motiverade beslut. Med andra motiv än att det är den bästa lösningen ekonomiskt. Men som sagt är detta tankar som förmodligen har formats under 1970-talet då det var en annan tid och mycket av det gamla skulle rivas.

Människor ser olika på förändring i deras närmiljö. Jag har tidigare skrivit om Nimbys och Yimbys. Det är olika sätt att se på samhället och sin omgivning. Man kan försöka tillfredställa alla genom att man säger att på vissa platser kan vi vara djärvare medan vi på andra ska vara lite försiktigare (Lynch, 1981, s.175). Man skulle kunna utgå från de kulturmiljöer som man har märkt ut i Höganäs och sedan säga att det är fritt fram på andra ställen. Samtidigt är Höganäs en liten stad där de flesta ingreppen ger avtryck på hela staden. Man kan inte placera vad som helst intill de historiska miljöerna.

Lynchs fjärde punkt kallar han *access*, tillgänglighet. Det viktigaste är tillgängligheten till andra människor som är ett grundläggande behov för människan som är ett socialt djur. Efter detta kommer behovet av tillgängligheten till arbete och boende, rekreation, service, skola med mera (Lynch, 1981, s. 188).

Flera av de intervjuade politikerna och tjänstemännen säger att en viktig del av Höganäs är närheten. Höganäs ligger vid kusten med sandstränder och hav. I närheten finner man naturreservatet Kullaberg med storslagen natur, konstverket Nimis samt flera idylliska fiskelägen.

Kommunikationer

Under åren har kommunikationerna byggts ut med bättre vägar. Men den planerade ringvägen till Väsby blev bara en ringväg runt Viken. Goda kommunikationer med buss finns mellan Höganäs och Helsingborg vilket knyter samman Höganäs med resten av Öresundsregionen, och det har varit viktigt i Höganäs utveckling.

I många år har det diskuterats spårbunden trafik mellan Höganäs och Helsingborg. Det presenteras också på Vision 09. Men Péter Kovács säger att detta ligger 20 år framåt i tiden. I dagsläget är det inte ekonomisk försvarbart. Varför säger man inte tydligt att man ska ha spårbunden trafik till exempel 2020? Även om så inte blir fallet kan man förbereda för det. Genom att bygga breda trädkantade esplanader har man möjlighet att i framtiden anlägga spår. På detta sätt bygger man flexibelt vilket är en del av den goda staden och begreppet *fit*. När man nu planerar en utbyggnad i den så kallade Trädgårdsstaden borde

spårvagnen vara en central del i planerandet av detta område (fig.20)

I Trädgårdsstaden är det planerat att det ska bo 1 800 personer. De flesta av dessa kommer förmodligen att pendla. Ska de ta sig till dagens centrala busstation skulle det handla om ett avstånd på 2 km. Det är kanske ute i Trädgårdsstaden ändhållplatsen ska finnas? På detta sätt börjar man bygga en stadsdel med spännande förutsättningar.

Tillgängligheten i Höganäs

Många sägs vilja bo i ett hus med en lugn trädgård men bara ett stenkast från en pulserande stadskärna (Lynch, 1981, s.193). Har Höganäs den potentialen? De lugna bostadsområdena med villor finns redan. Men är det pulserande centrumet möjligt? Att man har börjat koncentrera centrumdelarna till en mindre sträcka av Storgatan och Köpmansgatan är naturligtvis positivt. Det gäller dock att finna rätt i hur centrum ska vara. Man måste inse sina begränsningar samtidigt som man utnyttjar potentialen som finns. Vissa tycker att detta är att bygga höghus som ger folk havsutsikt, men är det rätt?

Tillgängligheten till ett omkringliggande vackert landskap är också något som kan vara avgörande om företag väljer att etablera sig i staden (Lynch, 1981, s.189). Detta ger företagen ett attraktivt läge för att locka till sig personal. Det är vanligare idag att arbeten följer efter människor och inte tvärtom som var vanligare förr (Ståhle, 2008, s.26).

Tillgänglighet är dock inget som man per automatik ska maximera (Lynch, 1981, s.191). När man talar

om att man ska öka försäljningen av sällanköpsvaror i Höganäs med hjälp av ”köplador” kan det ha negativa effekter. Att man har ett McDonalds i staden är inget att stoltsera med och blir en likriktning med andra städer. Det är bättre att utmärka sig genom att vara staden som inte har ett McDonalds.

Men viktigare än kvantitet i tillgängligheten, som att ha flera butiker som säljer samma varor är att det finns en mångfald i utbudet. Detta är den blandade staden som oftast får stå för en god stadskvalitet. Denna diversitet kan emellertid innebära att man ställs inför för många val vilket gör en stressad och handlingsförlamad. (Lynch, 1981, s.191).

Vad har Höganäs för utbud idag? Från Triangelplatsen vid Brors Backe ner till Sundstorget ligger det butiker i bottenplan nästan hela vägen. Det är cykelaffär, el-affär, klädbutiker, bokhandel, systembolag med mera. Bland de större matbutikerna finns en City Gross affär och en ICA Kvantum. Idag ligger ICA Kvantum mitt i centrum vid Storgatan. Den kommer om några år att flytta till industriområdet vid södra infarten. Hit kommer man förmodligen inte gå för att handla utan man tar bilen eller handlar på vägen från jobbet vilket ökar bilanvändandet. På andra sidan staden planeras ett annat handelsområde vid den östra infarten. Nära detta område ligger redan City Gross butiken. Vad ska centrumhandeln utgöras av i framtiden?

Höganäs måste finna sin roll. Kanske ska man acceptera att man får åka till Helsingborg för en viss typ av varor. Utanför Helsingborg finns köpcentrumet Väla med 110 butiker under samma tak. Detta kan inte Höganäs konkurrera med och borde samtidigt vara nöjd med att man slipper ha dessa stora lagerlokaler och parkeringsöknar i kommunen. Dessutom är det ca 5 500 av de boende i Höganäs kommun som pendlar till arbeten i en annan kommun. De kanske hellre handlar på vägen från arbetet, än hemma i Höganäs.

Vem får vara var?

Tillgängligheten är också något som fördelas ojämnt (Lynch, 1981, s.190). Det planerade hotelltornet i hamnen kommer att ta plats och det kommer förmodligen att innebära vissa investeringar från kommunen vad gäller infrastruktur med mera. Samtidigt är det få som kommer att dra nytta av hotelltornet. Visserligen säger den förra ordföranden i byaföreningen på nedre Lars-Olov Ohrling, att hotelltornet kommer att bidra med mycket till hela

kommunen. Men det blir inte en allmän utvikningsplats. De som egentligen borde demonstrera mot detta bygge är unga som hade haft mer nytta av en skejtpark.

Höganäs Skateboardförening har efter ett bidrag från kultur- och fritidsnämnden gjort en utredning för en skejtpark. Deras förslag är att den placeras vid Kvikbadet (HD, 2010-01-12:2). Kommunalrådet Péter Kovács tycker inte att man ska ta bort mer grönyta där. Istället ska skejtparken placeras i den tänkta parken vid Folkparken-Julivallen där exploatörerna kan vara med och finansiera (HD, 2010-01-12:1). Grönområdet vid hamnen verkar vara förbehållet höghus.

Att det kommer fram initiativ från de boende i kommunen som detta med en skejtpark är väldigt positivt för en stad. Det är dessa människor som kan hjälpa till att göra staden levande. De vill skapa något nere i hamnen som ska vara tillgängligt för alla. Istället kan det bli så att de får vänta i fem år tills man är färdig med det planerade bostadsområdet i Folkparken-Julivallen.

Oppositionsrådet Sven Augustsson är rädd för att Folkparken och Erik Ruuthsparken inte kommer att kännas som offentliga parker när man bygger i dem. Han har rätt i att bebyggelse kommer att skapa en privatkänsla i närheten av husen. Här är det väldigt viktigt med utformningen av parkerna för att de ska kännas offentliga. Samtidigt blir parkerna tryggare med hus i närheten.

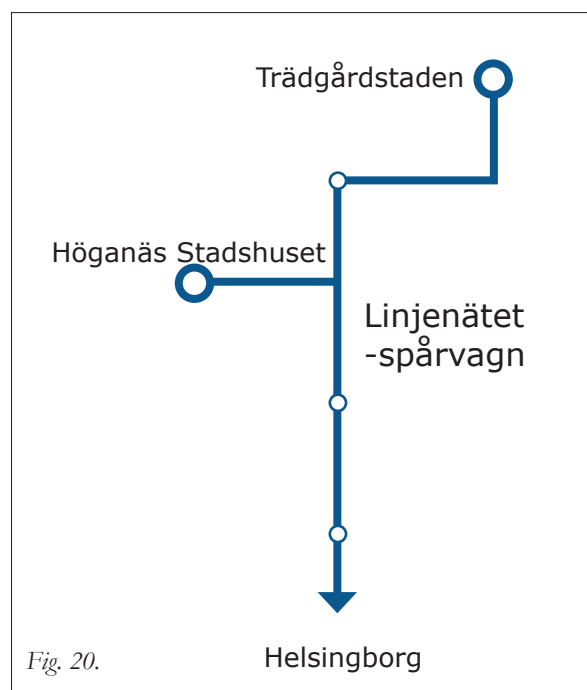
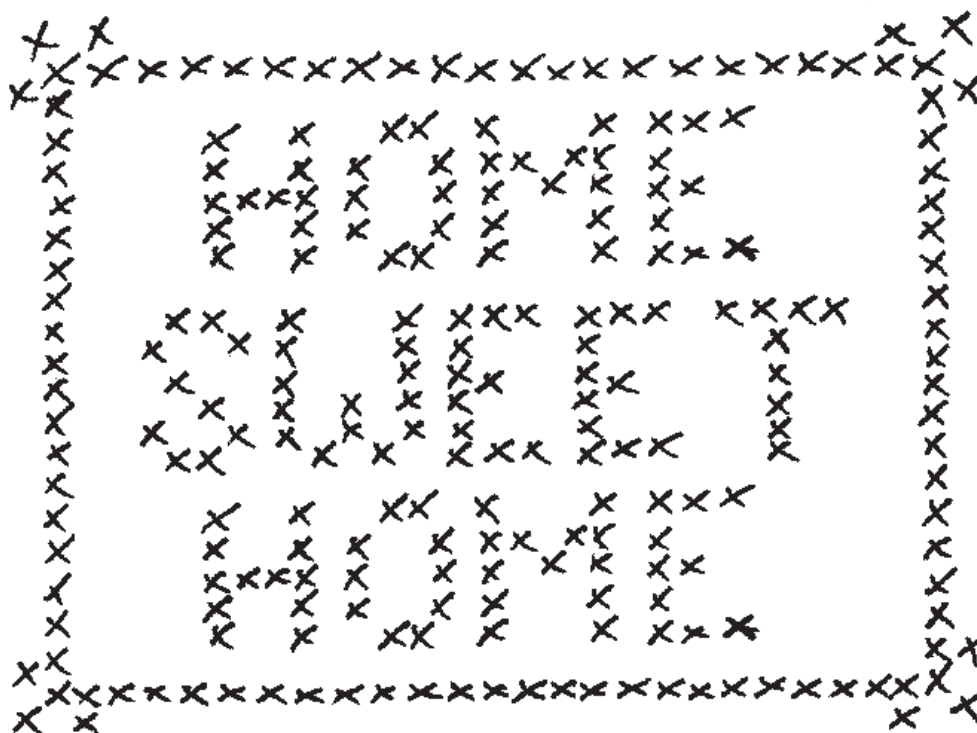

Fig. 20.

När man är i ett skede av att förändra staden vilket Höganäs är idag väcks det mycket känslor bland invånarna. De som bor i staden har olika bakgrund och olika relationer till sin stad. Vissa är inflyttade medan andra har bott där hela sina liv och sett förändringen från en framgångsrik gruvstad till de tuffa byggtiderna under 1990-talet till dagens Höganäs som är på väg att bli en lite finare stad vid havet.

Lynchs synsätt är att identitet är något som grundar sig på kvaliteterna i stadens fysiska miljö och vilken bild det ger. Relph menar å andra sidan att identiteten beror på både allmänna och unika företeelser i den fysiska miljön. Alltså att bilden av staden grundar sig på den känslomässiga relationen och att den därför blir individuell. Lynch tror på en mera kollektiv bild av staden (Järnefelt 1999, s7-8).

Lynch säger att identiteten är det som gör platsen unik i jämförelse med andra platser så att vi kan känna igen den. Arkitekturkritikern Ian Nairn säger att det finns lika många platsidentiteter som det finns människor. Dock sammanflätas dessa identiteter till

en gemensam bild. Vi ser på samma objekt samtidigt som vi genom vår kultur har lärt oss att se efter vissa kvaliteter. Men det är inte bara platsens identitet som är viktig utan det är också personen eller gruppens identifiering med platsen. Detta upplevs olika beroende på om man kommer inifrån eller utifrån. (Relph, 1976, s.45) "To be inside a place is to belong to it and to identify with it, and the more profoundly inside you are the stronger is this identity with the place" (Relph, 1976, s.49)

Relph säger att det handlar inte bara om att observera utan om att uppleva den fysiska miljön. Detta innebär att känna om det är fult, vackert, lättanvänt, njutbart, är det ett hem eller en fabrik etcetera. Detta styrs inte av det fysiska utan är en produkt av människors intentioner och upplevelser (Järnefelt 1999, s.32).

Detta blir viktigt när man planerar staden. Vetskapen om att det är människans känsla för platsen som kommer att avgöra om det blir bra. Lynch var också inne på det när han talar om att brukaren kan förändra platsen. Detta innebär att det bör finnas en kreativitet och dynamik i planeringen. Som ett

komplement till de planer som presenteras på Vision 09 behövs det också idéer som kommer underifrån. Små projekt runt om i staden som kanske har tagit på initiativ av en privatperson men som stöds av kommunen, till exempel som med skejtparken.

Jag har skrivit om hur Höganäs marknadsförs utåt vilket påverkar folks uppfattning av staden. Relph säger att man kan ha ett *insideness* eller *outsideness* förhållande till en plats. Alltså om man ser på det från insidan eller utifrån. Detta ger således olika bilder av staden. Han delar upp detta i sju olika nivåer, hur långt ifrån man befinner sig mentalt, hur mycket utifrån eller inifrån perspektiv man har. De olika nivåerna är: *Existential outsideness*, *Objective outsideness*, *Incidental outsideness*, *Vicarious insideness*, *Behavioural insideness*, *Empathetic insideness*, *Existential insideness*.

Jag har tagit mig friheten att jämföra politikerna och tjänstemännen utifrån *insideness* och *outsideness* och försökt hitta möjliga kopplingar mellan begreppen och vad som sägs i intervjuerna.

Existential outsideness

Man känner medvetet ett utanförskap med andra människor och platser. Man hör inte hemma där. På detta sätt kan platser inte bli centrala i ens existens. Alla platser har samma meningslösa identitet. Man kan endast urskilja dessa platser utifrån dess ytliga kvaliteter. (Relph, 1976, s.51)

Detta kan vara när man är hemmahörande på en annan plats. Då har man svårt att relatera till ett nytt ställe. Jag (förf.) växte upp i Viken, söder om centralorten Höganäs, men hade som ung ingen relation till Höganäs. Säger jag att jag ska åka in till stan så är det Helsingborg jag menar. Det var först när jag började på gymnasiet i Höganäs som en ny bild började växa fram. Samtidigt har jag svårt att relatera till Höganäs.

Objective outsideness

Medvetet lägger man sin uppmärksamhet på platser där objekt och aktiviteter är lokaliserade istället för spontant uppleva en plats. I detta finns en stark separering mellan person och plats, man distanserar sig känslomässigt. (Relph, 1976, s.51)

Planerare som distanserar sig känslomässigt från platser tar denna roll (Järnefelt, 1999, s.56).

Den enda av de intervjuade politikerna och tjänstemännen som inte är bosatt i Höganäs kommun

är Karl-Åke Nilsson. Han kan på så sätt se Höganäs utifrån men hans sju år i kommunen har naturligtvis också skapat en känslomässig relation till platsen.

Incidental outsideness

Här är aktiviteten man företar sig det viktigaste, platsen där aktiviteten sker är oväsentlig och den finns mest med i bakgrunden. När det är saker som vi företar oss ofta hamnar platsen i bakgrunden. (Relph, 1976, s.52)

Detta sker överallt i staden. Människor som arbetar, transporterar varor, handlar med mera. Det är dessa aktiviteter som står i centrum.

Vicarious insideness

Man kan uppleva en plats genom andrahandsinformation. Man behöver inte vara på platsen. Detta kan ske genom konst, media och litteratur. Men hur väl vi lyckas leva oss in i dessa platser och ta del av dess identitet beror på förmedlarens förmåga att beskriva och vår förmåga att föreställa oss något. Men bäst blir det när vi har upplevt liknande platser tidigare. (Relph, 1976, s.52-53) Samtidigt kan det omöjligt bli en objektiv bild. Det blir berättarens syn på platsen och enligt tidigare argument är detta i mångt och mycket individuellt.

Turistinformation är också en typisk källa till *Vicarious insideness* (Järnefelt 1999, s.51).

På Höganäs hemsida under turism står detta om staden:

” Mitt i Kullabygden ligger Höganäs, centralort för kända fiskelägen, badorter och byar runt omkring. Stadsrättigheterna kom 1936, men namnet finns redan på kartor från 1400- och 1500-talen. Drygt 8 000 utav halvöns totalt 24 000 invånare bor inne i den lilla, men vidsträckt staden. Namnet, en gång Höjeness, kommer från det gamla fiskeläget som vuxit samman med Hultabo och Bruksområdet och så småningom också med Ryd, d.v.s. området runt Gruvtorget.

Höganäs är ett levande exempel på förvandlingen från fiske- och jordbruksambälle till gruvort och industrisambälle med livlig företagsamhet.”

<http://www.boganas.se>

Här får vi veta att det är en liten men vidsträckt stad och att den har gått från att vara ett fiskeläge till att bli en bruksort. Det ger oss ingen djupare förståelse för hur det faktiskt är i centralorten utan det är vad vi vet om andra fiskelägen och bruksorter som vi får vår bild av Höganäs, om vi aldrig har varit där tidigare.

Vicarious insideness är också en del av *branding*. Kommunalarrådet Péter Kovács vill sprida en bild av Höganäs. När man får höra att det finns ett höghus i kommunen ska detta föra tankarna till en modern stad.

Behavioural insideness

Här ser man på en plats som en sammansättning av objekt, vyer och aktiviteter med en speciell kvalitet. De olika delarna separeras inte. Man upplever att man är på en plats och dess sammansättning berättar att vi är på just den här platsen. Detta upplevs bäst på platser med tydliga väggar. Det är den direkta upplevelsen av dessa visuella mönster som bidrar till identitetsskapandet. Befinner vi oss i *Behavioural insideness* så är det hur de olika delarna är sammansatta och dess fysiska kvaliteter som bidrar till platsens unika identitet. (Relph, 1976, s.53-54)

Jag skulle säga att den bild av staden som Henrik Ranby vill förmedla faller under den här rubriken. Han vill att det ska finnas en koppling mellan Höganäs historia och hur man bygger och de material man använder.

Empathetic insideness

Behavioural insideness övergår i *Empathetic insideness*. Man går från att tänka på den fysiska utformningen till att bli emotionellt och empatiskt involverad i en plats. Det är inte nog med att vara på en plats för känna detta. I motsats till *Behavioural insideness* måste man vara öppen och mottaglig för platsens mening och kunna identifiera sig med den. Det blir en djupare identitet än bara den som upplevs genom *Behavioural insideness*.

Existential insideness

Här kan vi uppleva en plats utan att vara medvetna om det men ändå är den full av betydelser. Oftast är detta där du är hemma, eller i din hemstad. Du känner människorna och platserna och du är accepterad. I jämförelse är vi *Existential outsiders* till alla andra platser hur öppna vi än är. (Relph, 1976, s.55)

Detta blir skillnaden när man kommer som nyinflyttad till en stad. Man flyttar till en plats för dess fysiska kvaliteter som närheten till havet etcetera. Medan de som har växt upp där och har föräldrar som har bott i samma stad sedan barnsben fått med sig andra värderingar kring staden. För dem betyder staden något annat. Uppdelningen mellan Höganäs övre och nedre som sitter kvar hos gamla Höganäsare är inte lika tydligt för den nyinflyttade.

Det är en flytande gräns mellan *Behavioural insideness* och *Empathetic insideness*. *Existential insideness* innebär en ännu djupare känslomässig involvering. Politikerna och tjänstemännen befinner sig någonstans på den är skalan av inifrån perspektiv. Planchefen Mila Sladic framför under sin intervju att hon bor i kommunen och att hon därför känner att många av hennes åsikter blir personliga. De som är födda i Höganäs har en ännu starkare koppling till staden.

Politikerna Sven Augustsson och Péter Kovács är båda infödda Höganäsare med starka kopplingar och känslor till staden. Men deras bild av den går isär. Sven Augustssons Höganäs håller på att förändras. Han känner en stark koppling till den gamla bruksorten. Det är den som han identifierar sig med. Péter Kovács å andra sidan kunde inte identifiera sig med det socialdemokratiska Höganäs. Idag bygger han den stad som mera stämmer överens med hans bild.

reflektion

Vem är jag?

För att kunna gå framåt och utvecklas måste man känna sig själv, veta vad man har att utgå från? Vilken är min identitet?

Bilden av en stads identitet går isär. Lynch pekar på att den goda staden har en tydlig identitet som går att skilja från andra städer. I samband med branding och marketing försöker man sprida en sådan bild. En tydlig bild som ska få folk att intressera sig för just deras stad. Relph å andra sidan pekar på att det finns skillnader. Antingen betraktar man en plats utifrån dess olika delar och kvaliteter eller så har man en djupare känslomässig koppling till platsen. Detta komplicerar naturligtvis det hela.

Det viktigaste är att staden fungerar för dess invånare, de ska leva sina liv där. Samtidigt flyttar det in nya människor med andra tankar och en annan syn på staden. Man måste göra upp mål för framtiden, men förbli öppen och mottaglig. Medborgarna måste involveras, kommunen får lyssna och justera. Men utan att våga säga var man är på väg jobbar man i blindo.

Bland politikerna och tjänstemännen i Höganäs går åsikterna isär. En del av dem har näst intill en funktionalistisk syn. De vill att staden ska bli något nytt, fjärran från bruksorten, andra vill bevara den. Ska man antingen vara en gammal bruksort med små egnahemsvillor eller en modern stad som har lämnat bruksorten bakom sig? Identiteten ligger egentligen i hela förändringsprocessen från fiskeläget/bruksorten till dagens samhälle. I detta är även höghuset Vesta en del.

Höganäs centralort påverkades en hel del när kommunen växte i och med kommunsammanslagningen på 1970-talet. Plötsligt skulle Höganäs, som i decennier styrts av socialdemokraterna, blir tätort för en rad mindre orter med en helt annan demografi. Det var nu som de borgerliga partierna kom till makten, som de innehåft allt sedan dess. De omkringliggande byarna som Viken, Mölle och Arild är starka röster i kommunen. Det är kanske inte så konstigt att Höganäs har svårt att hitta sin nya identitet.

Vad ska jag bli?

När man söker sin identitet måste man våga se vad man egentligen är, men det betyder inte att man måste stanna i det gamla. Man bör gå sin egen väg utifrån sina egna förutsättningar.

Man måste våga vara djärv. Men djärv är inte samma sak som storslaget, den häftigaste arkitekturen eller att bygga högt. Det handlar om att våga tänka nytt och se framåt. Att försöka skaffa sig en bild om vad som är framtiden. Men naturligtvis måste man bygga utifrån den stad man har.

Olika typer av boenden och samhällen attraherar olika sorters människor. Det är viktigt att man skapar en stad som inte bara vänder sig till en köpstark grupp som ska sitta på sin egen balkong och titta på havet. Staden kan göras intressant genom att bygga olika typer av boenden. Då räcker det kanske inte med att erbjuda antingen höga punkthus eller en trädgårdsstad.

Argumenten för trädgårdsstaden har förändrats. Tidigare var den ett alternativ till den smutsiga industristaden. Nu talar man om trädgårdsstadens möjligheter som räddare av miljön. Nu ska denna boendeform möjliggöra odlingen av vår egen mat till exempel.

På samma sätt var funktionalismens höghuslösningen på mörka smutsiga industristäder. Idag precis som då handlar det om värna grönytor men idag handlar det också om att profilera sin stad genom att ha det högsta huset. Dessutom skapar det möjlighet för en underbar havsutsikt. För vissa.

Höghus är en stark symbol men långt ifrån den enda lösningen och skapar inte alltid de bästa boendemiljöerna. Malmö har redan gjort sig känt för att ha ett väldigt högt hus och kanske kan de få vara ensamma om det.

Istället för att ändra argumenten så att man kan fortsätta använda de gamla stadsbyggnadsidealerna kanske man ska tänka nytt.

Under 1900-talet försökte man bygga ihop Höganäs till en stad. Idag har man bestämt sig för att flytta centrum ner mot hamnen, vilket är bra i sig. Men även om staden idag hänger samman fysiskt saknas en tydlig rollfördelning. Höganäs nedre har fått sin roll men vad händer med övre. En stad måste kunna bestå av olika delar men samtidigt ska de ingå i en gemensam struktur.

Det är viktigt att knyta samman nya stadsdelar med staden. Om man talar om att skapa en aktiv stadskärna kan man inte etablera handeln i vad som blir utkanterna. Det skulle kunna leda till en utarmning av staden. Även om denna handel skulle ligga relativt nära centrum är det avgörande vad det är för typ av butiker. Stora butiker i plåtbyggnader rimmar till exempel inte lika bra med stadsantikvarien Henrik Ranbys attraktiva småstad som affärer i bottenvåningen gör.

Höganäs har redan tidigare haft svårt att bära två centrum så man kan fråga sig om någon betydande verksamhet skulle klara sig i en planerad stadsdel utanför staden, alltså ett tredje centrum. Den nya stadsdelen skulle kunna ha svårt att hitta sin roll.

Höganäs är inte en stad som har växt med tydliga årsringar. Istället har staden växt genom att tomrummen mellan fiskeläget och bruksorten fyllts ut genom åren. Dessa delar har tillkommit under tider med olika rådande stadsbyggnadsideal. Detta har satt sin prägel på staden, men inte bidragit till att förstärka känslan av en gammal bruksort eller ett fiskeläge.

Kanske det är dags för Höganäs att bli något nytt. Men då borde man också våga ta steget fullt ut. Höghus för folk i åldern 50+ och som ger havsutsikt är inte att ligga i framkanten.

Att utveckla ett centrum kring hamnen och havet är inte Höganäs största utmaning. När man fokuserar på havet och dess kvaliteter är det lätt att man glömmer bort resten av staden. Vad händer i de andra delarna. Det havsnära läget riskerar att blockerar utvecklingen i resten av centralorten..

Utbyggnaden av Höganäs åt norr är väldigt intressant. Men varför har man inte andra ambitioner när man ska bygga ett så stort område som den planerade Trädgårdsstaden? Varför väljer man inte att bygga något helt nytt som inte redan finns i Höganäs? Kanske kunde man bygga en ekologisk stadsdel utan biltrafik med planer för den framtida spårbundna trafiken i åtanke. Här kunde de boende ges möjlighet att odla sin egen mat, som man har tänkt sig i uppländska Knivsta. Här kunde man satsa på kretsloppstänkande, bygga klimatsmarta hus och så vidare. Men nej, i stället envisas man med att fortsätta planera för en blandning av villor och flerbostadshus enligt ett mönster som redan finns i Höganäs.

Det som är speciellt i Höganäs är uppdelningen mellan ett övre och ett nedre. Detta skulle kunna vara en styrka och inte bara ett problem. Det blev ett problem när man försökte ha centrumhandel längs hela stråket. Men ger man de olika delarna en tydlig identitet klarar de av att leva var för sig. Då kan det bli spännande stadsdelar. Handeln kunde få dra sig ner mot hamnen och nedre medan man vid Gruvtorget till exempel satsade på kulturverksamheter. På Höganäs övre finns redan idag Eric Ruuth Kulturhus och Höganäs museum. Det finns andra värden än handel.

Samtidigt går det att bygga vidare på de äldre delarna av Höganäs utan att man gör pasticher. Arkitektkontoret Onix talar om att följa en gammal stil i husens form men att man använder nya material. Veidekke föreslår istället att man är traditionella genom att använda en färgskala på sina hus i Eric Ruuthsparken som stämmer med det traditionella Höganäs. Det är med den lekfullhet Onix framvisar som Höganäs kan sättas på kartan men ändå behålla drag av sin gamla stad.

Processen

I likhet med Höganäs är Lomma en tätort med stora byggplaner. Lomma kommun är lik Höganäs kommun. Lomma har drygt 9 500 invånare och 20 000 i kommunen. Båda är gamla bruksorter och fiskelägen. Båda städerna ligger vid kusten i Öresundsregionen. Lomma har närmare till storstadsregionen, men å andra sidan erbjuder Höganäs mer natur.

2004 började man att bygga nya bostäder i Lomma hamn. Det ska bli totalt 1 400 nya bostäder. Samtidigt rustar man upp Lomma centrum.

Jämför man med Höganäs är Lomma bättre på att beskriva hur staden ska utvecklas. På deras hemsida går det att läsa om vilka visioner man har för de nya stadsdelarna. Det är kommunens visioner. Naturligtvis har de kommit till i samarbete med arkitektkontor och exploatörer men kommunen gör det till sin bild.

Man har även gått systematiskt tillväga innan man har börja bygga. De boende i kommunen har tillfrågats vad de har för syn på sin stad, vad de tycker är Lommas identitet och typiska karaktär. Utifrån detta har man sedan byggt vidare. Man bjöd in ett antal arkitektkontor till att delta i parallella uppdrag och utifrån detta tog man fram ett planprogram där även

en ungdomsgrupp har fått vara med och säga sitt. Att bygga en stad är en process.

Höganäs arbetar naturligtvis också med de olika planverktygen. Man bjuder in till samråd och diskussioner. Det planerade bygget på Oden och Balder är ett projekt som var genomarbetat, där flera förslag utvärderades innan man beslutade om vad som skulle byggas. Det är också ett förslag som tycks ha accepterats av Höganäsarna. Den typen av byggande på öde tomter är inte så kontroversiellt.

Men i samband med att den fördjupade översichtsplanen har blivit föresnad och de privata aktörerna är de som får stå för visionerna saknar Höganäs den övergripande bilden på var tätorten är på väg. Det räcker inte med att säga att man ska växa.

I stadens utveckling måste man våga vara i framkant inte bara med idéer utan också i processen. Idéer kan komma först. Om planerna sedan blir av om ett eller tio år beroende av finansieringen så är det sin sak. Men att vänta på att finansierarna ska komma med idéer begränsar stadens utveckling. Samtidigt som det är svårt att skapa en helhet. Det är inte de enskilda objekten som kan skapa en stads identitet.

Tjänstemännen i Höganäs säger att de vill ta en aktivare roll i stadsplaneringen men att de idag är för upptagna med att upprätta detaljplaner. Samtidigt målar kommunalrådet upp visioner för hur han tycker att staden ska se ut. Det behövs drivande krafter när en stad ska utvecklas och att kommunalråden intresserar sig för frågorna är bra. Men det är hos tjänstemännen som ämneskunskapen ska finnas och den måste också utnyttjas.

De flesta av förslagen på Vision 09 är inte kommunens vision för staden. Det är de privata exploateringsföretagens idéer om hur de ska tjäna pengar. Man kan i Höganäs klappa sig på axeln och tycka att det är fantastiskt att man har kunnat få så många exploatörer intresserade av att lämna förslag till Vision 09 utan att man har behövt betala något. Men att man är beredd att betala för något brukar borga för en viss kvalitet.

Formel för att utveckla Höganäs

Jag ska som avslutning på arbetet presentera några punkter att tänka på för den som i framtiden ska utveckla Höganäs.

- Erkänn ursprunget, bejaka både fiskeläget och bruksorten, se det som en tillgång snarare än ett problem.
- Bredda synfältet, det finns fler kvaliteter som kan utvecklas i en stad än bara havsnära boende.
- Fokusera på staden som en livsarena för dess invånare, tänk på vad det är för gaturum och offentliga platser som skapas, bygg inte kulisser utan autentiska miljöer.
- Sätt in nya delar i ett sammanhang där de kan komplettera varandra.
- Planera för framtiden med hjälp av flexibla lösningar.
- Fastna inte i att bara tänka höga hus eller trädgårdsstad, våga tänk i fler banor.
- Gör inget halvdant, undvik ”low budget branding”.
- Satsa på andra grupper än bara 50+
- Var medveten om olika människors bakgrund och relation till staden, det är viktigt att få med invånarna när staden ska byggas.
- Utnyttja närheten till andra orter, Höganäs behöver inte ha samma utbud som till exempel Helsingborg.
- Ta befälet över utvecklingen, ge tydliga riktlinjer och ledord till exploatörer som kommer utifrån så att de vet vad kommunen vill med sin stad.

tryckta källor

- Att bygga så lagom, 1993, ...Att bygga så lagom... den måttfulla staden, Solna
- Ahlberger, Christer, 2001, den svenska staden – vinnare&förlorare, Stockholm
- Arkitektur, 2009, Ordboken 2000-2009, *Arkitektur*, nr. 8 årg. 109
- Björk, Cecilia & Reppen, Laila, 2000, Så byggdes staden, Stockholm
- Caldenby, Claes, 2006, Varumärke och arkitektur, *Arkitektur*, nr. 2 årg. 106
- Gullbring, Leo & Hellström, Maria, Bo enligt Tham, *Area*, nr. 2, 2001
- Hardenby, Brita, 1981, En stad – tre världar, Lund
- Höganäs kommun, 2002, Översiktsplan för Höganäs kommun ÖP 2002, Höganäs
- Höganäs kommun, 1986, Arkitektävling om Höganäs nedre, Höganäs
- Jonsson, Leif, 1985, Från egnahem till villa, Stockholm
- Järnefelt, Ingrid, 1999, Identity Identification, Lund
- Klarqvist, Björn, 2003, Acceptera inte : om arkitekturkenas marginalisering och om behovet av en motståndsrörelse, Göteborg
- Lindholm, Gunilla, 2003, Vi ser inte staden för bara hus och parker!, *Gröna fakta*, nr. 1, 2003
- Lynch, Kevin, 1981, A Theory of Good City Form, London
- Le Corbusier, 1976, Vår bostad, Lund
- Nyström, Louise, 2003, Staden som idealtyp, *Arkitektur*, nr. 7 årg. 103
- Ranby, Henrik, 1993, Kulturmiljöer på kullahalvön, Höganäs
- Ranby, Henrik, 1995, Arkitektur och byggnadstraditioner på kullahalvön, Helsingborg
- Ranby, Henrik, 1997, Arbetarbostäder och egnahem i Höganäs – ett lokalt kulturarv att bevara, *Kullabygd*, årg. LXX
- Relf, Edward, 1976, Place and placelessness, London
- Rådberg, Johan, 1994, Den svenska Trädgårdsstaden, Stockholm
- Rådberg, Johan & Friberg, Anders, 1996, Svenska stadstyper, Stockholm
- Rådberg, Johan, 1997, Drömmen om atlantångaren, Utopier och myter i 1900-talets stadsbyggande, Stockholm
- Rådberg, Johan, 2003:1, Den hållbara staden – en ohållbar vision, *Arkitektur*, nr. 7 årg. 103

Rådberg, Johan, 2003:2, Hållbar stad – kompakt eller grön?, *Gröna fakta*, nr 1, 2003

Thufvesson, Ola, 2006, Fjärde staden: placemarketing Helsingborg, Helsingborg

elektroniska källor

Andersson, Ola & Bradley, Karin & Broms Wessel, Ola & Tunström Moa, 2005, New urbanism – vadå?, http://www.vaxjosamtalet.se/p3576/files/_newurbanism_pmvada.pdf, 2009-09-09

Bangalore, <http://www.bangalore.se/placebranding>, 2010-01-05

Cybercity, 2008-01-14, <http://www2.historia.su.se/urbanhistory/cybcity/stad/hoganas/valresultat.htm>, 2010-01-05

HD (Helsingborgs Dagblad), 2004-12-03, http://hd.se/hoganas/2004/12/03/hoeghusavtal_vidare_efter/, 2010-01-20

HD, 2005-04-13, http://hd.se/hoganas/2005/04/13/aktion_foer_hoeghusomroestning/, 2010-01-12

HD, 2006-05-08, http://hd.se/hoganas/2006/05/08/stort_intresse_foersenar/, 2010-01-19

HD, 2006-10-09, http://hd.se/hoganas/2006/10/09/skrivs_klart_soendag/, 2010-01-12

HD, 2007-04-25, <http://hd.se/hoganas/2007/04/25/framtidsutstaellning-invigs/>, 2009-10-20

HD, 2008-03-13, <http://hd.se/hoganas/2008/03/13/byggplaner-vid-sundstorget-staells/>, 2009-10-28

HD, 2008-05-08, <http://hd.se/hoganas/2008/05/08/neutral-foerslag-med-max-fem-vann/>, 2009-10-28

HD, 2008-10-08, <http://hd.se/hoganas/2008/10/08/upplevelsecentrum-med-baade-gammal/>, 2010-01-12

HD, 2009-02-14-09, <http://hd.se/hoganas/2009/02/14/100-aar-med-hoeganaes-keramik/>, 2010-01-12

HD, 2009-10-16, <http://hd.se/hoganas/2009/10/16/hoeghusprotest-splittrar/>, 2009-10-20

HD, 2009-11-27, <http://hd.se/hoganas/2009/11/27/nya-valutan-ar-har/>, 2010-01-07

HD, 2009-12-31, <http://hd.se/hoganas/2009/12/31/vattnet-mitt-i-samhallet/>, 2010-01-06

HD, 2010-01-07, <http://hd.se/hoganas/2010/01/04/eric-ruuth-planer-till-regeringen/>, 2007-01-07

HD, 2010-01-12:1, <http://hd.se/hoganas/2010/01/12/delade-meningar-om-placeringen/>, 2010-01-12

HD, 2010-01-12:2, <http://hd.se/hoganas/2010/01/12/ny-utredning-foreslar-skejtpark/>, 2010-01-12

Kobra, 2009-10-06, http://svtplay.se/v/1718406/kobra/del_1_av_11?sb,p102859,2,f,-1, 2010-01-08

Rainisto, Seppo K, 2003, <http://lib.tkk.fi/Diss/2003/isbn9512266849/isbn9512266849.pdf>, 2010-01-07

Ranby, Henrik, 2005, Kulturmiljö, ortsanalys, identitet Höganäs stad, Dialog-PM 2005:2
www.hoganas.se/GetFile.asp?id=596, 2009-10-05

Riksbyggen, 2006, www.hoganas.se/GetFile.asp?id=90, 2009-11-02

SR, 2009-10-15, <http://www.sr.se/webbradio/?Type=db&Id=2002873>, 2010-01-06

SR, 2009-12-02, <http://www.sr.se/webbradio/?Type=db&Id=2084268>, 2010-01-12

Stähle, Alexander, 2008, <http://kth.diva-portal.org/smash/get/diva2:37326/FULLTEXT01>, 2009-07-14

Svenska Dagbladet, 2006-09-24, http://www.svd.se/kulturnoje/nyheter/stadsvapen_355508.svd, 2010-10-07

Svenska Dagbladet, 2009-06-20, http://www.svd.se/stockholm/nyheter/gronytor-tryter-nar-stockholm-vaxer_3093707.svd, 2010-01-08

Sydsvenskan, 2007-04-01, <http://sydsvenskan.se/lund/article234921/quotInte-min-bakgard-quot-folket-mobiliserar.html>, 2010-01-06

Sydsvenskan, 2009-07-25, <http://sydsvenskan.se/kronikorer/eskilfagerstrom/article520331/Studenter-Not-In-My-Back-Yard.html>, 2010-01-06

TT, 2010-01-19

Valmyndigheten, <http://www.val.se/val/val2006/slutlig/K/kommun/12/84/delar.html>, 2010-01-24

Yimby, 2010, <http://www.yimby.se/>, 2010-01-06

intervjuer

Augustsson, Sven, Kommunalråd i Höganäs kommun, intervju, 2009-11-02

Kinch, Peter, Byaföreningen Höganäs Nedre, intervju, 2009-10-16

Kovács, Péter, Kommunalråd Höganäs kommun, intervju, 2009-10-27

Nilsson, Karl-Åke, Översiktsplanchef Höganäs kommun, intervju, 2009-11-02

Ranby, Henrik, Stadsantikvarie i Höganäs kommun, intervju, 2009-10-13

Sladic, Mila, Planchef i Höganäs kommun, intervju, 2009-11-04

Thorstensson, Christer, Stadsarkitekt i Höganäs kommun, intervju, 2009-10-21

övriga källor

Höganäs museum, Besök på Höganäs Museum och Konsthall Polhemsgatan 1, 2009-11-17

Interpellation, 1971, Svar på interpellation av fru Lisa Jönsson om byggnation på kv. Brors Backe, privat ägo

HD, 1972, tidningsurklipp från privat samling

Kovács, Péter, 2007, Höganäs – från kol till diamant, tillsänt via e-mail från Péter Kovács.

NST, 1974, tidningsurklipp från privat samling

bildkällor

Fig. 9,10,11,12,13,14,17: Delar från pdf:er av veporna på vision 09, www.hoganas.se, 2009-11-15

Fig. 15. Howard, Ebenezer, Garden-City. No. 2, 1902, Garden Cities of To-morrow.

Övriga bilder och illustrationer är tagna och gjorda av Joel Hördin

Fig. 5, 7, 8 samt bilder på s. 37, 43, 45, 47, 48-51, 130: Kartor och flygbilder © Lantmäteriet Gävle 2010.
Medgivande I 2010/0055-0060, redigerade av Joel Hördin

bilaga 1.

